

Yaşamın

Bir yol
çizdik
yaşama dair...

Kültür Sanat
Edebiyat Dergisi
Yıl: 1 Sayı: 2
Fiyatı: 1.000.000

www.arsiv.com

MEVSİM ANLAŞILMAZLIĞI

bir mevsimi anlamakla başlıyordu sonbahar....

en tenha yerinden bıçaklanmış
bir mevsimi anlamak;
yalın bir hüznün tanımındayken
tüm sevişmeler.

bir mevsimi anlamak;
en çok çocuk yüzleri taşıyarak
ve renksiz albümler biriktirerek

ömrü; takvim yapraklarında çiğnenmiş
ve tükürülmüş
bir sevdanın masalını anlayarak...

gökyüzü yeşilken
ardında mavi kan lekeleri bırakarak,
bir mevsimi anlamak.

saklamak; yeri geldiğinde tüm renkleri.

ya maviyse tüm sonbahar?

bir mevsim diyorum...
karasal hatıraların soluk denizinde.

anlamak için
anlatılacak en çok kaç günü vardır ki?

M. Barış İl

İÇİNDEKİLER

Aforizma	2
Sunu	3
Bir Damla Hayat / Cenk Bişgen	4
Diyarbakır Tarihi II	5
Düş ve Yanardağ / Dilan	7
Çermik	8
Gülazer / M. Seyfi SOKLUGİL	10
Sen- Halen Seni Saykılıyorum / Deniz - Veysi Caner	11
Diyarbakır Kırkları / Altay Martı	13
Dalgaları Aşmak / Cezmi Ersöz	14
Kalkınmanın Gecikmesinde Rol Oynayan Faktörler / Fuat Aydemir	16
Sessiz Gecece Çığlık / Onar Erdem	18
Başkentteki Diyarbakır (RÖPORTAJ) / Memet Aydemir	19
Nerdesin / Gülten Gürselen	21
Karar Vermek İçin Acele Etme	22
İş Gücünün Çocuksu Yanı / Mansur Meçin	23
Sesleniş / Uğur Ataç	26
Orhan Asena	27
Büyüsü Bozulmaz Mı Sonra / Raşit	29
Ölüme Alkış / Mehmet Sevinç	30
Yaşamın Boşluğunda / Serdar Esmer	31
Bitmemiş Öykü / Nihat Dağ	33
Karanlığa İnat / Devrim Evren Sökmen	34
Bir Ağustos Gününde / Gülay Söker	35
Yaşama Dair Bir İsyandır... / Murat Onar	37
İlkel Komünal ve Köleci Dönemlerde Pedagoji... / Selahattin Akgül	38
Türkü Çağırıyor Yaşayış / Ferhat Görmez	41
Sinema / Ali Kemal Çınar	42
İmgelerle Uyanırım / Suzan Samancı	45
Konu Dışı Yazı / MARX	47
Yaşamsız Sen / Mehmet Çenekçi	48
Gitme / Ayla Ekinci	50
Eskitilmiş / Mehmet Barış İl	52
Ekonomi Yönetimi Ve Kırzden Çıkış ... / Atilla Pamukçu	53
Sözlük	55
Karikatür	56

Yaşam Yolu

İmtiyaz Sahibi: Abdullah Birkan
Sorumlu Yazışmaları Müdürü: Fuat Aydemir
Yayın Kurulu: M. Barış İL - Uğur ATAÇ -
Serdar ESMER
Sanat Danışmanı
ve Görsel Yönetmeni: Nuro AKSOY
Dizgi, Tasarım ve Mizanpaj: Oya DEMİR
Yazışma Adresi ve İrtibat Telefonları: İnönü Cad.
Mağül İş Hanı Kat 2 No: 72
Dağkapı / DİYARBAKIR
Email: www.yasamyolu.mynet.com

Grafik - Tasarım

Etrik ajans

Baskı:

Berdan Matbaacılık

Not: Yayımlanan eserlerin sorumluluğu sahiplerine
aittir. Gönderilen yazılar iade edilmez. Yayımlanan
eserler kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

Mart - Nisan 2001

Edibe

**Anladım ki ağaçlar
Toprağa acı verdikçe büyüyorlar
(Y. Erdoğan)**

**..oyşa ağaç değişiktir. Filizlenmesinden ölene
dek hep aynı yerde durur . Kökleriyle dünyanın
yüreğine dallarıyla da
göğe her şeyden daha yakındır.**

(Y. götürdüğü yere git... S. Tamaro)

Sunu

M

erhaba yaşam yolu üzerinde koşan, ağlayan,
yürüyen, seven, okuyan, insanlar...
İkinci adımızla, tekrardan karşınızdayız.
Hatırlarsanız "mutlaka ki her ilkin biraz eksikliği
birazda amatörlük yanı vardır" demiştik.
İlk sayımızdaki eksiklikler ve yanlışlar için
hoşgörünüze sığınıp elimizden geldiği kadar
bu tür noksanlıkların yaşanmamasına çaba sarf edeceğiz.

Yaşam yolu olarak, amacımız:

özveri ve bir o kadar da fedakarlıkla
ortaya çıkarılmış 2. Sayının devamını getirmek.

ve her sayıda kendini daha da yenileyerek
okuyucuya zengin bir yelpaze sunmaktır.

Bu amaç doğrultusunda yapılan her türlü
çalışmanın ise sadece "okunmak"

arzusuyla yapıldığını da belirtmek isteriz

Hiçbir zaman en iyisi buydu deyip

noktayı koymak istemiyoruz.

Yerel dergiciliğin zorluklarını biz de yaşıyoruz

ama yükü de sırtımızdan bırakmaya niyetimiz yok..

Birinci ve ikinci sayıda dergiye kalemlerini veren
gönül dostlarını da unutmamak gerekir.

Gerek elden gerekse posta yoluyla elimize ulaşan
yazılarınızın devamını bekliyoruz

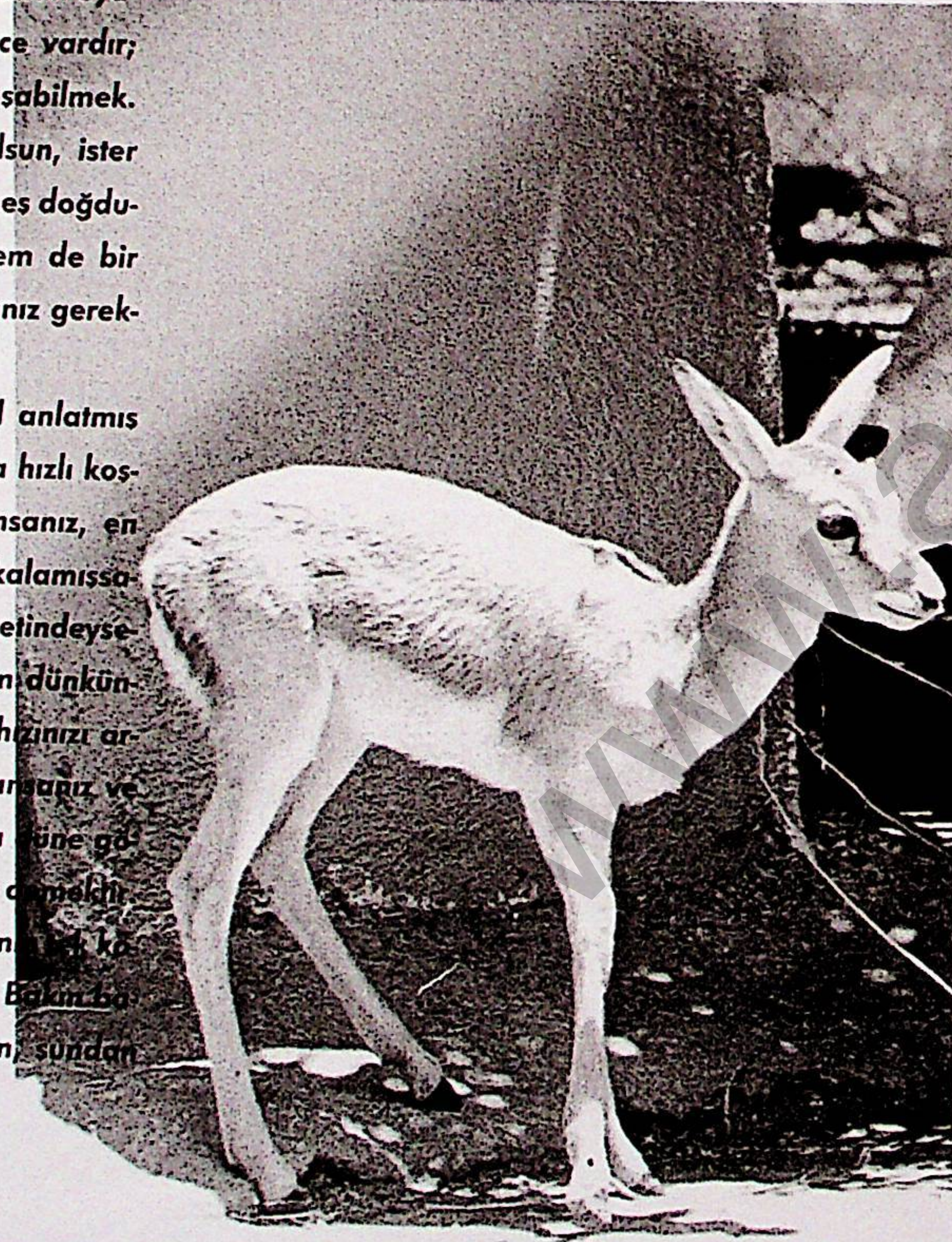
(desteğiniz sürdükçe yol uzayacaktır.)

YAŞAM YOLU

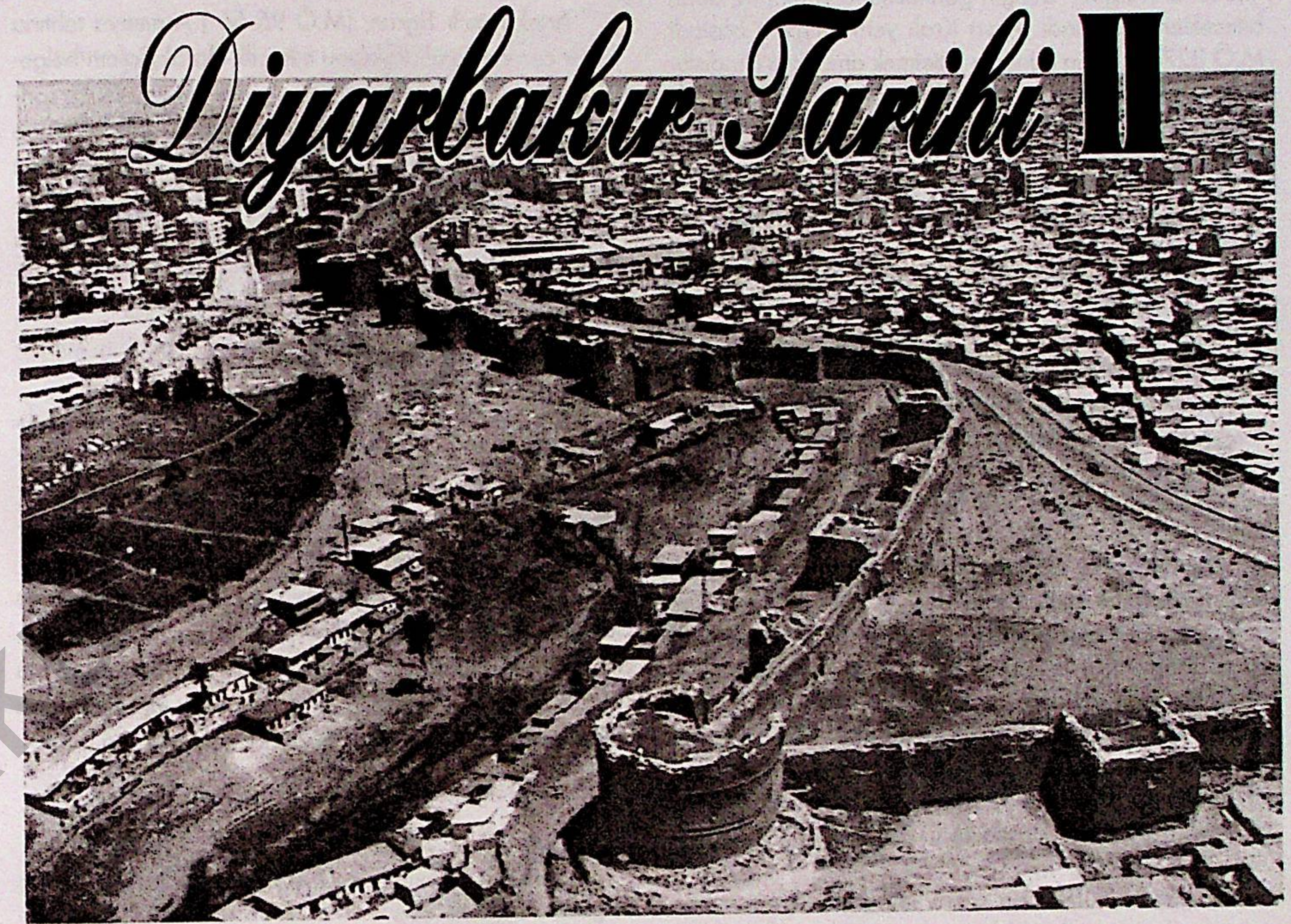
Bir Damla Hayat

her sabah bir ceylan uyanır Afrika'da. Kafasında tek bir düşünce vardır; en hızlı kosan aslandan daha hızlı kosabilmek. Yoksa aslana yem olacaktır. Her sabah bir aslan uyanır Afrika'da. Kafasında tek bir düşünce vardır; en yavaş kosan ceylandan daha hızlı kosabilmek. Yoksa açlıktan ölecektir. İster aslan olsun, ister ceylan olsun hiç önemi yok. yeter ki güneş doğduğunda koşuyor olmanız gerektiğini, hem de bir önceki günden daha hızlı koşuyor olmanız gerektiğini bilin.

Yasam adlı kosuyu ne kadar güzel anlatmış Afrika atasözü. Bir önceki günden daha hızlı kosmak gerekmektedir. Çünkü eğer aslansanız, en yavaş kosan ceylanı bir önceki gün yakalamıyorsanız ve bugün bir ceylan yakalamak niyetindeyseniz, artık bilmelisiniz ki en yavaş ceylan dünden daha hızlıdır. O halde düne göre hızınızı artırmanız gerekmektedir. Yok eğer ceylansanız ve henüz aslana yem olmamışsanız hızınızı düne göre artırmalısınız. Çünkü sıra size gelmiş demektir. Yani hayat konusunda devam edebilmek için koşulu var. Dünden daha hızlı olabilmek. Beklenenden hızlı kalım şimdi kendinize ! ondan, bundan, sundan değil "DÜNDEN hızlı mısınız?

CENK BİŞGEN

V Persler Döneminde Diyarbakir (M.Ö 550331)

Persler, siyasi bir birlik haline prens Akhmaniş (Aho-manuş) döneminde gelmişler. (M.Ö. 700) coğrafya itibariyle Persler ilk olarak Medlerle çarpışmaya başlamışlar. Persler ile Medler arasındaki mücadelelerde Medler galip gelmişse de ; II. Kuraş (Keyhusrev) M.Ö 550 yılında Med Devleti'ni yıkıp Pers İmparatorluğunu kurdu. Bu tarihten itibaren Diyarbakir ve çevresi Perslerin egemenliğine girdi. II. Kuraş, (M.Ö) 546 da ilk olarak Libya Kralı'ını ortadan kaldırdı. Seyhun'a kadar uzanıp Sakalar'ın Pers egemenliğine girmesini sağladı. M.Ö 538 de Babiller'le yaptığı savaşta kazanarak, Babil Devleti'ni egemenliği altına aldı. Bu tarihte bütün Mezopotamya üzerinde egemenliğini kurdu. Mısır seferine hazırlandığı sırada Seyhun ortalarında yaşayan Mesage'lerin kendisine karşı saldırıya geçtiğini öğrendi. II. Kuraş, bunun üzerine Mesage'lerin üzerine yürüdüysen de, savaşta ordusu ağır zaiyat verdi. Ve kendisi de savaş alanında öldü. Yerine oğlu II. Kambiş geçti iç isyanları bastıran II. Kambiş Mısır üzerine yürüdü. M.Ö 525 de Mısır'ı egemenliği altına aldı. II. Kambiş'in Mısır başarısından sonra, Libya'lılar ve Sirenaykalılar da Pers egemenliğini kabul ettiler. Bu durum ilk olarak eski dünya uygarlıklarının bir hükümdar yönetimi altına girmesine velise oldu.

II. Kambiş'in yerine geçen I. Darius M. Ö. 512 de Hindistan seferini tamamladıktan sonra, Yunanistan'a ulaşmak amacıyla İskitler üzerine yürüdü ve Trakya'da bir satraplık kurdu. M.Ö. 493 de Yunanistan üzerine tarihe geçen meşhur seferlere başladılar. Fakat, seferlerde yenildi. Ve yeni sefere hazırlanırken öldü. (M.Ö. 485)

I. Darius'un yerine oğlu Serhas (Kşayarsa) başa geçti. Hazırlıklarına tamamladıktan sonra Yunan seferine çıktı. Yunan sitelerinin çoğu Serhas'ın egemenliğini tanımasına rağmen, Atina ve İsparta Serhas'ın egemenliğini tanımadılar. Salamin Deniz Savaşında Persler Yunanlılar'a yenildi. Salamin deniz savaşı, Perslerin egemenliğinin Yunanistan'da devam edemeyeceğinin göstergesidir. Serhas'tan sonra başa geçen hükümdarlar başarılı bir yönetim sergileyemedi. Bu sırada Makedonya Kralı Büyük İskender doğu seferlerine başlamıştı. M.Ö. 330 da Büyük İskender Pers ordularını yenerek Pers İmparatorluğunun tarihe gömülmesine sebep oldu.

VI Makedonyalılar Döneminde Diyarbakir (M. Ö. 331 323)

Doğu seferlerine başlayan Büyük İskender, Pers ordularını yenip, Pers Kralı III. Daryus'u öldürdükten sonra "Asya Kralı" ilan edildi. Diyarbakir ve çevresinde M.Ö. 331 yılında Büyük İskender'in egemenliği altına girdi.

Bütün bölgeyi işgal ve itaat altına alan Büyük İskender, ordusundaki Yunanlı erlere "Panhellen Öc Savaşı"nın sona erdiğini, zengin ganimetlerle yurtlarına dönebileceklerini açıkladı. Asya Kralı yeni fetihlere başladı. M.Ö 327 de bütün dünyayı fethetmek amacıyla Hindistan Seferine çıkan İskender, hastalanarak M.Ö. 323 de Babil'de öldü.

VII Selefkaslar Döneminde Diyarbakır (M. Ö. 323 140)

İskender öldüğü zaman, kurduğu imparatorluğun sınırları Tuna boylarından İndus nehrine, Aral denizinden Afrika'nın Büyük Sahrası'na kadar uzanıyordu. Fakat İskender'in yerini alabilecek bir halefi yoktu. Bundan dolayı İskender'in ölümüne müteakip imparatorlukta taht kavgaları başladı. İmparatorluk, İskenderin komutanları arasında bölüşüldü. İran, Mezopotamya (Diyarbakır ve çevresi dahil) ve bütün doğu illeri komutan Selevkos'a verildi.

Selavkos M.Ö 306 da kendini kral ilan etti ve başkentini de Babil seçti. Doğu ile batı arasındaki ticareti canlandırmak amacıyla Dicle üzerinde Selevkiye şehrini kurdu, başkentini de buraya taşıdı. Fakat çok geçmeden deniz ticaretini daha da canlandırmak için Selevkiye'den vazgeçerek, Mezopotamya ile Küçük Asya ve Suriye yollarının kavşağında bulunan Antiyokkeya (Antakya) şehrini imparatorluğunun başkenti yaptı. M.Ö Mısır üzerine bir fetih düşündüğü sırada M.Ö 280 de hançerlenerek öldürüldü.

Selvkosun ölümünden sonra imparatorluğun başına geçenler imparatorluğu idare edemedi ve Partlar Mezopotamya'yı istila ettiler. Diyarbakır ve çevresi de M.Ö 140'tan itibaren Partlar'ın egemenliği altına girdi. Part ülkesinin sınırları Fırat'a dayandı.

Selevkos devleti ise küçüle küçüle nihayet M.Ö 64 senesinde ortadan kaldırılarak "Suriye Eyaleti" olarak teşkilatlanıp Roma'ya katıldı.

VIII Partlar İdaresinde Diyarbakır (M.Ö 140 85)

Partlar'ın ilk hükümdarı I. Arsak (M.Ö 250 248) 'in ölümünden sonra yerine kardeşi Tiridat başa geçti ve buna müteakip II. Arsak, bundan sonrada Mitridat (M.Ö 160 139) hükümdar oldular.

Mitridat, oldukça cesur, becerikli, zeki ve savaşçı bir hükümdardı. Mitridat, Fırat boylarına kadar bütün Mezopotamya'yı ve bu arada bütün Diyarbakır bölgesini de ülkesine kattı. Fakat Mitridat'ın ölümüne müteakip Turanlılar (Sakaların öteki kolları) Part Ülkesine saldırdılar ve Part ülkesine büyük kayıplar verdirdiler. II.Mitridat, döneminde Part ülkesinde bir diriliş başladıysa da bu uzun süreli olmadı. Armenia kralı Tigran M.Ö. 87'de Part ülkesine saldırdı. Partlar karşısında kazandığı büyük zafer sonunda imparatorluğuna kattığı birçok yer arasında Diyarbakır ve çevresi de vardı. Fakat Part devleti, varlığını M.S 226 yılına kadar sürdürebilmiştir.

XI Büyük Tigran Döneminde Diyarbakır (M.Ö. 85 69)

Artaksiyas'lı Tigran, (M.Ö 95 56) Armenia tahtına çıkar çıkmaz Fütühat yolunu tuttu. İlk olarak Sofem bölgesini sonra da Kapadokya bölgesini ele geçirdi. Daha sonra Part ülkesine girdi. Eski Asur topraklarından Erbil ve Ninive'ye kadar ilerledi. Herşeyi yakıp yıkan Tigran, Part ülkesini kendisinin dikte ettirdiği bir barışla zorla ve Partlılar'dan büyük topraklar elde etti. Diyarbakır ve çevresi de Tigran'ın eline geçti. (M.Ö. 85) Suriye krallığını da ilhak eden Tigran, Antakya'yı ikinci başkenti yaptı. Tigran, " Krallar kralı" ünvanını aldı ve "Büyük" lakabını kullanmaya başladı.

Meyyafarkin (Silvan) yerinde veya Mardin yakınında Tür Abidin tepesi eteğinde Tigranokerta isminde bir şehir inşa ettirerek ecdadının tacını burada giydi. Yeni başkent Tigranokerta'yı şenlendirmek için Kilikya ve Kapadokya'dan 300 bin kişiyi getirerek buraya yerleşti.

Fakat M.Ö 87 yılından itibaren kurmaya başladığı ve kolayca genişlettiği imparatorluk 20 yıldan fazla sürmedi. M.Ö 69 yılında Roma generali Lukullusla yaptığı savaşta yeniden Tigran, imparatorluğunun büyük bir kısmını ve Diyarbakır bölgesini Roma'ya bırakmak zorunda kaldı.

X Romalılar Döneminde Diyarbakır (M.Ö 69 M.S 53)

Romalılar Döneminde Diyarbakır (M.Ö 69. M.S53) Tigranin kuvvetlerini yenen Roma komutanı Lukuslus Tigranoketra'yanın eline geçti ve şehri baştan başa tahrip etti. Şehir harap bir köy duruma getirildi. Diyarbakır bölgesinde Roma egemenliğinin tanımıştır.

M.Ö 68 yılında Tigran toplandığı kuvvetlerle Lukullus'la bir savaşa daha giriştiyse de başarılı olmadı ve yenilerek kaçmak zorunda kaldı. Roma ordusu Mezopotamya'da Roma hakimiyetini tanımayan Nusaybin şehrini kuşattı ve şehir, Roma ordusunun uzun kuşatmasından sonra teslim olmak zorunda kaldı. Nusaybin kuşatması Lukullus'un son zaferi oldu. Lukullus, Roma senatosu tarafından Roma'ya geri çağırıldı.

Roma, Asya'daki bu kazanımların devamını sağlayabilmek amacıyla Komutan Pompeyus'u da göreve getirdi. Pompeyus Tigranı teslim olmaya zorladı ve Tigran Romaya savaş tazminatı ödemek zorunda kaldı. M.Ö 62 limimroa Doka'ya geri çağırılmalı Pompeyus'un yerine Marcus Krasus doğu da görevlendirildi. Krasus Roma imparatorluğunun tek rakibi sayılan krasus kuvvetlerin yendi. Part hükümdarı I.Drad' (M.Ö 5737) un süvariler krasus'un öldürdü. Böylece Diyarbakır çevresinde 15 yıllık Partların işgali başlamış oldu. Roma imparatorluğunun yeni kuvvetleri M.Ö 38 tarihinde Antakya doğusunda yapılan savaşta Part ordusunu yendi. Diyarbakır bölgesinde dahil, Suriye ve Abgar Patlardan geri alında. Bu tarihten itibaren bir çok olay cereyan etmişse de Diyarbakır M.S 53 yılına kadar Roma egemenliği altında sulh ve sükun içinde yaşadı..

Sürecek.....

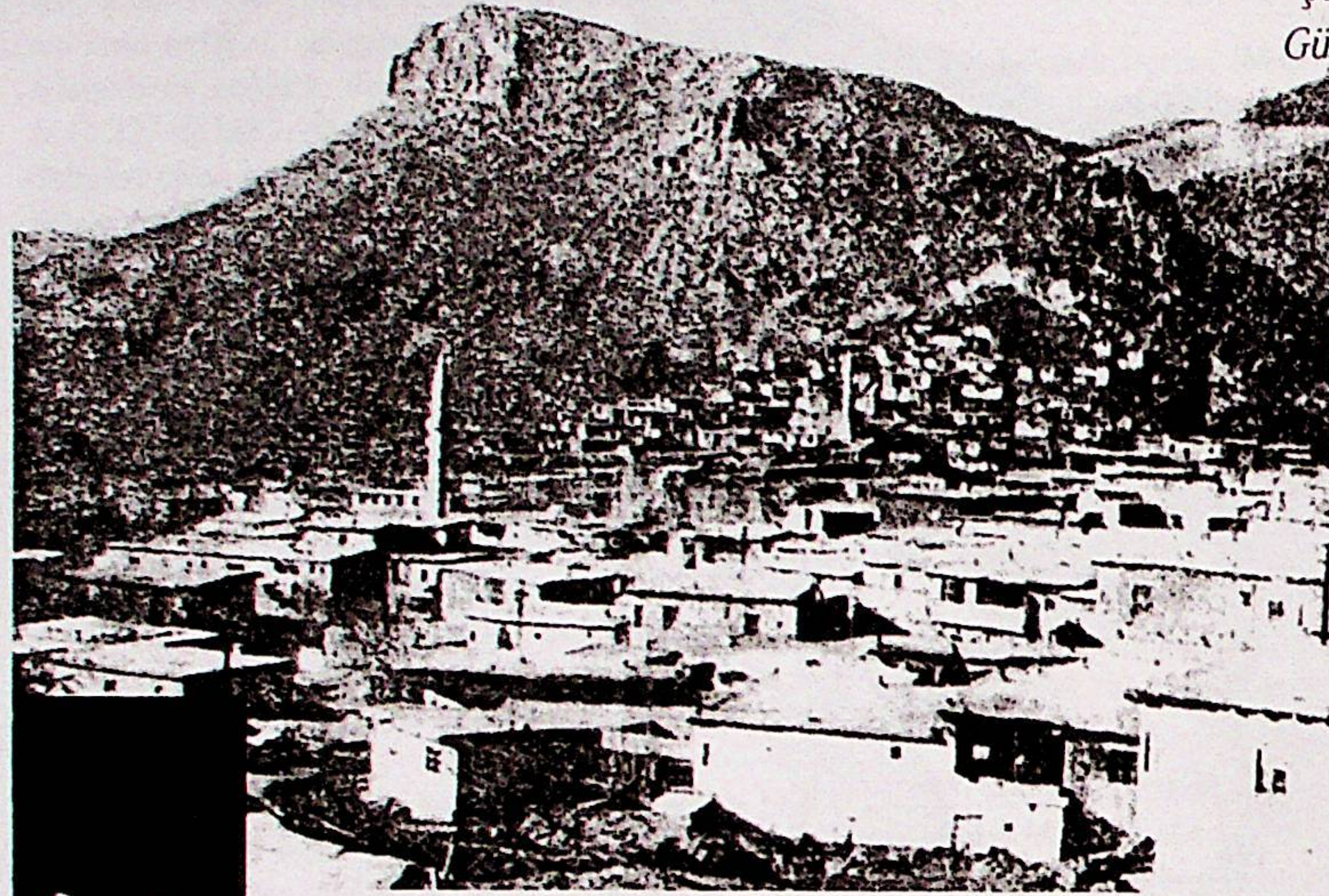
DÜŞ VE YANARDAĞ.....DİŞLİN

Okunmuş bir dize kadar
Eski ve paylaşılmış
Sonrasında kaybolmaya mahkum
Derin bir yaranın
Yeniden kanamasıydı
Yeniden...

Kan çöreklenmiş gözlerine
okuduğum erşinliğin
bir yansımasıydı, çökyüzü
bu yüzden kuşlara...
bu yüzden...

bir düş gibiyim
dokunduğumda kimliğimi yitiren
kimsesizliğine kıyamadığım...
bir düş ki
sıcaklığını gözlerimde taşıdığım
ve uykular çalmasını diye
gecelere göz kırpmadığım...

kapama gözlerini
ışıklarım yenilir karanlığa
bir deli düş olurum sonra
akarım bulutlara.....

Çermik çukurdur yerin
Güzellikte yok benzerin
Haburman köprüsü
tarihi eserin
Yeşil Çermik, şirin
Çermik

Etrafında Şıra bağı
Gelinciktir ibret dağı
Kaplıcan şifa kaynağı
Yeşil Çermik, şirin
Çermik

Halk Şairi
Mustafa ÜZÜLMEZ

Genel Durum

Denizden yüksekliği 710 m ve yüz ölçümü 1032 km² olan Diyarbakır'ın Çermik ilçesi, doğusunda Ergani, kuzeyinde Çüngüş, batısında Adıyaman ve güneyinde Urfa ile sınırlıdır.

Etrafı dağ ve tepelerle çevrili olan toprakların Güneydoğu, Torosların, güney eteklerinde başlar ve güneye doğru alçalır. Karacadağ bu uzantının son yükseltilidir. İlçede karasal iklim hüküm sürer.

Heykël Dağı eteklerinde kurulmuş olan ve Diyarbakır'a 93 km uzaklıkta bulunan Çermik, 1983'de ilçe olmuştur.

Genelde halkın çiftçilik, bağcılık, meyvacılık ve küçük el sanatlarıyla geçimini sağladığı Çermik'in önemli tarihi eserleri arasında "Haburman Köprüsü", "Çermik Kalesi" ve 12. y.y'da Artuklulardan kalma "Ulu Camii" ... sayılabilir.

Bugünkü nüfusu 1990 sayımına göre 16500'dür. İlçede, Dicle Üniversitesi'ne bağlı bir Yüksekokul'un yanı sıra Lise, Endüstri Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Yatılı İlk Öğretim Bölge Okulu, dört ilokul bulunmaktadır.

İlçenin yakınından ve çevresinden geçen Medya çayı, Sinck çayı, Göl suyu, Beylik Maddap suyu ve Sinan suyu gibi akarsular ilçe çevresinin dikkat çekecek derece yeşilliklerle kaplı olmasını sağlamıştır.

Çermik'in simgesi haline gelmiş olan kaplıcalarda, Güneydoğu'nun bellibaşlı turistik yerlerinden biridir.

Tarihçesi

7. Asır Tarihçi ve Yazarlardan MÖVSES'in coğrafyasından anlaşıldığı kadarıyla Çermik, İslamiyetten önce, Azerbaycan ve Doğu Anadolu'da hüküm süren ARSAKLI Devleti'nin bir sancağı imiş zamanında. Aynı tarihçi o tarihlerden beri Çermik'i sancak olduğunu ve aynı isimle tanına geldiğinde belirtmektedir.

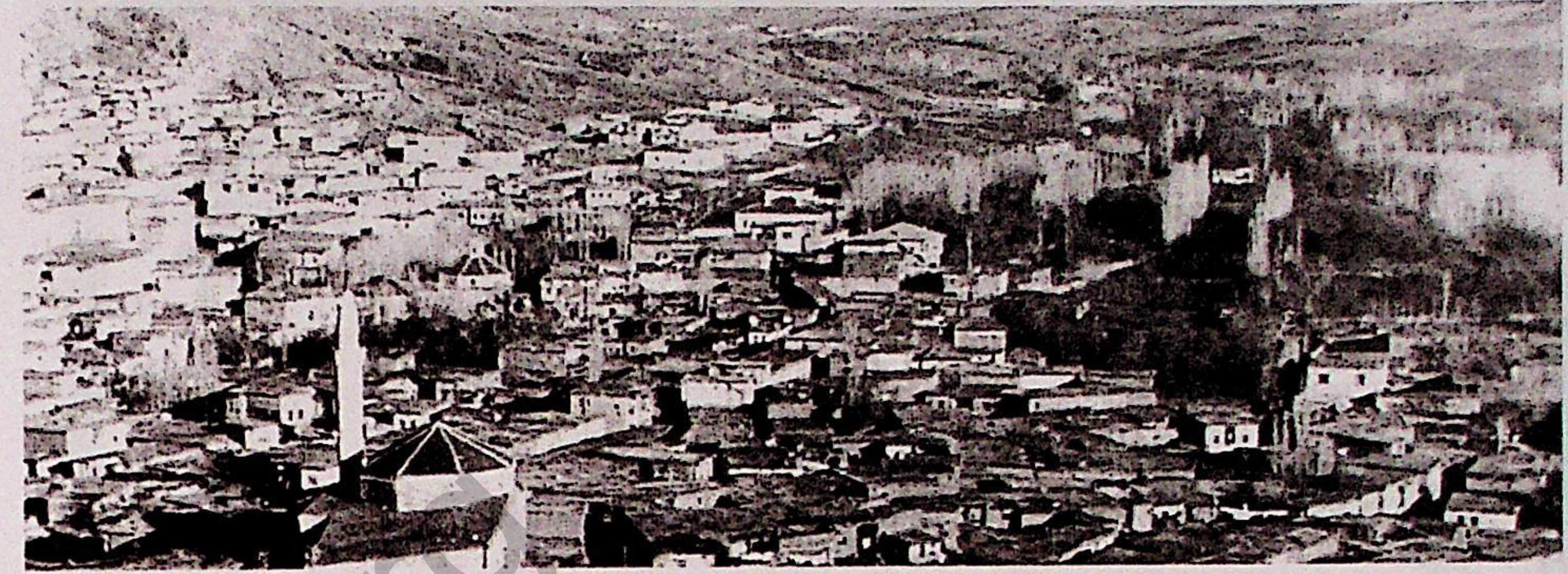
İlçenin ilk isminin ABERNE iken sonradan 'Sıcaksu' anlamında ÇERMUK olduğu ve nihayet değişerek kaplıcaya izafeten Çermik haline geldiği kabul edilmektedir.

Tarihi gelişimi içinde Hitit, Babil, Asur, Pers, Makedonya, Selevkos, Roma ve Bizans İmparatorlukların egemenliği altında kalmıştır.

Bizans yönetiminde Arap ve Türk yönetimine geçen ilçe, daha sonraki yıllarda Akkoyunlu Devleti'nin elinde bulunmuş bu devlette uzun yıllar bağlı kaldıktan sonra Karakoyun, Celayiroğulları, İlhanlılar, Kölemenler ve Timur tarafından istila edilmiştir. Osmanlılarca 1436 yılında zapt edilen ilçe Dulkadiroğulları / Midasi Beyleri hanedanlığına irsi beylik şeklinde verilmiştir. Daha sonra ilçenin idaresi kesin olarak Osmanlılara geçmiş ve Çermik Diyarbakır Beylerbeyi'ne bağlanmıştır. Kasabanın son Beylerinin "Pir Ali Bey" ve "Şah Ali Bey" kardeşler olduğu tarihi vesikalardan anlaşılmıştır.

Zaman içerisinde çeşitli istilalara uğrayan ilçe, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra ise Diyarbakır'ın ilçeleri arasına girmiştir.

ÇERMİK

Çermik Kaplıcaları

Büyük bir şifa kaynağı olan Çermik Kaplıcaları; İtalya'daki kaplıcalardan sonra; muhteva bakımından en zengin kaplıcalardandır. Şifalı suları birçok hastalığa deva kaynağıdır.

İltihaplı romatizmalar, nevrit, polinevrit, çocuk felçleri, kadın hastalıklarının kronik sendromlarında, koklama ve serpintileme tedavisiyle de üst teneffüs yolları hastalıklarında tıbbi araştırmalar neticesinde kanıtlanmıştır.

Diyarbakır ili, Çermik ilçesinin 3 km güneydoğusunda bulunan kaplıcalar, her yıl binlerce hastanın tedaviye kavuşturulmasında büyük rol oynamaktadır. Tabiatın doğal olarak çıkan suyun sıcaklığı 480 C° olup, birleşiminde bromür iyonu ve iyodür bulunmaktadır. Kükürtlü ve radyoaktif elementleride ihtiva eder.

Kaplıcalar, Çermik'in sağlık turizmde önemli bir merkez yapmıştır. Bu kaplıcalar, rivayetlere göre, tarihte ilk kez Güneydoğu'da hüküm süren Acem Kralı'nın kızı Melike Belkis tarafından bulunmuştur. Acem Kralı'nın kızı hastalanmış ve vücudunda pis kokulu yaralar çıkmış. Zamanın hekimleri tedavi etmekte acze düşmüşler. Bu yaralar bir süre sonra o kadar pis kokmaya başlamışki Kralın sarayına girilmez olmuş. Kral sonunda çareyi kızını ormanda terk etmekte bulur. Kız ormanda gezinirken sıcak suya raslamış. 10 - 15 gün boyunca bu sıcak suyla yıkanmış, yaralarının iyileştiğini görmüş.

Bu haberi büyük bir sevinçle karşılayan Acem Kralı ustalarını yanına alarak bugün "Büyük Paşa" denilen bölümü yapı hamam şekline çevirmiş. Bu nedenle 1981- 82 yıllarında Melike Belkis şenlikleri düzenlenmiştir. Çermik'de büyük bir ekonomik önemi olan kaplıcalara, her yıl onbinlerce turist gelmektedir. Yörede yetişen tüketim maddelerinin büyük bir bölümü bu kaplıcalara gelen turistlerce tüketilmektedir.

Ayrıca tarihi yerleri gezen turistler Çermik'in tanıtımını da yapmaktadır. Çermik için önemli bir gelir kaynağı olan bu turistlere Çermik halkı sevgiyle, misafirperverlikle kucak açmaktadır.

Temennimiz kaplıcaların yurt sathında olduğu gibi yurt dışında da tanıtımını yaparak ününün fazlaşmasıdır. Bunun için reklam, kampanya, gazete ve dergi çalışmaları başlatılmıştır.

Herşey daha güzel yarınlar için.

Çermik'te Tarım

İlçe ekonomisi temel sektör olarak tarıma dayanmaktadır. Tarım yapılan 584.250 dekar alanının 535.250 dekarında kuru tarım, geri kalan 49000 dekarında ise sulu tarım yapılmaktadır. Kuru tarım yapılan alanlarda buğday, arpa, mercimek, nohut, bağcılık, badem ve antepfıstığı tarımı yapılmaktadır. Sulanan alanlarda ise pamuk, çeltik, sebze ve meyve üretimi yapılmaktadır. 1987 yılından beri yapılan antepfıstığı aşılama neticesinde antepfıstığı tarımı gelişmiş ve çiftçilerimizin önemli gelir kaynaklarından biri haline gelmiştir.

Hayvancılık da ilçe tarımı içinde önemli bir yer tutmaktadır. Hayvancılık daha ziyade mera hayvancılığı şeklinde yapılmakta koyun, kılkeçisi, yerli sığırları ağırlıklı olarak yetiştirilmektedir.

Ancak son yıllarda kültür ırkı sığır yetiştiriciliği gelişmektedir.

Efsaneye Dair...

Gelincik Dağı

Beşer dünyasının mahzun haline
Bakıpta gülme öyle Gelincik Dağı
Düşmüşüz zaten Şeytan bendine
Hor görme bizi öyle Gelincik Dağı

Yüksekte durursun başın senindir
Asırları eksittin ilmin derindir
Anlat herşeyini derdin, dardındır
Korkma, sır çıkmaz benden Gelincik Dağı

Dediler, bir zamanlar sen de insandın
Hak yoldan çıktın, gallette daldın
Emek nimeti ile taharet aldın
Vallahi günahsızım, adım Gelincik Dağı

Yıllarca yerinde sayan, büyükçe taşım
Ben de sayamadım, acep kaçtır yaşım
Ağlamaktan kalmadı gözümünden yaşım
Emir ilahiye boyun büktüm, adım Gelincik Dağı

Çok zülümler gördüm, çileler ektim
Ne gelmişse haktandır, içime çektim
Her dem durmadım zikrimi çektim

Kalrı da hoş, lütfu da, adım Gelincik Dağı

Hayri CİHANGELİ

GÜLAZER.....

M. Seyfi SOKLUGİL

Öyle uzak durma gülazer
Yaklaş hele
Gör, bendeki esmerliği
Yüzümdeki, mahmurluğu.
Gör ki utanasın güneşten
nefret edesin aydan
tut düşen anılarımı tut!
Bırakma sakın
Onları da yitirsem
Düşüneceğim kalmaz bu
dünyada
Öyle uzak durma gülazer
Ürkütme içimdeki kuşu
Zaten yaralı kanadı
Başı eğik
Bir de sen uzak durma öyle

Adın düşüme yansır
çoğu zaman
Bir yanı kör
Bir yanı sağır
Ammanlatır seni
bana
Dar sokaklardaki
yalancı çocuklar.

SEN.....

Yaşamın en yoksul köşesinde
Bir solukta yaşandı tüm ölümler

ey uzun çarşılı şebirin; uzun boylusu, sarı tenlisi
senin de bu şebir gibi ismin
tarihe, ihanet diye mi geçecek?

Ey yaşamın ve sevdanın delisi
Yoksa konuşamadığın dilin gibi
Her dilde yaşanalar, seninle mi bitecek
Sen ki hayatın birler basamağı
Medeniler gibi korkak ve yalancısın
Ve aynı zamanda
Aynı aksiyondayken yaşam
Bak!
Ben ne kadar da barbarım sana.

nejla pamukcu

Soğuk ve bembeyaz bir gecede
İliklerini kesiyorum düşüncenin
Eller beni sarıyordu güpe gündüz
Geceler ellersiz. yalnız benimle
Yalnız kendimle ben
'Bir de gecede yabancı eller
Söküyordu yüreğimi
En sıcak yerinden
Ve kesiyordu yüreğimi
En sıcak yerinden
Ve kesiyordu bağrımı. nestersiz.
yalnız gözleriyle
O gözler ki benimdi geceleri
Secemezdim ay sığım. gözlerinde
'Bakamazdım yüzüne
İçemezdim elinden bir tas sevdayı
Tutamazdım gözlerinden. gözlerimce

VEYSİ CANER

Hala seni
sayıklıyorum.....

KIRIKLAR

Altay MARTI

Kentin bazalt karalığında eriyen kırılmış bir kültürün kırık elçileri...

Direngelik, isyan duygusu ve gözü karalık sanki kalımsaldır Diyarbakır'da. Tarihin pek şefkatli davranmadığı, şiddetin akrep gibi ortalıkta dolaştığı, top-rağı sürekli çığnayan, gülüşü dondurulmuş, dili ertelenmiş, acıya tanıklık etmesini bilen bu şehirde, küçüçümzün, örtmelerin, havuşların, tahtların, eyvanların birbirine kanıştığı mahallerde, o iri taşlı sağlam evlerde, kürsüsü gani, çayı kaçak, duvarları ıslak kahvelerde, sancılı sokaklarda, beden dibinde ve viran caddelelerde rastlayabiliriz onlara. Hepsini de bedenlerinin bir yansında şövalyelik, diğer yansında cellatlık taşır. Onlar Diyarbakır KIRIKLARIDIR.

Bakışları, yürüyüşleri, davranış kalıpları birbirine benzer. Ceketleri omuzlarındadır hep. Zulalarında satır taşır. Ayakkabıları sivri burun, yumurta topuktur ve mutlaka arkasına basılmıştır. Tızbah (tesbih) olmazsa aksesuarları eksik kalır. Hepsinde 'şehir çocuğu' olmakla övünür. (Hançepek, Kore mahallesi, Ali par, Mardin kapı, Ben u Sen) kavga daha onlar ufak bir çocukken siner ruhlarına. Sıradan bir nedenden dolayı ucuzca bir sokağın tüm insanları, evlerde kavga için özel olarak yaptırılmış başı topuz cenahlarla, satırlarla, kazma küreklele sokağa fırlayıp birbirinin kafasını gözünü yararsa, hangi çocuk büyü-yüp de 'ölüme de ti li li!' demez ki!

Tozlu küçelerde her üç lafının biri küfür olan ve iş küfüre geldi mi Kürtçe'yi de Türkçe'yi de büyük bir ustalıkla kullanabilen, meydanbeş traşlı, üzerinde eski bir fanila, bacağında yamalı bir pantolon, ayaklarında cızlat ve bakışlarında insanı hayrete düşürebilecek bir saldırganlık taşıyan kaç çocuk büyüyünce özel bir söylem edinmez ki! Edinir elbette. 56 yaşlarında bir basıtabacak, sokağından geçen hiç tanımadığı yedi yabancı birine 'şebşebbook' diye bağırıp sataşır örneğin. Ya da bununla da kalmaz insanı canından bezdirene dek hep aynı dizesini tekrarlayıp durur: Paşa! Paşa! G. ün yere yapısa...

Çokta hazır cevaplılar sonra. Sigara içtiğini gördü-

günüz bir fırlamaya 'oğlum o elindeki ne! Niye içiyor-sun?' diye sorduğunuzda hiç istifini bozmadan, hatta dumanını da yüzünüze savurarak cevabı patlatır: sa-anne! "Babanın sigarası mıdır!" der. yada karakola götürüldüğünde belindeki satır soran polise: ma babam elma da yemiyah! diyen kırık hiçbir sözün altında kal-maz.

Büyüyüp serpildikçe hem hırçınlığı hem de kaba sabalığı, hem de mertlik ve raconluğu artar kırığın. Tünediği bir kahve köşesinde, ya da köpek öldüren şarabını çekmeye gittiği On gözlü köprünün altında her an infilak edecek bir saatli bomba gibi durur. Söy-lemse haddinden fazla zenginleşmiştir. Şu veya bu ne-denden kafası bozulan ya da canı sıkılan kırık o esna-da çevresinde bulunan herhangi birisine buluşırken terminolojisini konuşur:

"Biz ako pici miyiz ula ruto!" "Pot kıran ölü!" "Bi-ze de mi ula kaşmer!" "Preze yapma ula kevaşe!"

"Allah'ın emriyle get, kimseye karışma!" "Kalo pi-lo yapma!" "Ayağı yerde olanın!"

Cahit Sıtkı Tarancı'sı, Ahmet Arif i ile ünlü Diyar-bakır' da şiddetin bile şiiri vardır:

Üç Dağkapı'da hüznünlü bir akşam vakti. Dan, dan, dan

Ne oldi benim babam. Ne olacak öli, beş yaralı
Sadece bu değil elbette. Mısraları tam olarak ha-ırlayamadığım ve tepeden turnağa meydan okumayı içeren bir başka şiir ise şöyledir:

Elli elli yüz / Biz Diyarbakırlyız / Çaketimizi ata-nız / Yol üstünde yatarız / Bize biz derler / Bizden baş-kasına çuvaldız derler.

Hapishane evimiz / Karakol kahvemiz / Kelepçe, kol saatimiz.

Genellikle iş yapmaz kırık. Uzunca bir süre ana-ba-basının cebine koyduklarıyla geçinir gider. Yavaş ya-vaş çatlak sesler çıkmaya başlayınca da iş başa düşer. Artık gaspçılık Allah'ın emridir. Bir dönemi de böyle geçirir. Kırıklığın şımına hanel getirmemek için gizli de bir çırpınma içindedir elbette, çünkü parasız pul-suz kalıp, arpacılık (hırsızlık) gibi soysuz bir işe düşmek de vardır sonunda. Bu yüzden çok çalışır kırık. Satır,

jileti iyi kullanmalıdır. bakışı, yürüyüşü, sesinin tonu alabildiğince ürkütücü olmalıdır. Bunlar hiç aksamamalıdır ki hugi (haraç) yi-yebilsin, paralanabilsin. Onun da bir dolu masrafı vardır çünkü! Sabaha ciğer kebabıyla başladıkdan sonra sayısız çay içen kırık ara sırada Beden dibine esrar çekmeye gider. Maksat kafa bulut ol-sun! Esrar bulamadığı zamanlarda pek dert edinmez. Pembebe-yaz ve sarı bomba iki san hapur ve leblebi gibi satılır. Çekil bir so-ta köşeye, yap 'hableme' ni. Sonra duman gibi dolaş caddelerde. Çok mu dolu için, kemiği etindenkasından çok olan vücuduna ateş mi düşmüş, bas jileti göğsüne! Sonra da yarı aralık kızarmış gözler ve kaskatı bir bedenle bağırılmaya başla: 'var mi ula ha! var mi!' bir kırık arada bir de olsa neden kan revan içinde kalıp tehdit eder çevresini? Niçin durup dururken kafa tu-tar yaşama? Bunu anlayabilmek için dönüp, bu surlarının kenarından iplik gibi kan sı-zan kara kaşlı şehrin tarihine, evlere mu-sallat olmuş zift gibi yoksulluğa, bu yara-lı insanların yüzlerine ve yüzlerinde umursamazlık, öfke, mahzunluk ve an-laşılmaz bir masumluluğu taşımasını be-cerebilen çocukların gözlerine bak-mak lazım.

Kavgalarda mertlik olmalıdır. Kırık bunu çok iyi bilir. Çocukluğum ve gençliğimde kaç kez tanık oldum. Öfke zapt edilememişse sözü öyle fazla uzatmaz kırıklar, kavgada hemen başlamaz. Adil ve teke tek olması ge-rektiğinden hemen iki taraftan biri gök gürlmesi gibi önerisini atar ortaya: Yürü ula. Gazi köşküne gidelim. Gazi köşkü ıssızdır çünkü. Engelleyecek, ayıracak insar. yoktur. Hemen bir taksit çevrilir. İki kırık da bütün haşmet ve hışımlarıyla kurulurlar koltu-ğa ve kavgaya doğru yolculuk başlar. Gazi köşkü şehrin dışında olduğundan biraz pahalı kavga alanıdır. İnsanlık hali, olur ya, para yoktur kırığın üzerinde. Bu gibi durumlarda da kavganın hakkaniyetine gölge düşürülmez. Çün-kü yürünerek gidilebilecek iki sakin yer daha vardır. Biri Beden dibi, diğeri Koşu meydanı. Omuzlarını alabildiğine kırarak kaş-la-rını amansız çatarak ve tek kelime etmeden yola düşer kırıklar.

Meydanlar ikisini beklemektedir artık. Peki bu abartılı ve ço-ğumuza saçma gelebilecek adalet duygusu nasıl gelişmiştir bu in-sanlarda? Çocukluğumda beni hep şaşırtmış bir olay vardır. Fut-bolla ilgili. Topu orta sahadan kapmışsınız, rakip takımın oyuncu-larına çalım basıp bellerini kırıyorsunuz, kaleciyle karşı karşıyası-nız bir çalım da ona, kale önünüzde bomboş, hafif bir dokunsan-ız topa, gol! Yok! Olmaz! Çünkü tam o sırada rakip takımdakiler hep bir ağızdan bağırılmaya başlamışlardır: Boş kale kıbrağiii! Boş kale kıbrağiii! Bu laflar üzerine durursunuz. Az önce gösterdiğiniz hüner boşa gitmiştir. Boş kaleye atarsanız kıbrağ olursunuz. Bıra-kırsınız topu. Saçma sapan da olsa, içinde kurnazlık da taşısa va-rolan durum görüyor musunuz? Raconluk daha çocukken başla-

mış. Kıbrağtan kırık olmaz.

Bir başka özelliği de kolay kolay kentin, o kentin insanla-rını beğenmemesidir kırığın. Mardin'e bozuk plaka der, Urfalının yüzüne bakmaz, G. Antep'i şehirden saymaz, Siirtliyi küçümser. Diyarbakır'ın saf, keriz tiplerine de dudak bükür. Bu türden insan-lar için en yaygın kullandığı sıfat "Gundi" dir. Tek saygı duyduğu kesim 'şehir çocuklarıdır'. Her gördüğü yerde selamlar, bir yerde oturuyorsa halifçe yerinden kalkıp elini göğsüne götürüp başını eğir. Onlarla konuşurken dehşet bir şekilde efendidir. "başımın tacısın", "başıyla beraber", "ser çavemın, ser sere-mın" gibi laflar hak edenler için en sık kullanılan kırık klasikleridir. Bulduğu mekan neresi olursa ol-sun, önce kendisi kalkmışsa hesabı ödeyip çekip gider, kendisinden önce biri buna yeltenirse adamı elinden kolundan tutup para verdir-memek için her türlü vücut hareketini yapar. Paraya köpek muamelesi yap-mak bir hayat tarzıdır, keyif verir kırığa.

Ya aşk! Aşk da olur elbette kırık. 'Onun da kalbi vardır, o da insandır.' Bu aşklar inanılmaz bir yoğunluk ta-şır, ama senin benim aşkıma ben-zemez. Bir ceylana sevdaları kırık, fakat bunu hiç açık etmez. Bazen kızın haberini bile olmaz. Sorsan "Biz Diyarbakırlyız, hiç çaktır mıyız" derler. Artık iki tür kız vardır kırığın hayatında. Sevdiği kızın adı "Dava" ,diğer bütün kızlar "Bacı" dir. Kafası dumanlandığında etrafındakilere bir iki anlattığı olur. Özlem çeker, iç çeker, aşk acısı çeker, gözüne uyku girmedeği geceler olur, ama öldürsen gidip davasıyla konuşmaz. Niçin? Yakışmaz da ondan. Aşk hem engel-lenemez ve güzeldir, hem de köpek gibi utanılsı bir şeydir. Kızı şöyle bir kapı önünde görmek, hasbel-kader alışverişe çıkmışsa ağır ağır takip etmek yeterlidir. Sanki şu güzelim şarkı kırıklar için yazılmıştır: 'seni uzaktan sevmek aşklann en güzeli.'

Politika! Olmaz olur mu! Kıyısından köşesinden de olsa bütün Diyarbakır kırıkları 'siyasi bilinç' e sahiptir. Faşizmi, emperyaliz-mi duymuştur en azından. Kafasına estiği toplanulara, eğitim çalışmalarına katılır. Slogan attığı da olur, 'devrimci ahlak' tan haberdardır. Lümpenlik suçlamasından ödü patlar. Siyasilere müthiş bir saygı duyar. Onların olduğu ortamlarda kendine biraz çeki düzen verir. Kırıklık raconunu zulaya atar, yeri ve zamanı gel-diğinde çıkarır.

İşin özü 'Her şeyin sahnesinde belli olduğu' bu büyüklü şehrin, olmazsa olmaz süsleridir kırıklar. Çılgılla öfke, kardeşçe yaşayıp durur içlerinde.

Tekrar vurgulamam gerekiyor: haksızlık, kan, baskı, isyan, başkaldırı, yoksulluk! Bir harmanlayalım bakalım! Kaç hayat kırıklı, kaç kırık çıkar, bir harmanlayalım!

DALGALARI AŞMAK

CEZMİ ERSÖZ

Evet, ben suçluyum...hem aşkı sürdürmek, hem de bu dünya'da ciddiye alınmak istiyordum. İtibarlı bir mecnun olmak istiyordum. Hem aşk esirğemesindi ışığını benden, hem de adam yerine konmak istiyordum.

evet, ben suçluyum... Çünkü bizi kimse ciddiye almıyordu. insanlara komik geliyordu inandığımız her şey. her söylenene inanıyorduk. Arkamızdan alay ediyorlardı. Herkesin iki, belki de üç hayatu vardı. Düşlerini yastık altında saklıyordu insanlar. Bizimse bir, tek bir hayatımız vardı...

Gördüğümüz rüya, yediğimiz ekmeğe, yürüdüğümüz yol aynı yerden geliyordu... Evet, ben suçluyum...hem aşkı sürdürmek, hem de bu dünyada ciddiye alınmak istiyordum. İtibarlı bir mecnun olmak istiyordum. Hem aşk esirğemesindi ışığını benden, hem de adam yerine konmak istiyordum.

Suçluyum ben, kabul. Hem seni, aşkı istiyordum hem de dünya nimetlerini... Çünkü aşk bizi görünür kılardı. Savunmasız. bizim bir tek hayatımız vardı... düşlerimiz, sevgilerimiz, umutlarımız, göz yaşlarımız, ekmeğe paramız, beklentilerimiz, isyanımız, hepsi aynı torbanın içindeydi. torbamız gecede ışıl ışıl parlardı... dışardan görenler küçümserdi...

Çünkü dünya aşkı küçümsemeyen insanlarıyla birlikte alıp başını gitmeye başlamıştı... Gideme-yenler büyük bir kaçma hazırlığı içindeydi...

Ama kimse kimseye hissettirmiyordu. kaçıp gideceğini... Tesadüfler, hülyalar, arzular bile planlanıyordu...

Her geçen gün konuştuğumuz insanların sesi biraz daha uzaktan geliyordu...

Sen hissetmiyordun belki ama, burada bu hayatta kaldığımız ve burada her şeyi giderek daha çok sevdiğimiz için bizle alay ediyorlardı... ağnma gidiyordu. Onlardan geride kalmak istemiyordum. hem aşkı yaşamak, hem de uzaklaşan dünyayı, bizi küçümseyen insanların nereye gittiğini ve neler yaşadığını bilip, görmek istiyordum...

Oysa aşk, sonu enaliğe varan, eşsiz, bölünmez bir masumiyetti. anladım, seni severken ikili bir hayatım olmuştu benim. düşlerimi, sevgilerimi,

rüyalarımı, masumiyetimi sende bırakıp, bu dünyadan kaçıp uzaklara giden insanların peşine takılmıştı öbür aklım...

Aklım sıra karıştırmayacaktım aşkın karanlık yüzüyle, seninle yaşadıklarımı...

Karşırsam da suçun büyüklüğünü sana yükleyecektim. aşkın silememiş, unutturamamıştı işte çocukluk acılarını, ergenlik komplekslerimi içimden...bu hayatta var olmanın acısını, içime işlemiş yoksunlukları silememişti...

Birileri bizden gizli uzaklara gidip gidip geliyordu. garip, esrarengiz bir hazırlık vardı bilinmeyen yerlere...

Geride kalmak ve yeni acılar çekmek istemiyordum...telaşım bu yüzdendi hep. Bulduğum yerden emin değildim. Sürekli olarak haksızlığa uğramış hissediyordum kendimi. Birileri benim aleyhime yeniden örgütliyordu sanki dünyayı...

Hep bir telaş vardı içimde. Bir gecikmişlik hissi. Her şeyi aynı anda yapmak istiyordum. Aynı anda her yerde olmak. Bu yüzden hiçbir şeye yoğunlaşamıyordum. Bir çok yere gitmek isterken hiçbir yere gidemiyordum...geçmişte yaşadığım acılara bir daha dönmek adına kıyısız kalmıştım işte. Kendimi henüz tanımadan uzaklara atılmış, her şey olmak adına binlerce hiç kimse olmuşum...

Bir yaz akşamıydı. Sokakta, dışardan eve dönmüştük. Oysa büyük bir özelemlerle çıkmıştık dışarı, ama umduğumuzu bulamamıştık. Karşılığımız yoktu dışarda, insanlar uzak uzak bakıyordu. Sesler uzaktan, çok uzaktan geliyordu. Çok kalabalıktı, ama çok ıssızdı dışarı.

Yorulmuştuğ boşuna ummaktan hayatı. Yorulmuştuğ uzak bakışları, uzak sesleri toplamaya çalışmaktan... yatağımıza öyle uzanmıştık. Yanımdaydın, ama seni hayal ediyordum. Hayalimde tam istediğim gibiydin. Yokluğunda seni daha çok seviyordum. seni özlerken kendimi daha çok seviyordum. yanımdayken hayalime pek uyuyordun. Odanın penceresinden sokak lambasının ışığı görülyordu. Işıktaki bahçedeki çiçeklerin tozlu, yeşil yaprakları parlıyordu...çocukların

uzak çığlıkları geliyordu dışardan. Aklıma geldi, söyledim o an: çocukluk bitti...çoktan bitti, dedim...

Bunu duyar duymaz önce bana uzun uzun baktın. Beni ilk kez görüyormuş gibi, bir yabancıya bakar gibi baktın. Sonra gözlerini birden acıyla yumdun. Sanki duymaktan hep korktuğün bir şeyi ansızın söylemişim. Sanki bu sözümün geriye dönüşü yoktu. Sonra sarıldın bana. Beni bir girdaptan çekip almak ister gibi sarıldın. Hadi sevişelim, dedin... oysa sen hiçbir şeyin adını koymazdın. Çünkü güvenmezdin sözcüklere, onları ikiyüzlü ve kirli bulurdun. Sen en çok sessizliğe inanırdın. Suskunluktan senin ana dilin. Sevişirken bir ara kulağıma fısıldadın, inanmadım. Sesini taklit eden biriyle sevişiyordum sandım bir an. İçimde bir fahişe var, dedin...

Artık geriye dönüş yoktu. aşkı yitip bir çocukluk gibi geride bırakmış, benimle geliyordu. Kirli gururumla anladım, beni aşktan, aşkıdan daha çok seviyordun.

Sessizliğini bozmuştuñ bir kere: iki, üç adamla sevişmek istiyordum...adamların yüzleri yok sadece iri sert organları var. Güçlü ve kaslı adamlar. Ve hiç yorulmadan sevişiyorlar benimle. sen bizi seyrediyorsun... içimde uyanan fahişeyi seyrediyorsun. O sevişmeye doymayan fahişeyi... ruhum seninle ama bedenim başkalarıyla...sen bizi seyrediyorsun...

Bir kere bozmuştuñ suskunluğunu...çocukluğu ve masumiyeti yitirmiş, her kese ait olan, o kirli hazi bulmuştuğ...

Onların penceresinde sokak lambasının ışığı görülyordu. Işıktaki bahçedeki çiçeklerin yeşil tozlu, yaprakları parlıyordu... sonra çocukların uzak çığı geliyordu uzaktan...

Tekrar tekrar, sarsılarak boşaldık... dışarda gece, ışıklar, tozlu yapraklar vardı. dışarda yitip çocukluğumuz. bizi aşağılayan herkes. dışarda uzak sesler. uzak bakışlar. dışarıda aşkla yaralı yüzün vardı. dışarda kanayan sahipsiz suskunluğun...dışarda lekeli masumiyetim vardı...

Bizim de artık iki hayatımız vardı. Diğerleri gibi. onların gerçekte kim olduğunu ve nereye gittiğini bilmiyorduk, ama onlara uzaklara yetişme adına hayatımızı ikiye bölmüştük...biz de herkes gibi olmak istiyorduk. herkese benzeyerek kirlendiğimiz aşkımızın, yitirdiğimiz çocukluğumuzun öcünü yine kendimizden almak istiyorduk. O kimsele-re benzeyemeyişimizin bize bir ödülü olan o aykırı yaşama sevincimizi, o kirli, o herkese ait olan hazzın içinde yitirmek istiyorduk...

Sen istediğin insanla olabilir-din. Ben de. Bir çok şeyi yaşayıp birbirimize anlatmaya karar verdik. Kıskaçlık, sahiplenmek yoktu...

Eğer bizi engellerse benliğimizle bile alay edebilirdik. Geçmişte savunduğumuz ne varsa hepsiyle alay edebilir-dik...bedenlerimiz özgür ama ruhlarımız ne olursa olsun birbirimize bağlı olacaktır. Hem burada, hem uzaklarda olacaktır. İyi düzenlenmiş, korunaklı bir maceraydı hayatımız. Dalgaları böyle aşacaktuğ...

Nitekim sonra hayat bana hep cömert davrandı. Kolaydı şehirde her şey. Çünkü şehirde kimse kendisine tahammül edemi-

yordu... tanıdığım bir çok kadın gece yalnız uyuyamıyordu... merak ettiğim uzaklıklarda, o an için gördüğüm boşlukta yüzen başıboş ruhlar, sahipsiz, yaralı bedenler, gürültü ve kimsesizlik vardı...

Ve hangi eve gitsem bir pencere vardı. Sokak lambasının ışığında parıldayan yeşil, tozlu yapraklar... uzaktan gelen çocuk çığlıkları vardı.

Ve ben hangi yalnız kadının evine gidip, yatağına uzanıp o sesleri duysam, aynı şeyler dökülürdü ağzımdan: çocukluk bitti... çoktan bitti...

Sonra sevişmeye öfke karışıyordu. hırs ve ölüm korkusu karışıyordu. Bir odada yaşamaya mahkum kalmış, gözleri kör ve sonsuz alıngan bir kadın karışıyordu sevişmeye...

Bedenler farklıydı ama değişmeyen tek şey vardı. O da sevişme bittikten sonra yaşanan o derin burukluk, o tarifsiz hüznü. Adı bir türlü konmayan hayal kırıklığı... kafamızda her şeyi çözmüştük. Bedenleri ve ruhları kiye ayırmıştık. kiskançlığa ve sahiplenmeye son vermiştik. düşlerle arzuları ayrı yerlere koymuştuk...ama ya o sevişme bittikten sonra başlayan o derin burukluk, o tarifsiz hüznü, adı konmamış o hayal kırıklığı... işte bunu hiç düşünmemiştik... sevgisiz sevişmelerin sonunda mutlaka yapışır-dı insanın ruhuna, o tarifsiz hüznü...

İnsan varolduğundan beri değişmemişti bu yasa... Sevmediği biriyle ne kadar arzuya, ne kadar iştahla sevişirse sevişsin o derin hüznünden, burukluktan, o hayal kırıklığından mutlaka payını alıyordu herkes...

İşte bunu hissettiğim an sana derin bir merhamet duymaya başladım...

dalgaları aşmaya çabalarken kimsesiz gecelerinde, seviştiğinden sonra yaşadığın o tarifsiz, o derin hüznü düşündüm...

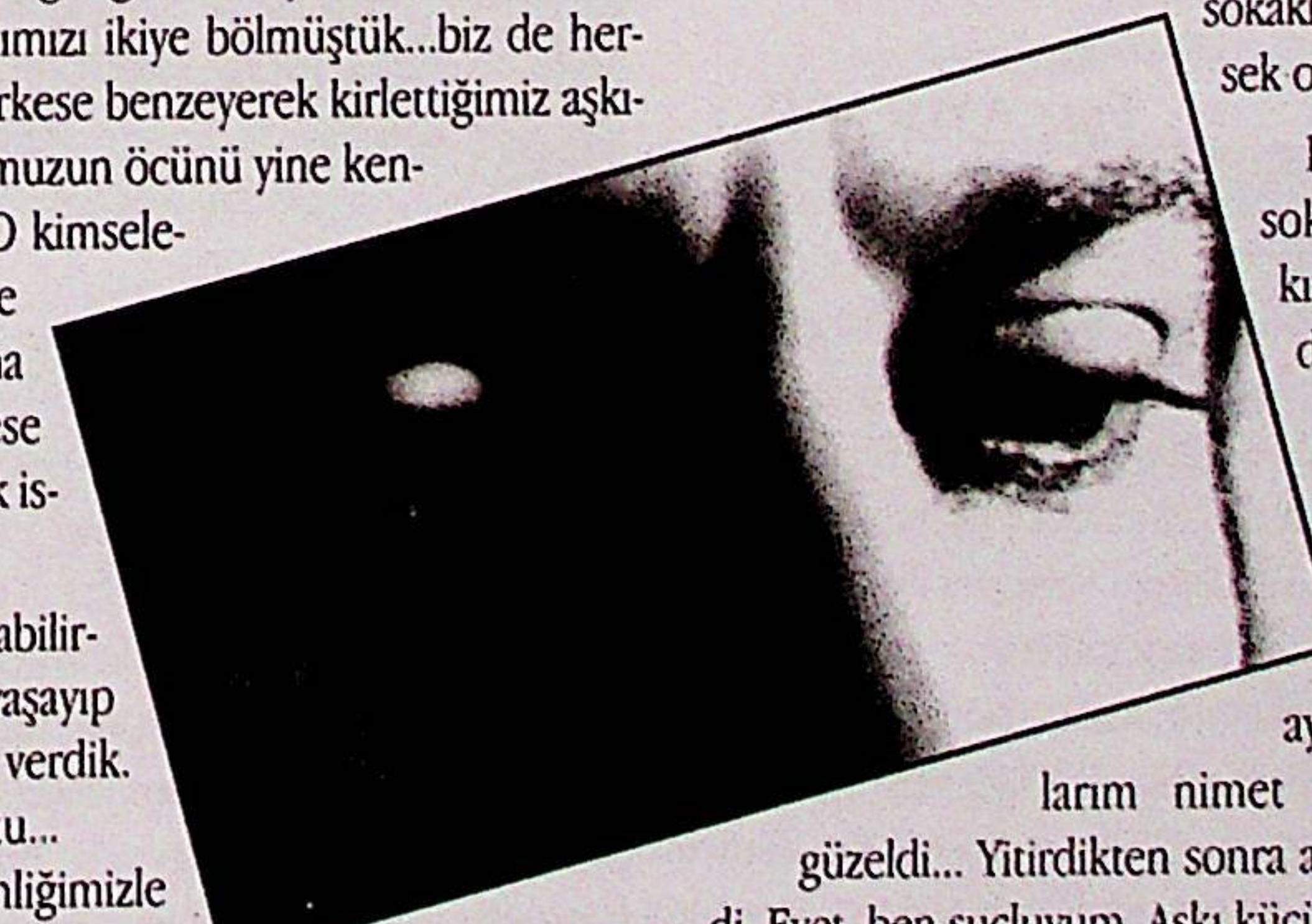
daha gün ışımadan utançla ve sonsuz bir pişmanlıkla terk ettiğin evlerde yitirdiğin düşleri, inançları, sevgilerini düşündüm... içinde yandırdığım fahişeyi saçları örgülü bir kız çocuğu olarak, sokaklarda bir başına ip atarken, sek sek oynarken düşündüm.

Benimle uzaklara gelmek için sokaklarda kimsesiz bıraktığın o kız çocuğu için sonsuz acı duydum...

Sonra bir gün demiryolunun kenarındaki, o her zaman gittiğimiz o küçük çay bahçesine götürdü beni ayaklarımla. Toprağa değen ayak-

larım nimet duyuyordu hayata...Yitirmek güzeldi... Yitirdikten sonra anlamak ve bulmak daha güzeldi. Evet, ben suçluyum. Aşkı küçümseyen benim. Uzakları aklına sokan benim. içindeki fahişeyi ortaya çıkaran o benim dinmek bilmez doyumsuzluğum...kanayan çocukluğum. yaralı ilk gençliğim... kabul, suçlu benim... ama biliyorum, birazdan kan sızan tebessümünle geleceksin. gözlerinde sevgisiz sevişmelerin o tarifsiz hüznü...

gözlerinde o derin burukluk, o adı konmamış hayal kırıklığı...biliyorum birazdan dalgaları aşip geleceksin...

FUAT AYDEMİR

Kalkınma deyince çoğumuzun aklına gelen hep aynıdır; neden kalkamıyoruz? Bu soru aklımızı çoğu defa meşgul ederken bazen de böyle gelmiş böyle gider demekten de kendimizi alıkoyamıyoruz. Bir çok faktörün etkili olduğu kalkınmanın derinliğini irdelersek şunları söyleyebiliriz:

Kalkınmakta olan ülkelerin ya da "gelişmekte olan dünya'nın gelişmiş ülkelere geri kalmalarında rol oynayan, bu ülkelerin önemli bir kısmının paylaştığı belli başlı ortak özellikleri birkaç noktada toplayan genellemelere gidildiği bilinmektedir. Bu bağlamda örneğin Weatherby ve diğerleri (1994) dört ortak özellik sıralıyorlar (1) batılı güçlere bağımlılık (2) modernleşmede gecikme (3) nüfus patlaması (4) refahın (zenginliğin) eşitsiz dağılımı. Bunlardan batılı güçlere bağımlılık biraz öncede değinildiği gibi, ya geçmişteki sömürge dönemi bağımlılığın ekonomik ve siyasal olarak sü-

regelmesi şeklindedir yada yenisömürgeci (neokolonyal) güçlerin gelişmekte olan ülkelerin çoğu üzerindeki ekonomik ve dolayısıyla da siyasal mekanizmalarının sonucudur. Bu durum kalkınmakta olan ülkelerin büyük bir kısmının batılı ve Japon banka ve para kurumlarına ağır biçimde borçlu olmalarını daha iyi açıklar: örneğin tek başına Latin Amerika ülkelerinin amerikan,avrupalı ve Japon bankalarına 500 milyar dolardan fazla borçları vardır. Bu yüksek borç düzeyleri tüm dünyanın genel ekonomik istikrarı için bir tehlike oluşturmaktadır.

Bu tür ülkelerdeki becerili ve deneyimli işgücü eksikliğinin de modernleşmenin gecikmesinde önemli büyüktür. İdareci, bilim adamı, mühendis gibi becerili ve yeterli işgücünün yalnızca birkaç merkezde toplanması ve daha zengin ülkelere beyin göçü olasılığının her zaman var olması, buna ek olarak da sermaye azlığı

ve teknolojik yetersizlikler yine bu ülkelerin kalkınma ve modernleşmesinde olumsuz rol oynamaktadır. "nüfusalkınma" ilişkisinde nüfus patlaması da gelişmekte olan birçok ülkenin kalkınmasını geciktirirken, refahın eşitsiz dağılımı bu gecikmeyi daha da artırmakta ve hatta bir de borç engeli getirmektedir.

Günümüzde dünya nüfusunun beşte biri olan 1.1 milyar insan yılda 370 dolardan daha az yıllık gelirleriyle dünya bankasının "yoksulluk çizgisi" (mutlak yoksulluk sınırı) olarak belirlediği sınırdan altında kalmaktadırlar. Bölgeler bakıldığında, özellikle eski sömürge ülkelerinin bulunduğu bölgelerin en başta geldiği görülmektedir. Örneğin, eski İngiliz sömürgelelerinin (Pakistan -Hindistan) merkezini oluşturduğu Güney Asya halkının yüzde 46.4'ünün, yani hemen hemen hepsinin yoksulluk koşullarında yaşadığı en büyük bölgedir. Halen dünyadaki yoksulların 16.1'ini barındıran Afrikada bu oranın dünyadaki yoksullukta 2000'li yıllarda üçte bir oranında azalma beklediği halde yüzde 32'ye çıkacağı, sahranın güneyinde kalan kesimde de nüfusun yüzde 43'ünün 2010 yılında da halen yoksul olacağı tahmin edilmektedir. Ülke ölçeğinde de en yoksul ülkelerin başında eski sömürgeci özellikler de daha yakın zamanlarda bağımsızlıklarını kazandıkları görülmektedir.

Gerçekten de, örneğin 1994'de Afrika'da Tanzanya, Etiyopya ve Somali'de kişi başına yıllık ulusal gelir 100 dolar, Uganda'da 190 dolar, Madagaskar'da 200 dolar ve Nijerya'da 280 dolar idi; Rwanda ve Mozambik de ise yalnızca 80 - 90 dolar idi. Aynı şekilde, Asya'da Nepal ve Vietnam 200 dolar, Bangladeş 220 dolar ile çok düşük gelirli gruplarda yer alırken, Hindistan, Pakistan ve Sri Lanka gibi eski İngiliz sömürgeci de yaklaşık 350 - 450 dolarlık ulusal gelire sahiptiler. Bununla birlikte yirminci yüzyılda birkaç ülke de tarihte ilk kez zenginleşmişlerdir; örneğin Umman, 1994'de kişi başına geliri 5140 dolar gibi.

Burada, yukarıda sıralanan gelişmekte olan Dünya'da yer alan ülkelerde herkesin yoksul yada verilen ortalama gelir düzeyinde ol-

duğunun, buna karşılık, Teknoloji Dünyası'nda yer alan ülkelerde ise hiç yoksulluk bulunmadığının söylenemeyeceğini de hemen belirtmek gerekir. Örneğin teknoloji dünyasındaki birinci ülke olan A.B.D.'nde 39.300.000 kişinin yani nüfusun yüzde 15.1'inin 1993 yılında yoksulluk sınırının altında yaşadığı nüfus sayımlarında verilmektedir. Aynen Brezilya gibi, yakın zamanlı fakat kısa süren bir "ekonomik mucize" döneminden geçen Meksika'da ise 1992'ye doğru meydana gelen güçlü ekonomik büyüme, zenginliğin ve refahın dramatik bir şekilde belirli ellilerde toplanması ve zengin ile yoksul arasındaki uçurumun daha da derinleşmesiyle sonuçlanmıştı. Her ne kadar nüfusun yüzde 92.4 ü yılda 5.700 dolardan daha az kazanıyorsa da Meksika'da da toplumsal-ekonomik hiyerarşinin tepesini yalnızca 7 milyarder (İngiltere yada Suudi Arabistan'dakinden daha çok olduğu belirtilmektedir) tutmuş durumdadır. (Weatherby ve diğerleri)

Bu duruma bakıldığında gelişmiş ülkelerin dünya ekonomisindeki ağırlıklarının, dünya nüfusunun büyük bir kısmını içine alan "gelişmekte olan dünya" için adeta "karar verici" bir role dönüştüğü de söylenebilir. Gerçekten de geçmişte sömürgeci güçler (ülkeler) ekonomide olduğu gibi dünya siyasetinde rol oynarlarken 2. dünya savaşından sonra dünya siyasetinin çoğunu yeni ortaya çıkan yeni sömürgeci devletler biçimlendirmişlerdi. 1990'larda ise artık A.B.D., Almanya ve Japonya gelişmekte olan Dünyadaki çoğu devletin ekonomik meselelerinde egemen rol oynamaya başlamışlardır. Bu yeni sömürgeci güçler (yöntem, bakış açısı ve olaylara yaklaşma tarzı geçmiştekilerden çok değişiktir ve bu yüzden de "yeni sömürgecilik" yani "eski sistemi yeni bir kılıkla ele geçirmek" şeklinde değerlendirilmektedir) ve onların eski müttefikleri olan İngiltere ile Fransa şimdi artık gelişmiş dünyanın siyasal liderliğine soyunmaktadırlar. Weatherby ve diğerlerinin (1994) de belirttiği gibi, "... bu bağlamda, geleneksel sömürgecilik öldü, çok yaşasın yeni sömürgecilik!"

Kaynak:ekonomik coğrafya (küreselleşme ve kalkınma)

BAZI ESKİ SÖMÜRGELER-BAĞIMSIZLIK YILLARI VE BAĞIMSIZLIKLARINI KAZANDIKLARI ÜLKELER

ÜLKE	TARİH	SÖMÜRGECİ ÜLKELER
BREZİLYA	1822	PORTEKİZ
LÜBNAN	1941	FRANSA
HİNDİSTAN - PAKİSTAN	1947	İNGİLTERE
SRI LANKA	1948	HOLLANDA
LAOS-VİETNAM	1954	FRANSA
AFRİKA CUM.	1960	FRANSA
TANZANYA	1961	ELM - İNG
CEZAYİR	1962	FRANSA
KENYA	1963	İNGİLTERE
ANGOLA	1976	PORTEKİZ
NAMİBYA	1990	ALM - G. AFRİK

Mart - Nisan 2001

17

SESSİZ GECEDE CİGLİK

rüzgarı teninde hissetmek, senin; var ya belleküstü saflığından arındırmak için gece düşlerimin maviliğine gizlerdim yarını ve sonra.....

sadece özlerdim!

neden? bu ummalı bekleyiş....

belki...

belki de zamansız akıtığın gözyaşların anlamsız anlar doğurmuştur tarifi zor gece düşümün bir yerinde ama gene de bir özlem yaratmıştık seninle hatırlar mısın.

özgürlüğü bulutlara uzanmakla yaşamak sonra....

bir an rahmet yağdırıp yeryüzüne, bulut misali bir an katlaşıp dolu olmak vefasız sevdalara sibernetik çağrışım mıdır anlamı herşeyin midir anlamı herşeyin mi herşeyin yoksa yoz emeğe kilit uydurus neden kim bilir?

rengarenk gökyüzünü ve yaşamı ve seni hiç unutmam, biliyor musun?

çünkü,

sizi hiçbir zaman ne düşündüm ne de düşledim

çalınan umuda haykırı sadece

vefasızlara adanan dizeler

gökyüzüne gizlenmiş masum yarı

soframa bağdaş kurmuş oturmuş

galiba...

galiba varlığın kadehimle

ama; yokluğun kemini

hissedemiyorum ama

ve aynalarda bir seyre

duvarda duran tablolar

çiviyle tutturulmuş hayvan

düş kırgınlarıydık ama

içki felsefesine eyyalık

ONAR ERDEM

Başkentteki

DİYARBAKIR.....

röportaj

HAZIRLAYAN: MEMET AYDEMİR

*Diyarbakır'a
gönül veren
kişiler olarak, biz;
Av. Umur Dicleli ve
Av. Reşit Orhan
İzgi'nün bürolarında
toplantılar yaptık bu
toplantılarda ana
batlarıyla bir vakıf fikri
benimsendiği için
üyelerimizden Av. Arıkan
Özdemir tarafından vakıf
senedi hazırlık çalışmaları
yapıldı. İkinci aşamada
Ankara ve civarında
oturan hemşehrilerimizin
isim ve adreslerinin
tespiti yapıldı.*

Diyarbakır tanıtma kültür yardımlaşma vakfı, merkezi Ankara'da olup Adana, Antalya ve Diyarbakır'da şubeleri bulunan ve adından da anlaşılacağı gibi Diyarbakır'ı kültürüyle tarihiyle ve sosyal zenginlikleriyle tanıtmak amacıyla kurulan bir vakıf. Vakıf, kısa sürede büyümesini; Ankara da yaşayan iş adamları, bürokrat ve vakfın kurulmasında önemli rol oynayan vakıf yöneticilerine borçlu. vakfın göze çarpan faaliyetlerinin başında anakara ya gelip okuyan öğrencilere burs vermek. Biz de bu sayımızda ,vakfi daha iyi tanımak ve faaliyetleri hakkında bilgi alabilmek için D.T.KY.V.'nin şu anki genel başkanı sayın Recep Tan'la vakıf üzerine konuştuk.

→ Vakfın kuruluş çalışması nasıl başladı ve bu kuruluş çalışmalarında karşı karşıya kaldığınız zorlukları bize anlatabilir misiniz.

Uzun yıllar öncesinden Ankara'ya gelip yerleşen hemşehrilerimizin zaman zaman yapılan ufak toplantılar yerine daha düzenli bir kuruluş haline gelerek görüşme isteğini belirtmeleri karşısında bir kısım arkadaşlarımızla bu konu üzerinde konuşmalar yaptık tarih ve kültür içerisinde seçkin bir yeri olan Diyarbakır'ı tarihi geçmişine uygun bir biçimde tanıtmak, kültür hazinelerini açığa çıkarmak, yaygınlaştırmak, milli eğitim politikası doğrultusunda öğrenim ve eğitime katkıda bulunmak bölgeye ve topluma sosyal dayanışma getirmek ve bunları yasal olarak gerçekleştirmek amacı; bir vakıf kurma düşüncesini doğurdu.

Diyarbakır'a gönül veren kişiler olarak, biz; Av. Umur Dicleli ve Av. Reşit Orhan İzgü'nün bürolarında toplantılar yaptık bu toplantılarda ana hatlarıyla bir vakıf fikri benimsendiği için üyelerimizden Av. Arıkan Özdemir tarafından vakıf senedi hazırlık çalışmaları yapıldı. İkinci aşamada Ankara ve civarında oturan hemşehrilerimizin isim ve adreslerinin tespiti yapıldı.

Vakıf kurma düşüncesinin benimsenmesi üzerine bir müteşebbis heyet teşkil ederek 18.6.1987 tarihinde Ankara galatasaraylılar evinde ilk yemekli toplantı tertip ettik vakfın kurulma amacıyla bölgeye, bölge insanına tarih ve kültürüne yönelme, ilke olarak belirlendi.

Yasalar gereği vakıf kurucular kurulu üyelerinin tespit, vakıf senedinin yazım, noterden tasdik gibi çalışmalara başlandı. Bu çalışma döneminde rahmetli iş adamı Mehmet İçkale'nin vakıf çalışmalarında çok büyük katkıları oldu. Bu amaçla iç kale otelinde geceler düzenlendi.

Vakıflar genel müdürlüğüne takdim edilen vakıf senet ve yönetmeliği müdürlük tarafından dört kez kabul edilmedi. 16 mart 1990 tarihinde yapılan başvuruyu vakıflar genel müdürlüğü kabul etti ve aynı gün vakfın kurucuları, amaçları kısa ve öz bir biçimde resmi gazetede yayımlandı.

→ *Vakıf kurulduktan sonra vakfın tanıtımı ve üye faaliyetleri aşamasını bize anlatabilirmisiniz?*

Vakfın kuruluşundan sonra çok kısa zaman içinde vakfın tanıtımı için geceler düzenlendi. Bu gecelerdeki yoğun ilgi bizi daha da umutlandırdı. Surların onarımı ve diyarbakırın tanıtımı ile ilgili kitaplar yayımlamaya başladık. Açılan diğer şubeler; İst - Adana - Antalya - Diyarbakır vakfın tanıtımında aktif rol oynadılar. İlginin büyük olması kısa zamanda üye sayısının artması ve Diyarbakırlı işadamlarının kayda değer katkıları, vakfın tanıtımında büyük rol oynadı.

→ *Vakıf etkinliklerinde istediğiniz düzeye gelebildiniz mi?*

Aslında biz vakfı kurduğumuz zamanlarda temel hedefimizi D.Bakırdan gelen, maddi durumu iyi olmayan öğrencilere burs verme olarak belirledik. İlk iş olarak da öğrencilere burs vermeye başladık. Şu an yüz civarında mezunumuz ve halen burs verdiğimiz 140 öğrencimiz var. bir başka hedefimiz ise başarılı öğrencilerimize yurt dışı master ve doktora imkanı sağlamak. Ne yazık ki şu an ki maddi kaynaklarımız buna elvermediği için bu planımızı gerçekleştiremedik. Diğer bir hedefimiz ise Ankaradaki hemşehrilerimizin kaynaşmasını sağlamak ve ankarada ki D. Bakır olmaları. Bunu kısmen gerçekleştirdiğimize inanmamıza rağmen eksik kısımlarını da görmüyoruz değil. Maddi kaynaklarımız istediğimiz düzeyde olmadığı için etkinliklerimizde istediğimiz düzeyde değil vakfın maddi kaynaklarını, düzenlediğimiz gecelerden, iş admaları ve bürokratların bağışlarıyla sağladığımız için şu

an maddi olanaklarımız, daha fazla öğrenciye burs verme imkanı sağlamıyor.

→ *En son '1. BÜTÜN YÖNLERİYLE DİYARBAKIR' sempozyumunu 27 - 28 ekim 2000 tarihinde düzenlediniz. Bu sempozyumun yapılaş amacı neydi? Ve size göre sempozyum amacına ulaştı mı?*

Aslında Uluslararası bir sempozyum hedeflemiştik fakat teknik sorunlardan dolayı bunu Uluslararası bir sempozyum olarak düzenleyemedik. Tüm yönleriyle D. Bakır anlatılacaktı. Değerli akademisyenler vardı ve bunlar kendi uzmanlık alanlardaki çalışmalarını sundular. Yine teknik sorunlardan dolayı sempozyum katılımı da istediğimiz gibi olmadı. Sempozyumun bir anlamlı yanı da vakfımızın kuruluşunun 10. Yıl dönümü olmasaydı. Bu sempozyuma katılan konuşmacıların tebliğlerini de bir kitap haline getireceğiz.

→ *Vakfın şu anki çalışmaları nelerdir? Ve gelecekle ilgili somut planınız var mı?*

Vakıf olarak şu sıralar kültür bakanlığı ve Unesco'yla surların onarımı için bazı faaliyetlerimiz var. Buna turizm bakanlığı da destek veriyor. Diğer bir yandan Diyarbakır şubemiz, D.Bakır Büyük Şehir Belediyesiyle surların onarımı için diyalog içinde. Ayrıca, gelecek seneler için daha fazla öğrenciye burs vermek amacıyla maddi kaynak arayışlarımız var. Eğer maddi kaynaklarımız ileride imkan verirse, öğrencilerimizin yurt dışı master ve doktora yapabilmeleri için gerekli maddi-manevi desteği vermeye çalışacağız.

Hedeflerimizden biri de her geçen gün ekonominin düşüş gösterdiği bu dönemde hemşehrilerimize daha fazla yük olmamak ve kendi yağımızda kavrulup kendi ayaklarımız üzerinde durabilmek için özellikle ilk etapta Ankara'da bir 'vakıf merkezi' kurabilmektir. Kuracağımız bu vakıf merkezi vakfımız için maddi kazanç sağlayacak bir iş merkezi durumunda olmalıdır. yine hemşehrilerimizin maddi ve manevi destekleri sonucu diliyoruz ki öncelikle şubelerimize birer daire alalım ve daha sonra da az önce bahsettiğimiz idealimizi hayata geçirelim.

→ *Diyarbakırın tanıtımı ve hayatta kalması için yaptığınız çalışmalar destekliyor ve başarılarınızın devamını diliyorken Diyarbakıra ve diyarbakırlılara herhangi bir mesajınız var mı?*

Hemşehrilerimizin diyarbakırımızın değerini bilmesi ve onu ilelebet yaşatması en büyük dileğimiz. Bu kenti beraber yaşatmak en güzel duygu olsa gerek.

→ *Bize ayırdığınız zaman için teşekkürler*

Biz teşekkür ederiz, çalışmalarınızda başarılar dileriz

NERDESİN

Öyle bir gün gelir ki
ne bir ayak tıkırtısı
ne de sesine ses verecek
bir nefes olur

işte o zaman
yanlızlık, öyle bir kor ki adama
hayatın tüm yükleri
omuzunda sanırsın

belki tertemiz bir duyguydu önce, her şey
belki her sabah yeniden merhaba derdik güne
belki küçük paylar çıkarırdık sevgiden kendimize
tüketmemek için umutları
belki bir düşünürdük en yeşillenden

beslediğimiz bir kediye yada bir kuşa
adını verirdik umutlarımızın

gün batımının o doyumsuz anlarını hiç unutmadık
hiç unutmadık pempe bulutların kızışmasını
ve hep arkadaş öldük
balkondaki fesleğen çiçeklerini

şimdi neredesin bilmiyorum ama
alabildiğine tüm renklere doyuyorum seni.

Gülden GÜRSELEN

Karar Vermek İçin Acele Etme

Öykü ünlü çin düşünürü Lao Tzu'nun zamanında geçer... Lao Tzu bu öyküyü çok sever, anlatmış hatta... köyün birinde bir yaşlı adam varmış... çok fakir... ama kral bile onu kıskanmış... öyle dillere destan bir beyaz at varmış ki... kral at için ihtiyara neredeyse hazinesinin tamamını teklif etmiş ama adamı satmaya yanaşmamış... "bu at, bir at değil benim

için... bir dost... insan dostunu satar mı " demiş hep... bir sabah kalkmışlar ki, at yok ... köylü ihtiyarın başına toplanmış... "seni ihtiyar bunak... bu atı sana bırakmayacaklar, çalacaklar belliydi. Krala satsaydın, ömrünün sonuna kadar beyler gibi yaşardın. Şimdi ne paran var ne de atın" demişler... ihtiyar "karar vermek için acele etmeyin" demiş... sadece "at kayıp" deyin. Çünkü gerçek bu... ondan ötesi sizin yorumunuz ve verdiğiniz karar atının kaybolması bir talihsizlik mi yoksa bir şans mı bunu henüz bil-

miyoruz. Çünkü bu olay henüz bir başlangıç... arkasının nasıl geleceğini kimse bilemez... köylüler ihtiyar bunağa kahkahalarla gülmüşler ama aradan 15 gün geçmeden at bir gece ansızın dönmüş... meğer çalınmamış... dağlara gitmiş kendi kendine... dönerken de vadideki 12 vahşi at peşine takıp getirmiş. Bunu gören köylüler toplanıp ihtiyardan özür dilemişler. "babalık" demişler... sen haklı çıktın... atının kaybolması talihsizlik değil adeta bir devlet

kuşu oldu senin için... şimdi bir at sürün var... "karar vermek için gene acele ediyorsunuz " demiş ihtiyar... sadece ayn geri döndüğünü söyleyin. Bilinen gerçek sadece bu. Ondan ötesinin ne getireceğini henüz bilmiyoruz. Bu daha başlangıç... birinci cümlemin birinci kelimesini okur okumaz kitap hakkında nasıl fikir yürütebilirsiniz?.. köylüler bu defa ihtiyarla dalga geçmemişler ama içlerinden "bu herif sahiden gerçek" diye geçirmişler... bir hafta geçmeden vahşi atları çalışan ihtiyarın tek oğlu attan düşmüş ve ayağını kırmış. Evin geçimini temin eden oğul, uzun zaman yatakta kalmıştı. Köylüler gene gelmişler ihtiyara ... "bir kez daha haklı çık-

tu " demişler" bu atlar yüzünden tek oğlun, bacağı uzun süre kullanamayacak ... oysa sana bakacak kimse yok. "Şimdi eskisinden daha fakir daha zavallı olacaksın" demişler... ihtiyar, siz erkenden karar verme hastalığına tutulmuşsunuz" diye cevap vermiş. O kadar acele etmeyin. Oğlum bacağı kırıldı gerçek bu. Ötesi sizin verdiğiniz karar... fakat ne kadar doğru acaba... hayat böyle küçük parçalar halinde gelir ve ondan sonra neler olacağı size asla bildirilmez... birkaç hafta sonra, düşmanlar kat be kat büyük bir orduyla saldırmış. Kral son bir ümitle eli silah tutan bütün gençleri askere çağırılmış. Köye gelen görevliler, ihtiyarın kırık bacaklı oğlu dışında tüm gençleri askere almışlar. Köyü matem sarmış. Çünkü savaşın kazanılmasına imkan yokmuş, giden gençlerin ya öleceği ya esir düşüp köle diye satılacağını herkes biliyormuş.

Köylüler yine ihtiyara gelmişler... "Gene haklı olduğunı kanıtladın" demişler. Oğlunun bacağı kırık ama hiç değilse yanında. Oysa bizimkiler belki hiç köye dönmeyecekler. Oğlunun bacağı kırılması talihsizlik değil şansmış meğer. "Siz erken karar vermeye devam edin" demiş ihtiyar... oysa ne olacağını

kimseler bilemez. bilinen tek gerçek var; benim oğlum yanımda sizininki askerde... ama bunların hangisinin talih hangisinin talihsizlik olduğunu sadece tanrı biliyor. Lao Tzu, öyküsünü şu nasihatla tamamlamış; "acele karar vermeyin". O zaman sizin de diğerlerinden farkınız kalmaz. Hayatın küçük bir parçasına bakıp tamamı hakkında karar vermektan kaçın. Karar aklın durması halidir. Karar verdiniz mi, akıl düşünmeyi dolayısıyla gelişmeyi durdurur. Buna rağmen akıl insanı daima karara zorlar. Çünkü gelişme halinde olmak tehlikelidir ve insanı huzursuz yapar. Oysa gezi asla sona ermez. Bir yol biterken yenisi başlar. Bir kapı kapanırken başkası açılır. Bir hedefe ulaşırsınız ve daha yüksek bir hedefin hemen oracıkta olduğunu görürsünüz.

İŞ GÜCÜNÜN ÇOCUKSU YANI

ILO (İnternational Labor Organization Uluslar arası Çalışma Örgütü) diğer 3. dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye 'de de çocuk iş gücüne yönelik ciddi araştırmalara imza atmaktadır. Geçtiğimiz 2000 yılı içinde Ankara, Sinop, İzmir ve Diyarbakır'da kapsayan bir araştırmaya daha imzasını koydu. Bu yazımda, katıldığım bu araştırmadan edindiğim tecrübeleri aktarma gayreti içinde olacağım.

Dünyanın pek çok ülkesinde, çocuk işçiliğinde son vermek artık politik bir hedef olmuştur. Buna rağmen çocuklar gerek Türkiye'de gerekse başka ülkelerde, yaygın olarak ve bazı durumlarda da ağır işlerde çalışmaktadır. Bunun en önemli izahı sorunun etik bir tavır olmanın ötesinde, sosyo ekonomik konumdaki hanelerin gündelik yaşamdaki varlık mücadelesinin toplumsal bir parçasıdır. Bunlara bağlı olarak yapılacak olan müdahalelerin somut veriler üzerine inşa edilme zorunluluğu vardır.

En temel sorumuz; toplumsal dönüşüm süreci içinde, haneler, aile iş gücünün bir parçası olan çocuk emeğini kullanmaksızın varlıklarını sürdürebilirler mi? sorusu olacaktır.

Kapitalist sistemin iyi işlediği bir pazar ekonomisinde böyle sorunlarla karşılaşılacağı varsayılır. O halde pazar ekonomisiyle yeni tanışan haneler var olabileceğini ararken tam olarak kavrayamadıkları bu sisteme çocuk işçiliğini nasıl entegre ediyorlar?

Çocukluk Olgusu

Çocuk emeğinin önem kazanması, aslında kendi kendine yeterli olabilmenin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yani; çocuk emeği, geçim ekonomisinin dönüşüm süreci ile ilişkilidir. Bu süreç doğal olarak 3. Dünya ülkeleri ile gelişmiş toplumlarında farklı biçimlerde yaşanmaktadır. Çocukluk kategorisi işte böylesi çelişkiler yumağında kendi kendini yaratmıştır.

Çocukluk; Sanayi devriminin gerçekleşmesine bağlı olarak iki temel üzerine inşa edilebilir.

1 Matbaa yaygınlaştıkça bilgi yazılı olarak Hiyerarşik bir sınıf kazandı. Buna bağlı olarak yetişkinlik, bir öğrenme süreci ile kazanılan bir statü oldu. Çocukluk ise insanın henüz bu sürecin gereklerini yerine getirmemiş olduğu bir evre olarak tanımlanır oldu. 2. ise aile temelinde örgütlenmiş olan üretim sistemlerinin çözülmesi ile hane halkı üyelerinin birey olarak emeklerini satma zorunluluklarıdır. Böylesi bir süreçte, çocuklar pazarda talep edilen ucuz işgücü olarak, aileleri için bir para kaynağı olurlar

Bu temellere bağlı olarak bazı çevreler; fabrikayı, çocukları sokaktan kurtaran ve yetişkinliğe geçişi sağlayan bir sosyalleşme süreci olarak görürken bazıları ise çocuk işgücüne; çocuğun fiziki ve entelektüel gelişimini olumsuz yönde etkilediği varsayımıyla karşı çıkmakta ve çocukların çalışmamları gereğine inanmaktadır.

Geçen zaman, ikinci görüşü haklı çıkarmıştır. Aynı zamanda bu ikinci görüş uluslararası anlaşmalara da temel olmuştur.

Bu bilgiler ışığında, çocuk işçiliği, toplumların ekonomik yapılarından ne farklı durumlarda ki ailelerin gündelik yaşam stratejilerinden bağımsız düşünülmez. Avrupa'da çocukluğun oluşumuna süreçler, dünyanın değişik yerlerinde farklı olarak yaşanmıştır. Pazar ekonomisinin yayılmasıyla değişik toplumsal dualiteler (kırkent gibi) arasındaki farklılaşmalar derinleşmiştir. Buna bağlı olarak kırsal haneler kente göç sürecinde eskiden kalma yöntemlerle yaşayamayacaklarından yeni ve farklı stratejiler geliştirmek zorunda kalmışlardır.

Kuramsal çevre

1960'lı yıllardaki politik ve toplumsal gelişmeler, ülke çapındaki bir dönüşümün sebebiydi. O yıllarda gerçekleşen tarımsal modernleşme girişimleri (makineleşme, ilaçlama vb teknolojik değişiklikler)nin en büyük toplumsal sonucu ise göç oldu. Yığınların şehirlere göçü; sanayisiz şehirlerimizin, karşılığı olmayan bir işgücü potansiyelini yarattı. Bunların doğal sonucu olarak da enformal sektör çalıştı.

İşte çocuklar Türkiye'de böyle bir süreçte, çarpık şehirleşme ile birlikte enformal sektörle tanıştılar. Böylesi bir göçün önemli iki sonucu ise; işsizlik ve gecekondulaşma oldu.

Diyarbakır ve çevresi için ise kuramsal çerçeveyi oluşturmak bu kadar kolay olmamaktadır. Politik zorluklar ve Güney Doğu Anadolu bölgesinin, çocuk işgücü üzerine yapılmış olan araştırmaların kısıtlılığı, belli bir literatürün gelişmesine engel oluşturur ki Diyarbakır'la ilgili çerçeve oluşturulurken işte bu zorluklar belirleyici olmaktadır.

Diyarbakır'da ki çocuk işgücünün büyük bir kısmını 90'lı yıllarda yaşanan "zorunlu göç" oluşturmuştur. Kendi istekleri dışında göç eden bu insanlar doğal olarak tedbirsiz yakalandılar ve kendilerini kurtarabilecek stratejileri çok hızlı olarak geliştirmediler. Böyle bir ortamda çocuğa düşen rol; günlük yaşam stratejilerine bağlı olarak aile bütçesine günlük girdiler sağlamak.

Oluşan zorunlu durum ve zaten kuralları ile iyi işlemeyen Pazar ekonomisi bu yeni konsepti, içinde kolay kolay eritemeyecektir.

Dolayısıyla Diyarbakır'daki çocuk işgücünün bu kadar yüksek olmasının sebebi; yaşanan zorunlu durumun çok sonuçlarıdır. bir diğer sebep ise yöredeki hane nüfusunun yüksek olmasıdır. hane nüfusu arttıkça, aileler geliştirdikleri stratejiler sonucu "diğer boğaz"lardan kurtulma çabası içine girmiş olabilirler. Demografik faktörler, zorunluluktan kaynaklanan konseptler sorunun anma kaynaklarını oluşturmaktadır.

Diyarbakır'daki durum ve tahmini veriler

Çocuğun çalışması; hanelerin geçim güvencelerinin yok olması, bir başka deyişle yoksulluk nedeni ile bir zorunluluk haline gelmiştir. Bunlara bağlı olarak çocuğun ekonomik sebeplerden çalışmaya gitmeleri çeşitli sosyal ve kültürel değerlerle

desteklenmektedir. Diyarbakır'da oluşan durumda tam da böylesi bir pencereden değerlendirilmelidir. 15 yıl öncesine kadar köyden gelen insanların çalışma alışkanlıklarını en temel kaynak olan ; kırsal deneyimlerden devralmışlardır. Doğu ve G.D. Anadolu bölgelerinde kırsal kesimi oluşturan köylülüğün gelenek ve göreneklerinde "çalışmak" ve "çocuk" çok kolay bir biçimde biraraya getirilir. Kırsal yaşam deneyimlerden devralınan alışkanlıkların; gelenek ve göreneklerin söylediğine göre çocuğun çalışması ayıp değildir bilakis erdem olarak görülür. Böylesi bir durumun modernite ile çalışma teorilerinde de yeri vardır.

O halde çocuğun böyle bir bölgede çalışmasının kültürel kaynaklarının da olduğunu idda etmek o kadar da hatalı olmayacaktır. Diyarbakır 'da yaklaşık olarak 100 çalışan çocukla görüşme yapıldı çalışan çocukların yüzde ona yakını kızlardan yüzde doksanı ise erkeklerden oluşmaktaydı. Yaşları ise 7 ile 16 arasında değişiklik gösterir.

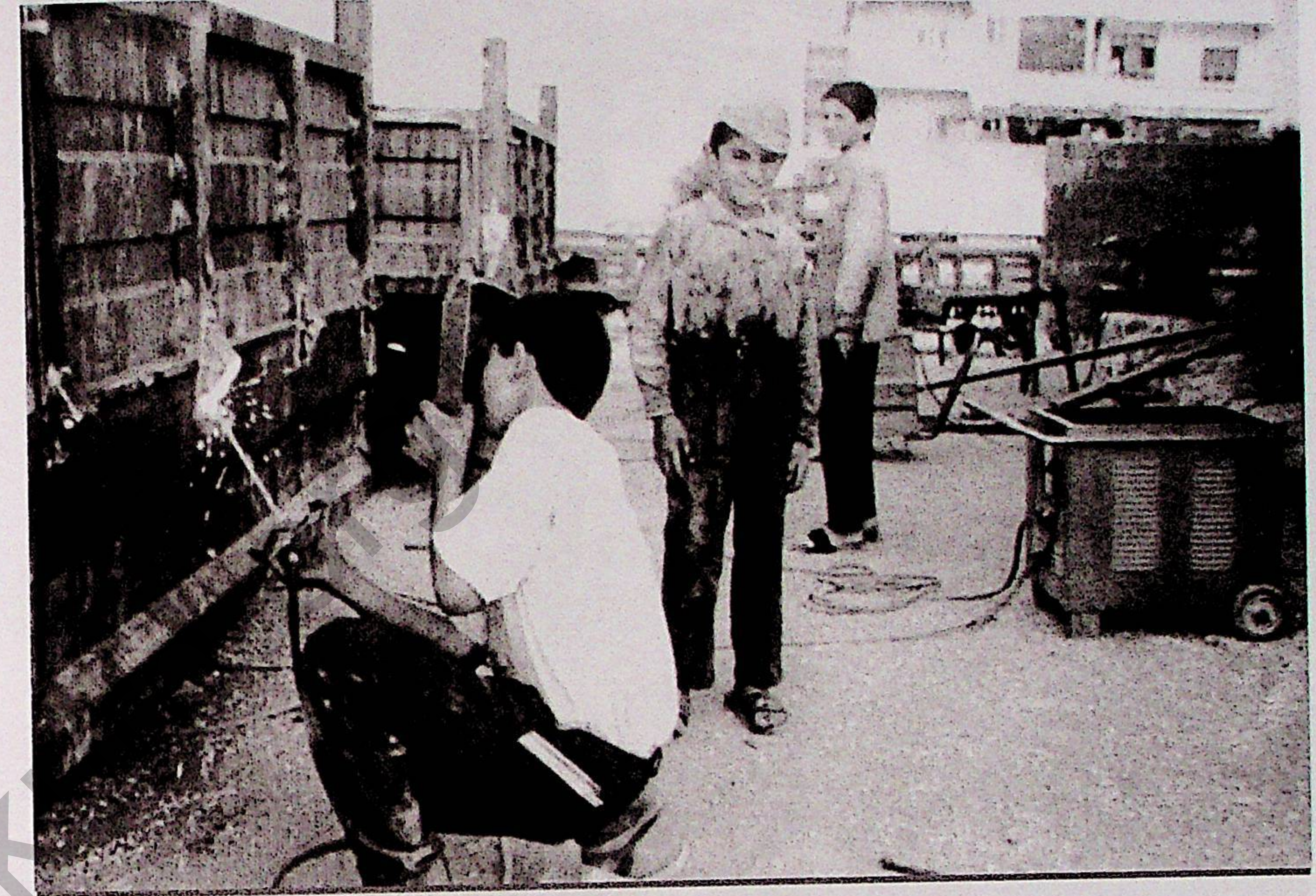
Çalışan çocukların yüzde 90'a yakını zorunlu göç kaynaklı olarak daha önceden köyden gelenlerden oluşmaktaydı. Köyden gelenlerin yarıya yakını enformal sektörde çalışmaktaydı. enformal sektörde çalışanların kendilerine açtıkları iş alanında; peçete, tatlı, simit satmak, boyacılık yapmak vb. işler yer almak-

tadır. hepsinin ortak tarafı ise geçim sıkıntısı idi.

Enformal sektörde çalışanların yarıdan fazlası karınlarını evde doyurmaktadırlar. Fakirlikten dolayı geçimlik olarak çalışan bu çocukların hepsinin temel derterleri bir nebze de olsa ailenin dar bütçesine bir katkı sunmak şeklinde gözetlenmiştir. Böylesi bir mutluluk kaynağı olmasına rağmen çalışan çocuklarda yüksek derecede ahlaki bozukluklar gözlenmiştir. Bunun en temel sebebi ise toplumsal bir kontrol mekanizması olan aile yapısından uzak kalmalarıdır.

Köyden gelenlerin yarıya yakını ve göreceli olarak daha eskiden gelmiş olanlar ise formal sektörde çalışmaktalar. Bu kesimde yer alan çocukların hemen hepsi çırak olarak çalışmakta ve kazançlarını ise haftalık olarak almaktalar. Aldıkları haftalıklar ise 1.500.000 TL ile 4.000.000 TL. arasında değişmektedir. İlginç olan başka bir nokta ise çocukların bazılarının haftaliksız olarak çalışması idi. Bunun nedeni ise; babasının kendisinin bir

meslek sahibi olmasını istemesi olarak gösteriliyor. Çocukların çıraklık yaptıkları yerler ise; bakkallar, berberler, kasap, mandiracı, manavlar gibi esnafların yanı olmaktadır.

Yaş ve cinsiyet kategorilerine bağlı olarak çocukların çalışma alanları değişmektedir. Çalışan çocuklar arasında küçük bir yer işgal eden kızlar genelde mevsimlik işçi olarak yazın şehir dışına gidip toplayıcılık yaparlar. Bu kızların yaşları ise genellikle 12 nin üstünde olmaktadır. Kızlardan bir kesim, yaşlarının küçük olmasına bağlı olarak peçete satmak gibi basit işlerde de çalışırlar. (7-12 yaş arası)

7 ile 12 yaş arasında yer alan çocuklar genelde basit işlerde çalışırlar. 12-14 arasında olanlar ise boyacılık, simitçilik gibi orta derecede zorluk içeren işlerde çalışırlar 14 yaş üstü ise lokanta, kahvehane gibi yerlerde komilik gibi zor işleri üstlenirler. 16 yaşın üstü ise erkeklige ilk adım olarak toplumsal prestij sağlayabilecek bir işi tercih etmeye başlarlar.

Yapılan bütün gözlemlerden edinilen bilgilere göre yaş ve cinsiyet kategorilerine bağlı olarak işler arası bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. İş zorlaştıkça yaş yükselmekte ve cinsiyet de kızdan erkeğe dönmektedir. bir başka deyişle cinsiyet ve yaş kategorileri ile işin zorluğu arasında doğru bir oranı vardır.

Yazının başında da değinildiği gibi çocuk işgücü; istenmeyen, çocuğun zihinsel gelişimine engel olan bir durum olarak sunuldu. Pazar ekonomisinin kendi kurallarına göre işlememesi, bu tür sonuçları doğururken bunun yanında yaşanan "zorunlu göç" zorunluluklardan kaynaklı olarak da bu tür sonuçlara sebep olabilmektedir. Hele ki bu iki faktör bir araya gelmiş ise sorun daha da şiddetli bir hal almaktadır. Diyarbakır'da işte bu iki olumsuzluğun çakışmasından dolayı ortaya çok şid-

detli bir sorun çıkmıştır.

Sonuç

Çocuk emeğinin kullanım biçimleri aşağıdaki faktörlere bağlı olarak farklılaşırlar,

- a- yörenin pazar ekonomisi ile bütünleşme derecesi
- b- hane halklarına bağlı olarak oluşan süreçler
- c- yaş ve cinsiyet kategorileri

Edinilen izlenimlere göre toplumun, çocuğu koruyucu yönde bazı sosyal ve geleneksel denetim mekanizmalarını devreye soktuğu görülmüştür. Ama bu denetim mekanizmaları çok ağır işlerde çalışan çocukların ağır kazalara uğramalarını çoğunlukla engelleyememektedir. Çalışan çocukların tümü sigortadan, yasal güvenceden yoksundurlar. bu tür dezavantajlar, hassasiyetleri açısından başka araştırmalara konu olabilecek mahiyettedirler. Bu yönde yasalann oluşturulması, Türkiye gibi bir üçüncü dünya ülke için zorunlu bir hal almıştır.

Genelde; tüm çalışan çocuklar, özelde ise Diyarbakır'da çalışan çocuklar için yeni çareler aranmalı, böylesi ağır bir toplumsal yükten mutlaka araştırarak doğru tespitler konarak kurtulmalıdır. Bu sorun Türkiye ölçeğinde en çok Diyarbakır'ın başının ağrıttır olmuştur. Bu sebeple Diyarbakır'ın, çocuk işgücü açısından birincil derecede toplumsal afet bölgesi olarak ilanı zorunlu bir hal almıştır.

MANSUR MEÇİN

**gözlerimizdeki ateş; özgürlüğün asiliği
yüreğlerimizdeki güç; sevginin azizliği olmalıdır.**

*bir seveda istemeli
yedi kıtaya, okyanuslara
küllerini değil
ateşini göndermeli
kutuplardaki insanlara.
bir umut dilemeli
yağmurda ıslanan, ıslak yaşamsızlara
ve görebilmeli ışıklarını
kimliksiz bir kadının gözlerinde.
görebilmeli Sabra'yı
bırçm bir okyanus maviliğinde.
soğuk bir kış gecesinde;
sıcak bir çay tadındayken
tüm yaşananlar
bıkmadan yürüyeilmeli,
felsefenin sonsuzluğunda*

*gücünü ise;
beton yığınlarından değil
topraktan, toprak olacıklardan almali.
ve her adımında;
barışı taşıyabilmeli
kuşatılmış bir şehrin,
şavaşçıl yüreklerine.
asi bir kâbus olabilmeli
zulmün kan uykularında.
sevgiyi, mutluluğu arayabilmeli
zamanın bilinmezliğinde yitirilen;
doğmuş, doğmamış çocukların yüreklerinde
ve artık
bir anlam getirmeli
yaşam ile ölümün anlamsızlığına....*

UĞUR ATAÇ

Büyük usta.....

ORHAN ASENA

Türk oyun
yazarlarının 1950
kuşağı içinde yer alan
Asena, tiyatromuza
kazandırdığı sayısız yapıt
ile kendini sürekli yenilemiş ve
aşabilmiş bir yazarımızdır.
Onun oyunlarında insan kavramı
ön saftadır; çünkü Asena için her
sorunun, her umudun ve kavganın
merkezinde insan vardır. Yazarlık
gelişimi de onun bu hümanist
anlayışından ortaya çıkar.

1973 yılında Şili olaylarının patlak
vermesiyle Asena, "Şili'de Av" adlı
ilk oyunu ile Şili üçlemesi' ni
oluşturmaya başladı. Şili oyunlarına
tarihsel bir bilinc ve sorumluluk ışığı
altında bakan Asena, aynı
zamanda dram sanatının
kökeninde yatan eski-yeni
çatışmasını da göz ardı
etmeden, her üç oyununda
da aydınının her koşulda
sahip olması gereken
yükümlülüğü
irdelemektedir.

7 Ocak 1922 yılında Diyarbakır'da doğdu. İlk ve orta
öğretimini Diyarbakır'da yaptı.

Yazar, İstanbul Tıp Fakülte'sinde okudu. Daha sonra
çeşitli Anadolu ilçelerinde geçen Hükümet ve Sıtma Ta-
bipliklere görevlerinde bulundu. 1952 yılından itibaren,
Ankara'da yaşamaya başladı.

Sanat yaşamı, daha onüç yaşındayken şiirle başladı.
Ancak 1950 yılında yazdığı ve asıl ününü yaptığı "Tanrılar
ve İnsanlar" (Gilgames) adlı oyunundan sonra yalnız Ti-
tyo alanında kalmaya karar verir.

Ömer Atilla 1969 yılında Milliyet'te yazar hakkında
şöyle der; "Büyük Konuların yazarı Orhan Asena".

Hemen hemen bütün oyunlarında gerçek konular iş-
lemiş, hiçbirinde ezilmemiş bir yazar... Asena, başkalarının
elinde kolayca polemik kokan, soysuzlaşan konuları işledi-
ği halde, Onları yüksek düşünce düzeyine tutan onurlu bir
düşünce adamı, bir oyun yazarı olarak kalmıştır..."

Orhan Asena her dönemin yazarıydı. Dünyü yazarken bu-
günden asla kopmazdı. Bir kitabın önsözünde şöyle diyordu
"..Ben Yıldız yargılaması adlı oyununun 1981'de Mithat Paşa'nın
ölüm yılında yazarken yine olağanüstü bir dönemden geçiyor-
duk işkence yine gündemdediydi. Hapishaneler tıklım tıklım sanki
yüzyıl geçmemişti aradan" Asena'nın oyun kahramanları bazen Me-
zopotamya'nın derinliklerinden çıka gelir karşımıza bazen Latin Ame-
rika'dan bazende Anadolu'nun tarihi katmanlarından bize ulaşır Ama
hepsi aramızda bugün varlar yaşarlar.

Hepsi evrensel ayrıntılarla bezenmişlerdir.

Orhan Asenanın oyunları başta Almanca, İngilizce, Fransızca İtalyanca, Polanca, Arnavutca olmak üzere bir çok dile de çevrilmiştir.

Doğduğu kent olan Diyarbakır'a gelir. Adına bir tiyatro açılmıştır. Bu tiyatro daha sonra kendilerinin de sanat danışmanlığını yapacakları Diyarbakır Belediyesi Dr. Orhan Asena Şehir Tiyatrosudur. Bu dönemde yazarla tanışma fırsatını buldum. İlk önyargularla birbirimize yaklaştık. (Belkide sadece ben öyle yaklaşmıştım.) Ama daha sonraları O güçlü kalem, beyefendiliği ile mütevazılığı ile hepimizi cezpetmeyi başarmıştı. Defalarca sohbet etme imkanı bulduk. Hele Ziya Demirel (Genel Sanat Yönetmenimiz) Veysel Baba (Veysel Öngeren Baş rejisörümüz) ile sohbetler bambaşka oluyordu. O dönem onları bir gün kayıp edicek ve ardlarından onları anlatacak yazılar yazacağımı hiç tahmin etmemiştim. Önce Veysel Baba'yı kayıp ettik. Şimdi de Orhan Hoca'yı ... Başımız sağolsun.

M. Emin YALÇINKAYA
TIYATRO SANATÇISI

YAZARIN ESERLERİ Tiyatro

Tanrılar ve İnsanlar	1954	Öç	1988
Korku	1956	Ana	1988
Hürrem Sultan	1959	Ayla Öğretmen	1989
Yalan	1960	Kapılar	1989
Tohum ve Toprak	1963	Alı	
Kocaoğlan	1956	Korkunç Oyun	
Fadik Kız	1966		
Gecenin Sonu	1963		
Simavnalı Şeyh Bedrettin	1969	16 Mart 1920	
Aıçalı Kel Mehmet	1970	Bir Kadın Üstüne Çeşitlemeler	
Şili'de Av	1973	Karagöz Üçlemesi	
Toroslardan Öteye	1974	Ölü Kentin Nabızı	
Murtaza	1978	Bir Başkana Ağıt	
Mustafa	1981	Yıldız Yargılanması	
Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe	1980	Arayan Adam	
Ölümü Yaşamak	1982	İçerdeki Adam	
Roksolun	1985	Dünya Yurttaşı	
Siğinti	1987		

büyüsü bozulmaz mı

sonra

Sözleri olmayan bir müzik yapmak isterdim
Kendimin bile emin olmadığı

Bir şarkı

Belki bir ses tınısı

Van gölünü anlatsaydı şarkım

Van gölünün akşamüzeri dinginliğini,

Kim dinlese

Hemen ağlasa

Gözyaşları çağlayasıya boşalsaydı.

Mavi akar mıydı gözyaşları o zaman

Belki gri

Belki yeşil

Görürlerdi o zaman

Gözleri iyi görmeyenler bile

Suyun coşkusunu, tazeliğini ve konuşmak isteğini

Ben mavi gözyaşıym derdi bir damlacık

Ben yeşil

Ben de gri gözyaşıym derdi, öteki.

Sonra bütün dualar el ele tutuşup

Anlamsız bir tavırla

Şarkı söylemeye başlarlar

(sözleri olmayan bir şarkı)

bakarım ki

akşamüzeri olmuş Van gölünde

ve anlarım ki

yazmak istediğim şarkı olmuş

"sağ olun damlacıklar" diye baykırmak gelir içimden

konusamam bile

büyüsü bozulmaz mı sonra?...

RAŞİT

Ölüme Alkış

Nice kısa ömürlü gecelerde
Kavisli umutlar çizerdi
Öksüz kirlangıçlar
Tabiat ana toprakla sevişir
Ve

Bereketli avuçlarıyla
Binlerce yiğit doğardı.

Sonra büyür.

Sonra.

Yaşamadan ölürlerdi

Aşık olmadan.

Tenlerine ustura değmeden

Bize, alkışlamak

Alkışa kalkmak kalırdı.

MEHMET SEVİNC

YAŞAMIN BOŞLUĞUNDA

SERDAR ESMER

eskiden gökte aradığımız o mutlak sonu insanlıkta bulamaz mıyız acaba? Elbette insanlığı kendi üzerine kapanmış gibi görür, günün birinde değişmez bir dengeye kavuşacakmış ya da ölümlü olup gidecekmiş sanırsak hiçliğe doğru götürmüş oluruz onu ve bunaltıyla sorarız: ya sonra, sonra ne olacak? Yeryuvarlığının sessiz bir uzayda donup kaldığını tasarlarsak artık orada oturan ölümlü yaratıklarla uğraşmak neye yarar? Kaldı ki hiçbir şey insanlığın bir gün son bulacağını söyleyemez bize. Her insan ölümlüdür ama bütün insanlığın da ölümlü olmasını gerektirmez ki bu. İnsanlık ölmediğine göre, hiçbir aşamada durmayacak, kendini aşmaktan bir an bile geri kalmayacak, sürekli bir ilerleyiş ve aralıksız

bir aşma olgusu içinde bulunacak demektir. Durmayan bu yenilenme içerisinde kuşaklar birbirini kovalar. her kuşak sırası gelince yerini başka bir kuşağa bırakarak çekilip gider. Yani insanlığın sonu gelmez. Ama sadece sonun belirsizliği üzerinde durursak bu akışın tek bir yanına dikersek gözlerimizi, ona katılmak da gelmez içimizden. Çünkü pek boşuna bir iş gibi görünür bize, bu yüzden de aşkınlığımız zamanın yakalanmaz koşusu içinde dağılıp gider. Neyse ki insanlık yalnızca sonu olmayan dağılıştan yapılmamıştır. E-ti ve kemiği olan kişilerden yapılmıştır aynı zamanda. Dolayısıyla özel bir tarihi ve belli bir biçimi vardır.

Gel gelelim bu tür bir insanlığın varlığından söz edilebilir mi acaba? İnsanların birlikteliğine her zaman ortakla-

şa bir ad verilebilir gerçi; ancak onları sadece dıştan görmek, doldurdukları uzayın birleştirdiği birer nesne olarak ele almak demektir. Böyle bir topluluğa da dense dense "düşünen hayvan sürüsü" denir. Kendi varlığının bütünlüğü içinde donup kalmış bir sürüyle yapılacak bir işimiz kalmaz o zaman. Çünkü insanlık için hareket edilebilmesi için bir şeyler istemesi gerekir onun. Başka bir deyişle birlik halinde, bütünlüğü gerçekleştirme çabası olması ve tek bir ses olması gerekir.

İnsanlık bu duruma ancak dayanışma olgusu ile ulaşır. Çoğu kez bir organizmanın parçaları gibi düşünülüyor insanlar. Hani, organizma bu parçalardan biri için çalışırken gerçekte hepsi için çalışmış olacaktır. "Köle bir emrin yalnızca kendisinin olmayan, ama bütün insanların hayatta kendisine hakaret edip ezenin bile ortak olduğu bir yerin sınırını aştığına inandığı zaman, dünyadaki bütün insanlar için başkaldırır." (kurbanlar ortaklığı, kurban ve celladı birbirine bağlayan ortaklıktır. fakat cellat bunu bilmez.) * Böylece doğal bir işleyiş mekanizması kurulmuş oluyordu. Bu işleyişe göre her parçanın yeri bütün diğer parçaların yerleri ile belirleniyordu. Ne var ki bu durum insanı sadece dış ilişkileri içinde tanımlamak anlamına gelmekteydi. Oysa, dünyada belli bir yeri doldurması için, kendisinin de belirlenmiş olması gerekiyordu. Bu ise tümenden edilgenliğe götürürdü onu. Yani insan edimlerinin sonucunu ve amacını araştırmayacaktı artık! Neyse ki kımıldar insan, durmadan sorar, araştırır: Özgürdür çünkü, özgürlüğü kendindedir.

Peki bu durumda, dünyadaki yerini nasıl alır insanoğlu? Diğer insanlar arasında kendini 'varlaştırarak alır yerini. "Hiçbir su damlası kaçamaz denizden, denizsiz edemez çünkü." Genç adam doğmadan önce insanlık doluydu; öldükten sonra da gene dolu kalacaktır. Ne azaltılabilir insanlık, ne de çoğaltılabilir. Bir noktacı, bir çizginin uzun-

luğunu ne denli arttırırsa, o da insanlığı o denli arttırmıştır. Bu nedenle belli bir mekanizma içerisindeki bir çark gibi görmez kendini. Sanki dünyanın hiçbir köşesi ona ayrılmamıştır. Bu nedenle boşluklar belirmeye başlar yaşamda." yokluk varlıktan önce gelmez, çünkü, aksine, varlık hiçlikten önce gelir. Ve ancak insanın özgürlüğü dolayısıyla varlığın bağrında boşluklar açılır, eksikler belirir." ** İnsanlar yaşamlarının her anında meydana getirirler bu boşlukları. Verilmiş olanı gelecek bir dolgunluğa doğru aşarken, bir eksiklik diye tanımlarlar varolanı. Hep yeni nimetler, teknikler, kişiler, toplumsal düzeltmeler beklerler. Bundan ötürü genç adam (insanoğlu) belirgin çağrılarla karşılaşır çevresinde: Her yıl belli sayıda memur, doktor, işçi gerekir topluma. O, bu görevlerden birini doldurabilir. Ne var ki adı geçen boşluklardan hiçbiri tıpatıp uymaz ona. Gerçi beklenen yeni adamlardan biri kendisi olabilir, ama o adamın ille de o olacağı öne sürülemez. Nitekim, bir başkası aynı işi daha iyi becerebilir. 'demek ki her bireyin doldurduğu yer, genelde kendisine uymayan bir yerdir.' Ayrıca insanların kendisine bir yer sunmalarını beklerse, açıkta kalır, nereye yerleşeceğini bilemez bir türlü. Her biri, bir başka yer gösterir ona. Oysa alışkanlıklarını, geleneklerini sürdürmesi için toplumun memurlara da ihtiyacı vardır. Tıpkı toplumu değiştirmek için devrimin de savaşçılara ihtiyacı olduğu gibi. Sözün kısası; insan ancak öbür insanlar için verilmiş bir varlık olursa dünyadaki yerini bulur: Her verilmiş varlık aşılar ya da aşılacak zorundadır da ondan. İnsanoğlu ya kullanarak ya da savaşarak aşar bu varlığı. Yani ya onu kullanır ya da onunla savaşır. Bu demektir ki birileri için araç isem, öbürleri için de bir engelim. Başka bir deyişle, kimi insanlara yararlı olabilirmen için, kimi insanlara da zararlı olmam gerekir. Herkese birden yararlı olunamaz ki...

ÖYKÜDÜR

ki her yerde yeni bir yüreğe, aşka düşecekti. Her gün her saniye ve her aşka düşen yüreklerde yeneden yaşam bulacağını biliyordu. Adının özlemle, aşkla, duyguyla anılacağını farkındaydı.

Tutsaklığa, ayrılmaya direnen ölümüne razı oluyordu. Ölümü, bir yandan kendi kurtuluşu bir yandan kavuşmalarının önündeki engelleri kaldıracaktı. Bir diğer yandan gelecek kuşaklarının kurtuluşu ve özgür sevdaların yaşanmasında hep örnek alınacak sevda sembolü olacaktı.

Zin, umut olmayı kafasına koymuş ve umut olmayı becerebilmişti. Tükendiğinde nefesi,, kavuştuğunda sevdasına, zifir karanlıklar ülkesinde umut olmuştu artık. Zin, umudun, direnmenin, gücün yüceliğinin, aşkın adı olmuştu. Gözlerini böyle kapatmıştı, az sonra açmak üzere. Ve o anda çığlık oldu. Ağıtlara dönüştü, düştü dillere. Ezgilerle gidiyordu. Zin-Dicle'nin büyüdü atmosferinde. Dicle gibi aşk melodileriyle akıyordu. Dicle'nin kenarındaki uçurumlar saygıya duruyordu. Ağaçlar, taşlar saygıya duruyordu.

Dicle ağlıyordu. Dicle kutsanmıştı.

Dicle, tabutlarını yapayalnız omuzlamış bu günümüze taşıyordu. Dicle o gün ile gelecek arasındaki köprü görevini bilinçle tarihi sorumluluğunu en

iyi biçimde yerine getirme titizliğini ciddiyetle, coşkuyla gösteriyordu. Bu yolculukta aşk aşkla bütünleşmişti.

Dicle'nin büyüdü atmosferinde rüzgarını ruhuyla bütünleşmek ve coğrafyanın her damla gözyaşına sezebilecekti umuda dönüşmenin Zin'deki adı.

Herkeste, kendinde olabildiği gibi hisler yaratmak. Ölümü coşku, aşk düzeyinde anlamayı, anlatmayı becerebilmek. Zin zaten umudun dağları ve denizleriydi. Umudun diğer adı Zin'di. Gelecekte umut Zin olarak bilinecekti.

Umudun şarkılarında, öykülerinde, sevda sözcüklerinde, özgürlüğün çığlıklarında işlenecekti.

Zin, bülbülün güle çığıdır. Gülün bülbüle kucak açışıdır. Bilge kadınların bedenlerinde şalvar, delikanlı yürekli bilge yaşlıların ovduğu beyaz sakal, gözyaşı ve geleceğin bilgelerine söylenecek anlatıdır. Zin; isyandır, yolun başıdır. Tarihin karanlığının ortasından insanlığa ışık güneşin kızılıllığı, aydınlığıdır. Zin güneşin doğuşudur. Başkaldırının öyküsüdür. Tarihin siyah beyaz sayfalarına, renksiz duvarlarına, adını- karanlığa tükürdüğü bembeyaz mürekkeple işledi.

Zin, genç kızların bedenlerinde aramızda yaşıyor. Güneşin doğuşuyla birlikte yeni destanlar yazıyor...

... Bir mektup almıştım Zin'den. Uğruna ölecek kadar sevdiği Meme yazmıştı. O insan üstü aşkın öyküsünü dinlerken Zin'in kaleminden dehşete düşmüş ve ben yüreğimin ta derinliklerinden yarananmıştım. Beni aşk, beni tutku sarmıştı.

Zifiri karanlıkta kavuşurken sevdasına Zin, edebi yaşama yol almıştı. Daha mutlu olacaktı belkide. Ama göçüp gitmişti bütün güzelliklerini bırakarak bizlere. Acılarını da bırakmıştı giderken. İnemelerini, çığlıklarını, ayrılığını bırakmıştı.

Duvarlar titrerdi inemelerinden. Karanlıklar yırtılıyordu çığlıklarından. Okurken, sanki bütün bunları yaşıyordum. O çığlıkları, o inleme seslerini duyuyordum. Bu aşk yaşanırken için için ağlayan ama pasif bir seyirciydim. Kollarını kaldırmak, doğrulanıp kalkmak, onlar için birşeyler yapmak istiyordum. Ama yok, sadece seyrediyordum.

Doğrusu yardımımı istemedikleri her hallerinden belli oluyordu. Yardıma muhtaç değillerdi onların ölümün soğukunda bile mağrur ve asil duruşları vardı. Hatta dökükleri gözyaşının mutluluk yaşları, olduğunu dudaklarının kenarına düşen minik bir tebessüm anlatıyordu.

Zin, bu dünyadaki yaşamına veda ederken, tarih, onu bizim gibi milyonların örnek alacağı bir gerçeğin temsilcileri olarak yazacağını biliyordu. Milyonlarca yüreğin derinliklerinde ölümlerinin bile aşka, tutkuya ve yarınlara, yaşanacaklara dönüşeceğini biliyordu. Kendilerinden sonra her gün belki her saniye ve bel-

KARANLIĞA İNAT

Zamanın yıldızsız akışlarında;
bir mum alevinde düşünüyorum seni.
gece asi,
Karanlık soysuz
Ve korkusuzca geziniyordu ihanet
Caddelerin, beton yığını kaldırımlarında
Ve
dar bir sokakta,
Zifiri karanlığındadır;
aşlarında dört mevsimi yaşatan,
bakışlarında ölümü tattıran
bir fahişenin üşümüş yüreği.
yaşamın özgürlük savaşında,
biz barışın elçileriydik
ve geceden sevgi istiyorduk
en sevgisiz zamanlarda.
üşümüyor korkmuyorduk da
gecenin karanlığından.
sonra mı?
Sonraysa sevgi gözlüm
Newroz ateşi oluyorduk,
Umutları tüketen kutup mevsimlerinde
ve okyanus maviliğinde unutulmuş
rotasız bir gemiydik;
umut
sevgi
yarınlar taşıyan.
oysa sen yoktun.
Bense seni güneş olarak istiyordum,
tanrısız gökyüzünden
ve تنها bir vakitte
karanlığa inat
yüreği; rengarenk umutlar
yaşatan bahar
rüyası; teninden de kara
esmer bir kızla sevişiyordu aydınlık.
ve cırlıçplak bir bakire
intihar etmek üzereydi.
anlıyor musun?

Mart - Nisan 2001

DEVİRİM EVREN SÖKMEN

34

BİR
AĞUSTOS
GÜNÜNDE

Gülşay SÖKER

Tavan arasına sakladığı hayalleri sarmaşık olup sarmıştı o gizemli dünyasını: Geçmişin tuzağından habersiz düşüvermişti içine ansızın. Belki kimse göremedi, o anlatamadı o müberrül mahzeni. orada kendi saklıydı, rüyalar ve hayalleri, arzularla bugünü dondurmuş, kapıların ardındaki dünyada kaçarak yaşardı. Bir gömüt vardı o mahzende, bir labit vardı kendisinin yonttuğu. bir sır vardı o ve renklerinin arasında gizli. bir küçük kız vardı, doğar doğmaz pembelere hapsedilmiş: hayata gözlerini açar açmaz salt pembeden oluşan daracak bir dünyada ona bekçilik yapacak, pembeli kadınlar karşılamıştı onu. Küçük kız da kendileri gibi daha doğmadan pembe giymekle cezalandırılmıştı. Pembe, kadının yazgısızdı. Bu renkle ne çok şey anlatılırdı. Küçük kız okşadı mahzendeki lâbiti kendinin yonttuğundan habersiz, ürperdi. İlk soğuğu saran ellerle, sonra alıştı yavaş yavaş. Bir sıcaklık, kendiyile olmanın, kendisini sarmanın sıcaklığı. kendisini sevmeyi keşfediyordu. Başkalarının ilgilenmediği yakın olmadığı küçük kız kendine yakın olmayı öğreniyordu. Savaşı yüzünün ifadesiz, donuk bakışlarında tanımaya başlıyordu.

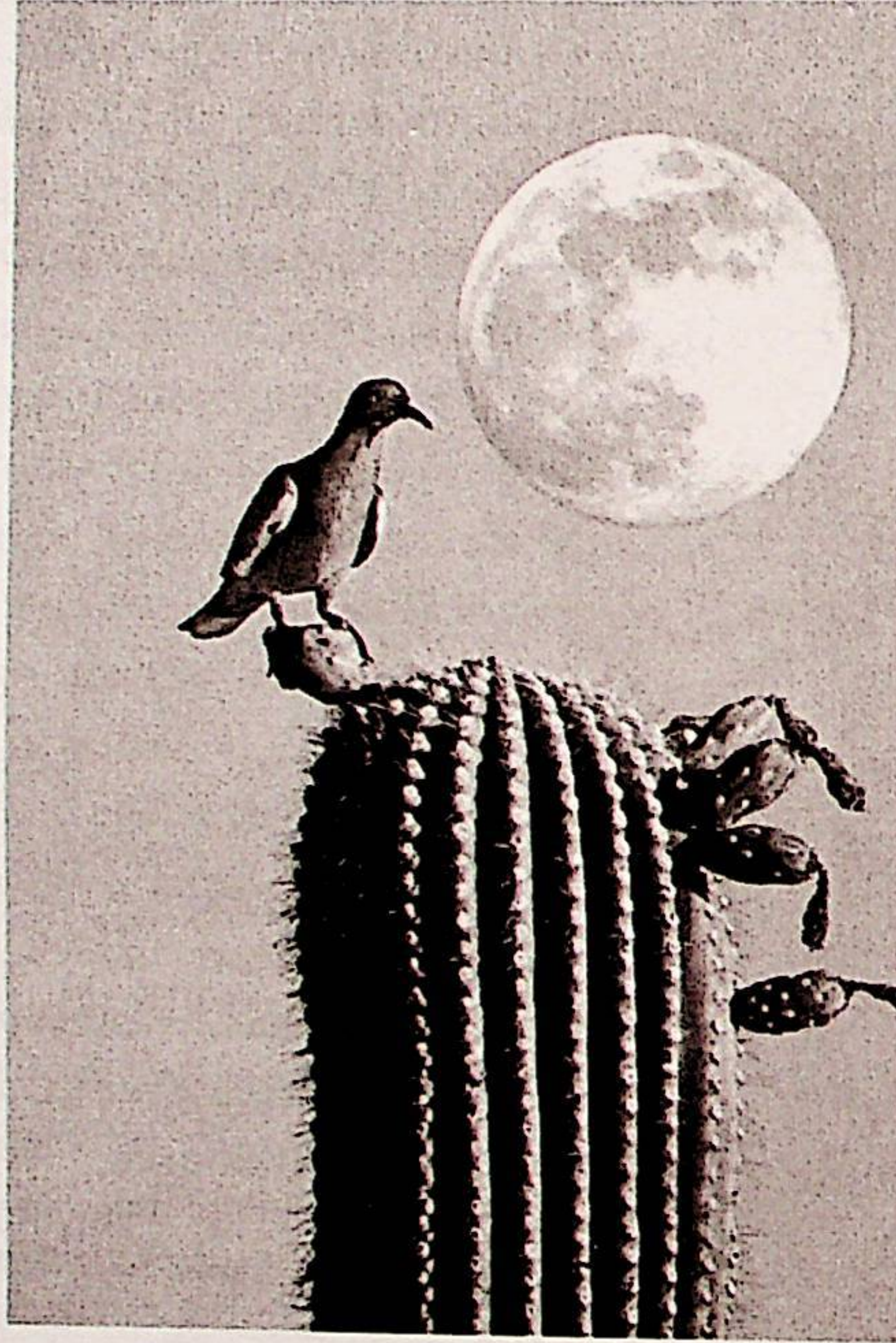
avaşın dahi yok edemediği bir özlemle hala yaşıyordu. Hâlâ özlemine kavuşabilirdi; gözlerini ve kulaklarını kaybetmemişti. Şimdilik sadece konuşmayı kaybetmiş, sözcükleri salvermişti vatanına. Sözcükleri kendinde tutsak sürgünlere taşımaması vatanına bırakmıştı.

Gözlerine baktı kendinin, anlık da olsa rengarenk bir dünya canlandı ruhunda. O an bakışları ne pembede ne de kan kırmızısında tutsaktı. Savaşsız, sınırsız baktı o an. Heyecanla dönmeye başladı; yaşamı dikenli tellere, güllere dönüştü, döndükçe. Rüzgann kanatlarına bıraktı bedenini, havalandı dünyasının masal dünyasına. Ellerini sadece masallara bırakırdı güvenle... Döndü küçük kız; bazen pembe, bazen renkli döndü. Bazen kadınca, bazen çocukça döndü. Bu değişen yüzü tanımak için pembeyi kabullendi; dar pembe patikalardan geçti, oradan renklere ulaşacağını biliyor, arıyordu o dünyayı, küçük kız. Ama elleriyle ararken ufak bir ışık, ayakları hep boşlukta adımladı zamanı. koştı... Koştüğünü sandı. Ulaşınca sandığa anlayacaktı mahzenin gizini. Orda onu mahzene hapseden acılı sırlar gizliydi. Açacak ve bir bir çıkaracaktı tozlu geçmiş sayfaları. Bunu hem istiyor, bir o kadar da korkuyordu. O yüzlendi koştüğünü sanıp hep yerinde sayması.

Mart - Nisan 2001

35

Babasının ellerinden tuttu küçük kız. Pembeler giyindi. Reyhan koktu. Reyhan kokusuyla adımladı zamanı. Her adımda kendini sevdi, nefret etti. Her adımda isyan canlandı yüreğinde; sindi... Sessiz çığlıklarla sarsıldı her an. Elleri, baba dediği soğuk ellerde; kendisini altı yaşındayken terk eden, yanında ama uzak olan o adamlarla yürüyordu. İnsandı, kadındı, çocuktuktu yürüyordu. Durdu sonra, bıraktı soğuk elleri, çıkardı pembe elbiseyi adama uzattı. Artık bu zincirle yaşamayacaktı. Bundan sonra bu elbisesinin dışında pembeler giyemezdi. Yakıyordu, alev gibi sanyor, kıvılcaklarını o lanaksızlaştırıyordu pembe. Adam, her şeyi kabullemişliğiyle alıp sıkı ellerinden. Kanadı elleri, yine kan karıştı pembeye. Kanadıkça sıkı adam avuçlarından. O da boyun eğmişti bu renklerin doyumsuzluğuna. Konuşmuyordu, tıpkı küçük kız gibi. O da her şeyi bir ağustos gününde yitirmişti. Oysa vardı ayrıntılarıyla ne hayaller kurmuştu yıllara dair. Ne güzel düşleri vardı, içine düşüğü bu kent almıştı ondan her şeyi. Bu savaş, bu bitmez tükenmez kan bitirmişti ruhunu. Konuşmuyordu. Sessizdi... Küçük kızın zayıf bedenine dikmişti gözlerini, ondan da derinliklere dalmıştı.

...Kanadı kırık bir kuş görmüştü. Kuşçağır korka korka havada daireler çizip daha fazla yükselmeye çalışıyordu. Peşinden koşan ölümden kurtulmak için durmadan direniyordu. Sakat kanadını boşu boşuna çıktığını görüp yardım edememek onda anlatılmaz bir acıma duygusu uyandıyordu. Derken kendi yöresinde ağır ağır döndü durdu. Bir an bu dengesiz haliyle ağaçlara çarpacak diye korkmuş ama, kuş yavaşça yere doğru inmişti. Bir anda kuş ile arasındaki mesafe azalmıştı. Gözleri kuşun gözlerindeki ölüm korkusuna takıldı. Hüzünlü ve boğuk son bir sesle yükselip ağaçların arkasında tükendi. O, sessizce canın yitip gidişini izlemişti kımılsız. Kuşun cansız bedenini yerde görmediğine sevinmişti. Ötesini düşünmek istememişti, yuvarlanmıştı bu düşünceyi uçurumlara ki, ulaşılmasın, erişmesin ötelere sırına. Çözülmesin bu korkulu sihir. Dolunay gecelerinin hoş sessizliğinde tutsak kalsın, açılmasın giz yüklü mahzenler...

Oysa kuşun sesi vardı, yaşamın son deminde korkusunu çığlıklarıyla da olsa anlatabilirdi. Bunu kendisi hiç yapmamıştı. Onun korkuları bile zincirlemişti uçurum başlarında, kendi ise gardiyan... "Korkuyu bile dillendirmek ne demek bilir misin küçük kuş? Son sözlerin hep masallarda takılı kalması ne demek? Yürek duvarlarına çarpan gerçekliğin sancısına rağmen, bir yalanı aşmamak; beni senin gibi uçurabilecek ruhumun kanatsız, hayalsiz tükenmesi, ruhumun yavaş yavaş bedenimi terk etmesi, yüreğin bu acıyla kıvrınması ne demek; varolamamak ne demek bilir misin?..." diye mırıldanmıştı yalnız. Şimdi yine içine düşüğü ve ifadelendiremediği bir korku girdabındaydı. Tükenmiş ve susmuştu sonsuzcasına... İlk ve son sözü oldu, bizler duymadık, o dillendiremedi, ya da geçildi. Evet küçük kız Aze'si gidecekti. Onun gözlerinin önünde bitecek, tükenecekti bir yaşam biri daha.

Küçük kız tereddütsüz uzandı kendi mezarına. Son bakışını göğedikti. Avuçladı toprağı, burnuna götürdü; "toprak gelincik, reyhan kokusunda, ten kokusunda..." diye geçirdi içinden. Soludu hiç bitmeyecekmişcesine, dünya var oldukça hep içine nüfuz edecekmişcesine. İçine işleyecek, hep bu anda kalacakmışçasına soludu o kokuyu. Topraklı ellerini yavaşça gözlerine götürdü, hızla kapattı yeşil bakışlarını. Onları o koku da boğmak istercesine sıkı, sıkı; gözlerinin engin ovasında uçurduğu uçurtmalara kondurdu yüreğini, kendi öyküsüne taşıdı ruhunu dönmemesine. O artık yitik, kimsesiz bir bedendi sadece görüldüğünce... Adam çöktü mezarın önüne, pembe elbiseden bir parça alıp bağladı mezar taşına. Dokunmadı Aze'ye. Dokunmadı... Korktu, toprak renginde, çiçek kokusunda olan bu yabancı bedenden. Artık kendisinin değildi Aze. Kimsenin değildi, kendisine hapis bir yok oluşun resmiydi sadece... Adam mezardan bir avuç toprak aldı, döndü gitti. Belki de bu elbiseyle yine karşılayacaktı çıplak küçük kız rüzgarın telaşlı esintisiyle el sıkışıp zamanla ona kendini bırakarak gidecekti...

Aze, yıllar öncesinde bir ağustos sıcaklığında öldü tekrar; ölümlü yıllarının en acılsıydı ağustosta yudumladığı ölüm. Tekrar tekrar öldü Aze. Kendiyle beraber herkesi suçladı, herkesi yargılamadı, kendini yargıladı. Hep iclam giydi, tekrar tekrar kırdı kalemleri...

YAŞAMA DAİR BİR İSYANDIR SEVDAMIZ

Yaşamın her türlü rengine ait bir kavramlar dizgesiydik. Gazetenin ücra bir köşesinde unutulması kaçınılmaz bir punto... başkalarının bize biçtiği kefenin ötesini bilmez satılık sevdalar vardı bir de... Kalabalıktık, gözün alabildiğine bir kalabalık, isyan bayrağını açmış soluk yüzlü bir çığığı takip ediyorduk. Sesler ve haykırışlar alabildiğine histerik... Her nedense gözyaşına boyanmış kızıl yaşamlar taşıyan bir bulut yaratmıştık; ağlamaktan kuruttuğumuz göz pınarlarımızın sıcakla olan ilişkisinden... Herşeye rağmen mutlu olmalıydık ki gözyaşı yoktu orda...

Sessizlikti en büyük kalabalık... umarsız tavırlardı bizi gölge boyuna indirgeyip soluksuz bir takibe sürükleyen, neydik ve nereye gidiyorduk bunu bile bizim yerimize cevaplamışlardı. Darağacına giden bir mahkumun son arzusunu sormak kadar gereksiz ve saçma idi yaşam bize. En az celladımız kadar yakın en fazla bilinçaltımız kadar uzaktı sevdamız. Dokunsan belki seninim diyecekti, tarlada ısırğan otuna sarılmış çiçek gibi... bunlar bize ait değildiler... yaratılan körpe umutlara sarmaşıklar dolanmış görünmez kılınmıştır herşeyi... emekle yaratılmış kaktus gibi olmuştur, ne dökülen alın terini gözdardı eder ne de sürmek yüzüne diken, bir TELEVIZYON gibi. Görsel olanı o anki bilinç düzeyine bağlı bir yorumsal sahte dünyada kapkara bir düşünce yoksunu olmuştur. Dünyayı bilincinden ibaret sanan kuyu dibindeki kurbağa gibi, kendinden öte kendisini görmez. Sağlık problemi olan birinin, kendini sağlıklı olarak nitelemesi bile en sağlıklı durumdur. Bu nedenle ben mutluyum, kendime ait kendimin yarattığı bir yaşama sahip olduğum için... herşeyi bilebilmek, hayattan korkmamak demektir.

Hayattan korkmamak karanlığı delecik bir fener olmak demektir, karanlığı delmek çalınmış umutlarımızı geri almaktır, bunu yapabildiysem

YAŞAM HERŞEYE RAĞMEN GÜZEL'DİR...

MURAT ONAR

Mart - Nisan 2001

İLKEK KOMÜNAL VE KÖLECI DÖNEMLERDE

PEDAGOJİNİN TARİHİ

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana toplumsal üretime geçiş, düşünce ve dilin kazanılmasıyla deneyim ve tecrübeler de kuşaktan kuşağa aktarılmaya başlandı. Yaşam içinde avlanırken, toplayıcılık yaparken yaşanan her pratik ilk insanoğlu için bir deneyim oluyor ve insani yeteneklerin oluşumunda, beceri kazanmalarında önemli rol oynuyordu.

Pedagoji, toplum olarak fazla tanımadığımız, yabancı olduğu bir konudur. En genel anlamıyla eğitim olduğunu söylesek de temelde eğitimi çok dar ele aldığımız için pedagoji bilimini de fazla derinlikli algılayamıyoruz. Eğitimi sadece okul çevresinde bilgi öğrenme, öğretim görme olarak bildiğimiz için kim ne kadar okumuş ise o kadar eğitimlidir diye düşünüyoruz... oysa eğitim; dünyaya geldikten itibaren, çocuğun ahlakının, kültürünün, yeteneklerinin, bakış açısının vb... oluşturmasını ve bunlar üzerinde bir kişiliğe, karaktere kavuşturulmasını kapsar. Çocuk bunları sadece okul içerisinde değil, yaşamla ilk tanıştığı aile ortamında; anne babasıyla, kardeşleriyle, çevresiyle ve toplumla olan ilişkilerinde kazanır. Çocuk için oynadığı oyun, belli bir zaman sonra da uğraştığı iş ve çalışma gibi toplumsal faaliyetlerin tümü bir eğitim aracıdır aynı zamanda. Çocukta güzel huylu, temiz ahlaklı, kişilikli, alçak gönüllü bir insan karakterinin şekillenmesinde işte bu yaşam içerisinde öğrendiği ahlakın, kültürün ve ona gösterilen davranışların özüne bağlıdır. Bu, çocuğun iş yaparken de düşünürken de konuşurken de gösterdiği yaklaşım ve davranışlarda dünyaya ve topluma bakış açılarında ve

SELAHATİN AKGÜL

hatta duygularının ruhsal, psikolojik yapısının belirlenmesinde de böyledir. İşte pedagoji de çocuğun yaşam boyunca en sağlıklı kişiliğe, insani değerlere, ahlak ve yeteneğe kavuşturulması bilimidir. Çocuğu böyle yapıyı kazanmasında en önemli rolü okullardan önce aile, özellikle de anne oynar. Aile ortamı özellikle de annenin her yaklaşımı, çocuğun kişiliğinin inşasında temeli oluşturacak bir yapıya sahiptir. Çocuk; okulda bilinç, yetenek kazanmadan önce aile içinde aldığı terbiye ile kişiliğinin temelini atar.

Pedagojinin kökeni Yunanca dan gelmektedir. Kelime anlamı; çocuk eğitimi, eğitim bilimi olan pedagojinin temel görevi; doğduğundan itibaren insani eğitimi terbiye etme, kişilik kazandırmadır. Ancak bunu, bağlı olduğu toplumun temel amaçlarından bağımsız yerine getiremez. Tarih boyunca her sistem ve toplum kendi çıkarlarına, amaçlarına ve ideolojisine bağlı olarak kendi pedagojisini de yaratmıştır. Toplumsal sistemin çıkarlarına uyumlu insanların yaratılması için buna ihtiyaç duyulmuştur. Bunun için de çocukluktan itibaren bu amaçlara uygun kişiliklerin ve toplumsal bilincin kazandırılmasına çalışılmıştır. Eğitim yöntem ve araçlarını da buna göre belirlemişlerdir.

İLKEK KOMÜNAL DÖNEM

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana toplumsal üretime geçiş, düşünce ve dilin kazanılmasıyla deneyim ve tecrübeler de kuşaktan kuşağa aktarılmaya başlandı. Yaşam içinde avlanırken, toplayıcılık yaparken yaşanan her pratik ilk insanoğlu için bir deneyim oluyor ve insani yeteneklerin oluşumunda, beceri kazanmalarında önemli rol oynuyordu. Bu şekilde bir yandan toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak bir yandan da bir şeyler öğreniyorlardı. Kazanılan her yeni deneyim bir sonraki neslin eğitim konusuydu. Yani bu dönemde eğitim; çocukların ve gençlerin toplulukta en deneyimli kişilerin tecrübelerini öğrenmeleri şeklinde gerçekleşiyordu. Özellikle kadın, toplumsal konumu gereğince çocuğun eğitiminde belirleyici rol oynuyordu. Bu dönemde çocuğu yetiştirmede ve çocuğun değer görmesinde belirleyici bir role sahip olan kadının konumunu daha iyi görmek açısından analık hukukuna kısaca şöyle değinebiliriz:

Analık hukuku, ananın sözünün geçerliliği anlamındadır. Analık hukukunun doğuşunun temel nedenlerinden biri, kadının üretimdeki yeri olurken diğer bir neden de kadının doğurganlığı olarak göze çarpmaktadır. Kadının yiyecekleri temin etmesi, yaşam süresinin uzun oluşu anlamındaydı. Bu nedenle analık kutsal ve değerliydi. Kadın o kadar güçlü kabul edilirdi ki bilinmezdi yapabileceğine inanılır ve ondan korkulurdu. Yaşlı kadınlar üretimde yer almadıkları için bitkilerden daha farklı ürünler elde ediyor, bu da büyücü kadın tanımlamasını doğuruyordu. Çocuğun babasının kim olduğu o kadar da bilinmezken anneleri kesinlikle bilinirdi ve çocuk anasını soyunu devam ettirirdi. Çünkü soyu belirleyen de kadındı. Çocuğu doğar doğmaz topluluğa katan, hazırlayan, tecrübelerini aktaran da kadındı. Annesine ot toplamada yardım ederek üretime katılan çocuk, yaşamak için üretimde yer alması gerektiğini öğrenirdi. Çocuk kadının saygın ve otoriter olduğu ortamlarda büyüdüğünden annesine büyük bir saygı gösterirdi. Kadın giderek artan nüfusun çoğunluğunu oluşturan çocukları yetiştirmekle meşgul olurken, üretimin diğer alanlarından yavaş yavaş kendini geri çekmek zorunda da kalıyordu. Erkek çocuğun ilk başlarda diğer kabilelerdeki kadınlarla evlenmesi yasakken bu anlayış değişmeye başlamış ve daha sonra evlenebilmek için bireyin çoğu şeyi öğrenmesi ve ustalması gereği ön plana çıkmıştır. Erkek çocuğunu bu temelde geliştiren anne, kız çocuğunu da gelecekte aile bakımını yapabilecek bir tarzda eğitiyordu. böylece üretim ilişkisinden kaynaklanan çocuğun cinsiyetine göre yaklaşım da gelişmeye başlıyordu.

İlkel komünal toplumdaki sınıflı topluma geçilmesiyle birlikte eğitimin biçimi ve yöntemi de değişiyordu. Tarih-

sel süreç içinde kazanılan deneyimlerin artması, bu birikimlerin kuşaktan kuşağa aktarımında da kurumlaşmayı zorunlu kılıyordu.

KÖLECI DÖNEM

İlkel komünal toplumdaki sınıflı topluma geçişle birlikte eğitimin de bağlı olduğu toplumsal sistemle beraber biçimi, özü ve karakteri değişime uğradı. Sistemin kendi varlığını sürdüreceği insana duyduğu ihtiyacı karşılama zorunluluğu, eğitimin de egemenlerin çıkarlarına bağlı olarak sistematik, kurumsal bir faaliyet haline gelmesine neden oldu. Bu, sistemli pedagojinin de ilk doğuşunu beraberinde getirdi. Bundan sonra eğitimin en önemli niteliği olan tüm insanlara hizmet etme ve yaşamın bütününe içermeye özelliği değişime uğrayarak sadece egemen kesime yani soylulara hizmet etmeye başladı. Bu dönemde kölelerin aile kurma ve eğitim hakkı yoktu. sadece özgür vatandaşlar bu hakka sahiptiler. Diğer yandan köleci dönemin en önemli uygarlıklarından olan antik Yunan uygarlığını incelediğimizde kölelerin eğitim hakkı olmasa bile köleci demokrasi içinde özgür Yunan vatandaşlarının oldukça mesafeler katettiğini görüyoruz. Bu dönemde çocuklar masallarla eğitilirdi.

Bedenin her türlü zorluğa katlanabilmesi için beden eğitimi tabii tutulurlardı. Jimnastik dersi de bu amaçla verilirdi. Kadınlar savaşçı olmadıkları için aldıkları eğitim de farklı oluyordu. Onlar da geleceğin anne adayları olarak sağlıklı evlatlar yetiştirmeleri için eğitim alırlardı. Özellikle erkek çocukların ileride iyi bir savaşçı olma özelliklerine kavuşmaları ve devleti adına ustaca savaşmaları için 6 yaşından sonra ailelerinden alınarak, devletin görevlendirdiği özel eğitimciler tarafından yetiştirilirdi. Buralarda daha çok bedensel gelişmelerini sağlayacak eğitime ağırlık verilirdi. Güreş, yarış, disk fırlatma, ok atma vs... savaşta zorluklara katlanabilmeleri için yalınayak ve çıplak dolaştırılırdı. Toplu eğitimlerde çocuklara kahramanlıklar ve savaşlar anlatılırdı, düşüncelerini kısaözle anlatma yeteneği kazandırılırdı. 14 yaşına gelince de kamp yaşamına ve yoksulluklara alışmaları için, tecrübeli savaşçılarla yurdu dolaşırlar, 20 yaşlarında ise, birer savaşçı olarak birliklere katılırlardı. Kız çocuklarının eğitimi ayrıca ele alınıyordu. Onlar sadece gelecekte anneleri yetiştirme amacıyla eğitiliyor ve erkeklerle beraber müzik ve beden dersleri alıyorlardı.

Bu dönemde yaşayan Sokrates, Platon, Aristoteles gibi ünlü filozoflar, aynı zamanda dönemin en ünlü eğitimcileriydi de. Platon ve Sokrates'in bir çok konuda olduğu gibi pedagoji üzerinde de farklı düşünceleri ve tartışmaları vardı. Platon'un devlet üzerine eserlerinde yeni devlet arayışları içinde, "Bu devlet içinde eğitim nasıl olmalı ve insanlar nasıl yetiştirilmeli?" üzerine de çalışmaları vardı.

Platon'un hayal ettiği devlet, toplumu sınıflara ayırıyor ve kölelerin olmasını doğal karşılıyordu. Ancak ona göre köleci yunan demokrasisinde olduğu gibi devleti özgür vatandaşların değil, seçkin korucuların ve filozofların yönetmesi gerekiyordu. Devleti yönetecek olanların eğitimi de bu amaca bağlı olarak yapılmıyordu. Ona göre devletin koruyucuları dediği savaşçılar ve filozoflar; en sağlam, zeki, gülbüz çocukları eğitmekten geçiyordu. Ve buna bağlı olarak çocuk eğitimi çok önemliydi. Platon'un eğitime bakış açısı da farklıydı. Eğitim bir çoklarının sandığı gibi bir şey değildir. Onlara göre eğitim bilgiden yoksun bir ruha, bilgi koymaktır. Kör gözlere görme gücü vermek gibi...

Oysa bizim konuşmalarımız da şunu gösteriyor ki, her ruhta bir öğrenme gücü vardır... eğitim ruhun bu gücünü iyiden yana çevirme ve bunun için en kolay, en şaşmaz yünü bulma sanatıdır. Yoksa. Ruha görme gücü vermek değil; çünkü güç onda kendiliğinden vardır. Ama kötü yöne çevriktir, bakılmayacak yana bakar eğitim onu yalnız iyi yana yöneltir. "yani Platon'a göre insan doğduğunda ruhu zaten her şeyi biliyor, gücü de vardır yalnız eğitim ruha bu bildiklerini hatırlatıyor ve ruhtaki hakim olan kötülüklerden yana bakışını iyi yana çevirme rolünü oynuyor" Platon'un insana bakış açısı idealistçe oluşu eğitime bakışını da yansıtıyordu. Ancak öyle de olsa o dönemde yaratmayı hedeflediği insan ruhu için kullandığı eğitim yöntemleri oldukça gelişkindi. Platon'un hayalindeki devletinde çocuğun eğitimi ilk andan itibaren masallarla yapılmalıydı. Ama herkesin anlattığı gibi Homeros' tan ve dönemin başka şairlerinin tanrılarla ilgili masalları anlatılmamalıydı. Ona göre masallarda da seçicilik yapılmalıydı. "ister açık, ister gizli kapaklı olsun bu masallar uzak kalsın şehrimizde."

Çünkü çocuk açığı, gizli kapaklıyı ayırt edemez, bu yaşta duyduklarımız akıldan çıkmaz olduğu gibi kalır. İşte bunun için çocukların duydukları ilk sözlerin iyilik yolu gösterecek güzel masallar olmasına çok önem vermeliyiz," der. Bunu bütün toplumun geleneklerinin ve ahlakının iyi olmasının da koşulu görüyordu. Çocuğun eğitiminde zararlı olan iyiliği değil kötülüğü, tanrılarla haksız konuşma düşüren masallar bütün şehrin, toplumun da geleneklerini ve ahlakını belirlerdi. Bunun dışında sanat eğitimi ve güzellik eğitimine de önem veriyordu. En önemli aracı ise müzikti. Platon bu eğitimin neden zorunlu olduğunu şöyle açıklıyor: beğçilerimiz, kötülük tasvirleri içinde, tıpkı kötü yiyeceklerle beslenir gibi mi yetişsinler? Her gün far-

kında olmadan bir çok zehirli bitkileri azar azar yiyerek zehirlensinler de içlerine kötülük işlensin mi? Tersine onların beden, öz ve biçim güzelliğine doğru götürecektir sanat ustalarını aramamız gerekmez mi? Gençlerimiz sağlam bir iklimin insanı gibi çevrelerindeki her şeyden faydalansınlar. Güzel ülkelerde bir meltemin kanadında gelen sağlık gibi sanat eseri de onları gözlerine, kulaklarına mutlu etkiler bırakan birer kaynak olsun. Gençlerimiz ta çocukluktan beri güzelliği sevmeye, güzele benzemeye, onunla bir olmaya, kaynaşmaya özensinler... müzik eğitimi bundan ötürü eğitimlerin en iyisidir. Hiçbir şey insanın içine ritim ve düzen kadar işlemez, bu eğitim gerektiği gibi yapıldı mı insanı yüceltir, özünü güzelleştirir; kötü yapıncı da bunun tersi olur." Müzik eğitiminin de yanında beden eğitimini de savaşçı eğitiminde zorunlu olduğunu belirtir. Platon'a göre beden eğitimi müzikten ayrı ele alınamazdı. Sadece müzik eğitimi ona göre çocuktaki yiğitliği, cesareti öldürürdü. Sadece beden eğitimi ise çocuğun çok kaba, sert, incelikten yoksun olmasına yol açardı. Bu yüzden dengeli müzik eğitimiyle beraber insandaki sertlik, kabalık yumuşatılırken; beden eğitimi ile de gevşek bir yapıya sahip olmayan yiğit, korkusuz gençler yaratılırdı. Yani müzik ve beden eğitimindeki denge ve uyumun da sağlanmasını zorunlu görüyordu.

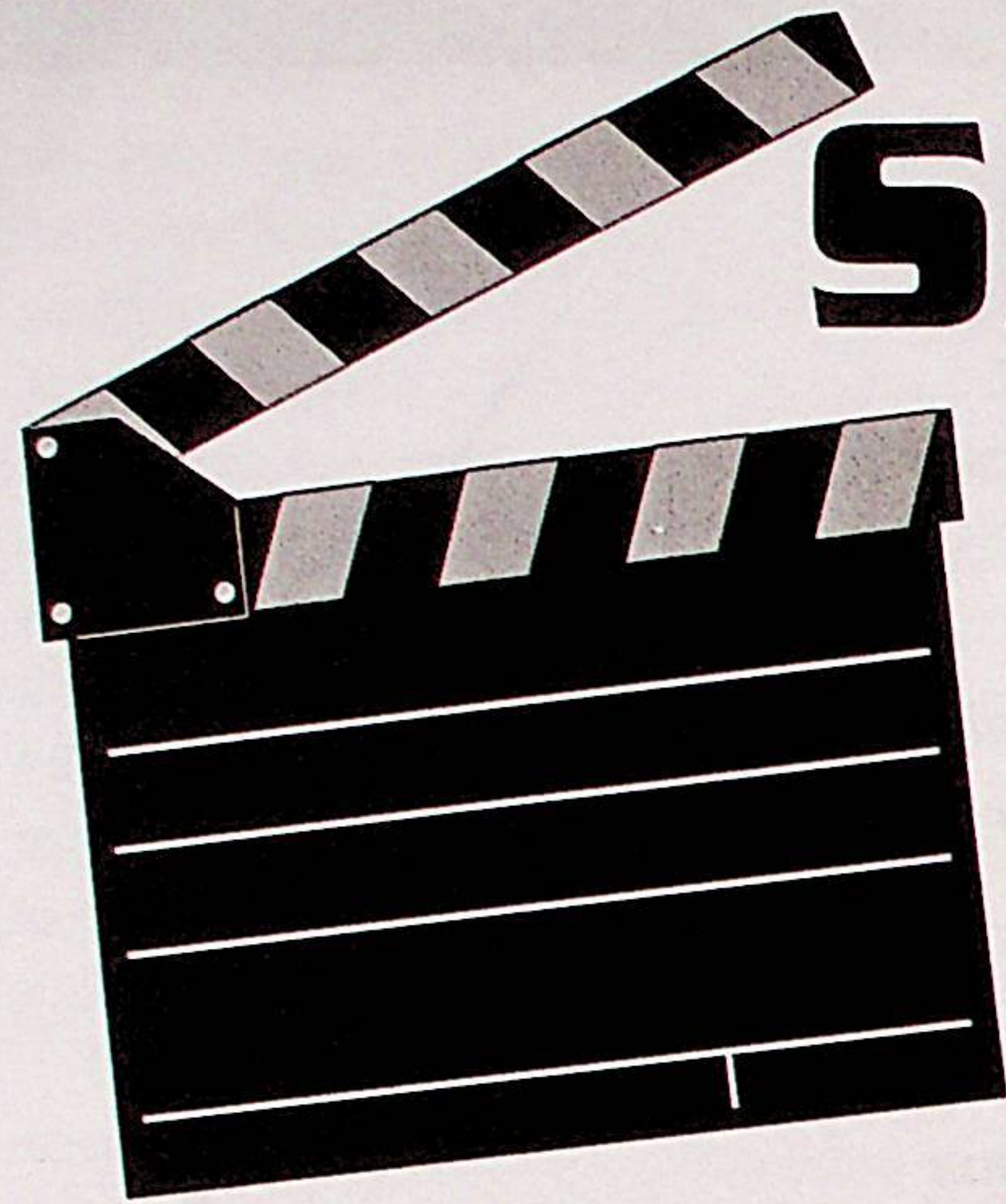
Bunun dışında çocuğun ilerleyen eğitim yıllarında astronomi, geometri ve aritmetik eğitimlerini, görüyordu felsefe eğitimi de zorunlu idi. Çocuğun devleti ve orduları yönetebilecek bilgeliğe ve yeteneğe kavuşması için savaşta başarılar kazanması için, böyle olmalıydı.

Platon idealist ve köleci düzeni savunmasına rağmen bu düşünceleriyle pedagojinin tarihine önemli katkılar da sağlamıştır. Kullanılmasını zorunlu gördüğü müzik, beden eğitimi ve diğer bilimleri bugün bile sağlıklı bir insan kişiliğinin gelişmesi için zorunlu görülen eğitim yöntemleridir. Özü farklı da olsa yöntemleri oldukça gelişkindir. Bugün dünyaca bilinen ilk akademiyi de Atina' da Platon kurmuştu. Ondan sonra öğrencisi Aristoteles de liseler kurmuş ve "museum" denilen o dönemin üniversiteleri önemli eğitim kurumları olarak işlev görmüşlerdir. Buralarda her düşünce özgür yöntemlerle tartışıla biliniyor ve genellikle Sokrates gibi diyalog yolu kullanılıyordu. Platon ise derslerinde diyalogun yanında benzetme yöntemini de kullanarak öğrencilerinin hafızasında anlattığı şeyleri canlandırmaya çalışırdı. Felsefesinde maddelerin gerçekliğini reddetse de derste kullandığı yöntemle bunu uyguluyordu.

Türkü Çağırıyor Yaşayış

*Sevdası
acıtır içini
Yüreği buruk
Gözleri hüznün çağırır
Deliydi umutları
Bağırtısız ama
Çılgınlarla doluydu tüm sesi.
Yiğit sevdalara tutulur
Büsbütün kanar
Kanatırdı düşlerini.
Adı acımasız adı gönül adı berfin
Ve yoksulluktu; adı, yaşamın
Gece olsun istemezdi
Ürpertirdi onu
Odamın yalnızlığı
Telefonun sesi.
Yolu yarık
Engebeli yokuşlarla dolu düşleri
Özlerdi; 'canım, kızım' diyen sesi
Okşansın isterdi;ürperen teni
Hayata sunduğu tek şeydi;
Özgür düşünceleri.
Ya, yokuştan aşağı düşerken
Ya, ülkesini ararken ölmek isterdi.
Yok etti bir gün yalnızlığı
Haykırışı
Çılgınları
umutları
yokuşları
hüznü
mutsuzluğu, ülkesizliği ve yoksulluğu
tam ortasından vurdu isyanın
avuçlarında kalan, buruşmuş bir
resim
ve mırıldandığı türküydü
"ülkem..."*

FERHAT GÖRMEZ

SİNEMA

D.BAKIR'DA SİNEMA

VE SEYİRCİ SORUNLARI

Ali Kemal Çınar

Sinema seyircisinin de yakından takip ettiği gibi Diyarbakır'da son iki yıldır sinema salonlarında büyük bir artış görülmektedir. Gerek yeni salonların açılması gerekse varolan salonların restore edilmesi sinema sevenlerin iştahını kabartacak nitelikte bir gelişmedir. Açılan sinema salonları sayı itibarıyla sinema seyircisinin beklentilerine karşılayacak biçimde. Diyarbakır'da şu an işler durumda olan sinema salonlarının sayısı yediye çıkmış durumdayken bir tanesinin de tadilatla olması ve yakında açılacak olması bizler için oldukça sevindirici bir durum.

Çok değil bundan 3 yıl öncesine kadar büyük metropollerde gösterime girmiş ya da gösterimden kalkmış olan hatta üzerinden aylar geçmiş filmler bizim sinemamızda yeni yeni gösterime giriyordu. Bu, Diyarbakır seyircisine ve kültür geçişine yakışmayan bir durumdur. Neyse ki bu durum fazla uzun sürmedi, bu eksikliğin farkına varan işletmeciler girişimde bulunarak bu eksikliğini giderecek atılımı yaptılar. Tabii bunu da unutmamak gerekir ki Diyar Galerisi'nin açılması bu girişimi gerçekleştiren insanların üzerinde büyük bir rol oynamıştır. Öyle ya da böyle bizim için önemli olan tabii ki Diyarbakır'da yeni salonların açılmasıydı.

Açılan ve açılacak olan sinema salonları, sayı itibarıyla sinema seyircisinin beklentilerini karşılayacak biçimde olmasına rağmen, diğer bir beklenti de (bizim için asıl önemli olan bu) sinema işletmecilerinin eski zihniyetlerini kırarak biçimde olması arzusuydü.

Ne yazık ki, bu zihniyet hala devam etmekte!

Yıllarca sinema seyircisini layık olmadığı salonlara maruz bırakan, müşteri gözüyle bakmayan, seyircinin gidecek başka sinema salonu olmadığını bilen ve bunu bir güç unsuru olarak kullanmaktan çekinmeyen ve seyircinin bir daha gelmesini gerektirecek hizmeti ve hoşgörüyü sağlamayan sinema işletmecileri hala bu davranışlarında ısrar etmektedir.

Özellikle Diyar Galerisi' daki sinema salonlarının açılması

la eski sinema salonları işletmecilerinin bunu rekabet olarak bilmeleri ve kendi salon kalitelerini standartlara uydurmak için hiçbir masraftan kaçınmamaları takdir edilecek bir husustur. Fakat, sinema seyircisine gerekli hizmeti ve saygıyı göstermeleri takdire değer görülen salonların kalitesine gölge düşürmektedir.

Biraz daha saygı!

Sinemaya giden her insanın yaşadığı genel sorunlar dışında özel bir takım sorunlar da görülebilmektedir. Genel sorunlar içerisinde; biletlerin numaralı olmayışı, gelecek olan filmler de tarih belirtilmesine rağmen filmin belirtilen tarihte gösterime girmemesi, klimaların düzensiz çalıştırılması, bahşiş isteme hususunda ısrarcı bir tutumun sergilenmesi gibi bir takım faktörler izleyicileri olumsuz etkilemektedir.

Sinemaya sürekli giden seyircilerin mutlaka yaşamış olduğu teknik arızaların çıkması, filmin seyrini olumsuz etkilemektedir. Bu teknik arızaların önüne geçmek olanaksız. Elektrik kesintisi, filmin yanması, alt yazının uzun bir süre gösterilmesi gibi... Bu arızaların önüne geçilememesi herkeşçe bilinen bir gerçek ama bunu telafi etme hususunda gereken hassasiyet yine işletmecilere kalmıyor mu?

Diyarbakır, seyirci olarak büyük bir potansiyele sahip bir kent. Sinema salonları bu potansiyeli karşılayabilecek bir alt yapıya sahip durumdayken neden bu immenin önünü kesecek saygı ve hizmet kusuru işlenmeye devam ediliyor?

Yapılan onca masraf, saf edilen bunca emek, gösterilmesi gereken basit bir hizmet anlayışı uğruna neden ziyan edilsin? Neden?

Sinema salonları işletmecileri gereken saygıyı ve hizmeti sinema seyircisinden esirgememeleri gerektiği ve sinema salonlarının varolması ancak, sinema seyircisine gereken özeni göstermekle sağlanacağını bilmesi gerektiği ve bu konunun üzerinde özenle durulmasını temenni ediyoruz

Umutsuzluk İçinde Umuda Açılan Bir Pencere

Film, 1970'lerde Hakkari'ye ilk televizyonun geldiği günler de geçiyor, yani yazar Yılmaz Erdoğan çocukluğunda, onun memleketinde. Doğunun bildik sorunlar yumağı içinde mutlu olmaya çalışan insanların hikayesi...

Vizontele Türkiye'nin en pahalı prodüksiyonlarından biri. Van'ın Gevaş ilçesinde çekilen film 2 milyon doları aşan bütçesi ve bu bütçenin sunduğu teknik imkanlardan sonuna kadar yararlanan filmin, görüntü ve ses kalitesinin Avrupa standartlarında olduğu bir gerçek. Televizyondan kazandığı paranın çoğunu bu filme yatan Yılmaz Erdoğan Vizontele'nin başarı sırrını; "işini şansa bırakmayan biri" olarak açıklıyor.

Film, insanı ilişkilerin çok sıkı olduğu bir kasabada geçiyor. Bu kasaba da öne çıkan yaklaşıklık yirmi değişik karakter var. Filmin merkezinde aynı evde yaşayan, feodal özelliklerini koruyan büyük bir aile bulunmaktadır. Belediye başkanı (Altan Erkekli), karısı Siti Ana (Demet Akbağ), çocukları, gelinleri

ve torunlarıyla bu büyük aile merkezinde anlatılıyor hikaye. Tabii, kasabanın en tuhaf, en ayrıksı, en komik bulunan ve belki de en zeki adamı olan radyocu Deli Emin'i (Yılmaz Erdoğan) unutmamak lazım.

Hikaye, Deli Emin'in radyoda çalan, annesinin çok sevdiği bir türkünün, annesinin mezarına giderek dinletmek istemesiyle başlıyor. Ne yazık ki, annesinin mezarının bulunduğu yere uzak oluşu, radyoda çalan türkünün annesine dinlettiremeden, bitmesine büyük bir etkendir. Film, ilk sahnesinden itibaren yaşanan hayal kırıklıkları ve buna rağmen bitmek tükenmek bilmeyen bir enerjinin, azmin ve yaşam mücadelesinin hikayenin tamamını özetler gibidir.

Filmi, Türkiye'nin genel sorunlarına küçük bir kasabada yaşayan insanların gerçekçi bir bakışı olarak tanımlayabiliriz. Var olan bu sorunların, insanları sıkımsadan ve ürkütmeden mi zahi bir dille anlatılması filme artı bir değer kazandırmaktadır. Ayrıca film günümüz Türkiye'sine otuz yıl öncesi siyasal, sosyal, kültürel gelişimine bir ışık tutuyor adeta. Bu ışık demetinde insana dair değerleri bulmak da mümkün. Bu değerler içinde

doğu kültürünün temelinde gelişen insanlar arasındaki ilişkilerin sağlamlığından bahsetmek mümkün.

Her ne kadar film, televizyonun gelişmesiyle birlikte kasabada yaşanan değişiklikler üzerine kurulmuş gibi gözükse de aslında televizyon, filmin merkezinde anlatılmak istenen olayın içerisinde bir simgedir. Televizyonun rolü, sadece hikayeyi güçlendirmek için bir araç olarak kullanılmak istenilmiştir. Ve hikayenin sonunda televizyon, üzerine düşen görevi başarıyla yerine getiriyor. Aslında televizyon değişimin simgesi olduğu kadar, aynı zamanda "bir aynı kalışın da göstergesidir." Yıl 1970'ler olmasına rağmen günümüzle karşılaştığımızda Türkiye'de gözle görülür hiçbir değişikliğin olmadığını aynasıdır adeta. Değişikliğin olmadığını kasaba halkının televizyon yayını ilk izledikleri sahnede anlıyoruz. Bülent Ecevit Başbakan olarak demec vermektedir. Otuz yıl sonra yani bugün bile televizyonda aynı görüntüyle karşılaşmak mümkün. Değişen tek şey otuz yıl daha ihtiyarlamış bir Ecevit...

Öte tarafta değişen bir çok şey daha var; aslında değişmesi gereken. İlk gün ki kalmayı gereken değerler bunlar. Değişen özelliklerimiz içerisinde insanı değerlerimizin yitirilişi gibi... Aşkın, sevginin tutkuya nasıl dönüştüğünü filmde görmek mümkün. Asiya'nın askerdeki sevgilisinin telefonda sesini duymasıyla hüznlenmesi veya Deli Emin'in bir yabancı turist (Danimarkalı'ya) aşık olması ve belki de bir daha görme şansı olmayacak birine bağlı kalması. Ancak bir deli, günümüzde böyle bir bağlılık gösterebilir. Değişmeyen tek şey de günümüzde kadar gelen ana yüreğinin yüceliğidir. Filmin en çarpıcı sahnesi, Siti Ananın oğlunun ölüm haberini televizyonda izlemesidir. Bu, Siti Ananın televizyon yayını ilk izlediği andır. Oğlunun resmini televizyonda görmesi ve televizyonu, oğlunun tabutuymuş gibi gömmesi. Ana yüreğinin yüceliği, günümüze kadar hiç deforme olmadan geçerliliğini yitirmeyişinin bir göstergesidir.

Yılmaz Erdoğan'ın güçlü kaleminden çıkan ve yönetmen koltuğunu Ömer Faruk Sorak ile paylaştığı, güçlü oyuncu kadrosuyla desteklendiği filmi, Türkiye'de şu ana kadar beyaz perdeye yansıyan en kaliteli yerli yapımlardan biri olarak sayabiliriz. Film, her ne kadar Yılmaz Erdoğan'ın adıyla anılsa da Ömer Faruk Sorak'ın filme olan katkısı bu filmin başarısında büyük bir pay sahibi olduğunu unutmamak gerekir. Sorak, klip ve reklam yönetmenliğinden gelen bir yönetmen. Vizontele filminin görüntü yönetmenliğini de üstlenen Sorak daha önce "Asansör" filminin görüntü yönetmenliğini yapmış. Yani, Vizontele yönetmen olarak ilk, görüntü yönetmeni olarak da ikinci uzun metraj çalışmasıdır. Vizontele'nin başarısında Ömer Faruk Sorak'ın filmin görüntülerinde göstermiş olduğu başarıyla büyük bir paralellik göstermektedir.

Mizahı ve hüznü aynı potada eritmesini bilen ve büyük bir başarıyla bunun üstesinden gelmiş bir yapımcı Vizontele. Mizahı sululuk sınırına vurdurmadan, ince bir zekadan çıkan esprilerle bezenmiş bir anlatımı ilke edinen ve hüznün duygusu sönürsü sınırına gelmesine müsaade etmeyen; yerinde ve zamanında bu iki duyguyu yani mizahı ve hüznü vermesini ve zamanında bir tirmesini bilen bir film. Güçlü oyuncu kadrosuyla, iyi yönetmenlerle ve sağlam bir hikaye ile yeterli bir maddi destek sağ-

landığı müddetçe Türkiye' de sinema adına neler yapılabileceğinin bir kanıtıdır. Vizonte. Umutsuzluk içinde, umuda açılan bir penceredir .

Komiser Şekspir

Sert, otoriter; devletine, milletine, örf adetlerine, kurallarına ve birde kızına bağlı bir komiser (Kadir İnanır) başkomiserin hastanede bir süre yatmasıyla karakoldaki tüm yetkileri üzerine toplar. Çeşitli vesilelerle gözaltına alınan bir mafya babası (Özcan Uğur), bir tinerici(Mesut Ceylan), bir fahişe (Müjde Ar) ve bir uyuşturucu satıcısı (Okan Bayülgen) farklı, aynı zamanda da oldukça renkli karakterlerdir. Komiser bir gün kızının okuldan dönmesiyle kahrolur, yıkılır. Okuldaki pamuk prenses ve yedi cüceler oyununda yer almak isteyen genç kız, rahatsızlığı nedeniyle kadrodan çıkarılmıştır. Bunun üzerine komiser, kızının dileğini yerine getirmek için gözaltına aldığı suçluların bir tiyatro grubu oluşturma kararını alır. Gözaltına alınanların içinde türk sinemasının çocuk oyuncular fıryasında oyunculuk yapmış uyuşturucu satıcısı (Okan Bayülgen) Hayaticik'tir. Komiserin gözetiminde ve Hayaticik'in yönetiminde tiyatro grubu oyunu sahnelemek için hazırlıklara başlarlar. Oyun aynı zamanda televizyonda yayınlanan "en yetenekli Kim?" yarışma programında da yarışacaktır.

Leman yazarı Mesut Ceylan'ın Özgün öyküsünden yola çıkılarak senaryolaştırılıp filme aktarılan sert mizaçlı bir komiserin, kızının kanser olduğunu öğrenince onun en büyük düşünü gerçekleştirmek uğruna yaptığı fedakarlığın anlatıldığı bir yapı. Komiser Şekspir, fedakarlık duygusu üzerinden ortaya çıkan, bir masal atmosferine bürünerek duygusal temalara dokunarak gelişen ve hantal devlet bürokrasisini eleştiren eli yüzü düzgün bir film olarak karşımıza çıkıyor.

Sinan Çetin, yeşilçam ekolünde yetişen bir yönetmen olma avantajını çağdaş sinema anlatımıyla birleştiren, kendine has özgün bir tarz benimsemiş bir yönetmen. Özellikle 'Propaganda'yla başlayan süreçte devlet- birey ilişkisinin sorgulandığı bir oluşum içerisine girmiş olması türk sineması adına olumlu gelişmedir. Komiser Şekspir, mizah unsuru taşıyan ve filmin ikinci yarısından itibaren dramatikleşen sahneleriyle dikkat çekiyor. Bir tarafta seyirciyi güldürürken, bir taftan da ağlatmayı amaçlayan Komiser sekspir, aynı zamanda ağır eleştirilerde bulunmayı da ihmal etmiyor. Türk sinemasına yılların vermiş oyuncularla birlikte çalışması yeşilçama olan bağlılığından olsa

gerek. Özellikle filme Hayaticik gibi bir karakterin olması Türk sinema sektöründe özveriyle çalışan ve büyük bir fedakarlık gösteren oyunculara ve unutulmaması gereken sinema değerlerimize bir göndermede bulunduğunu da söyleyebiliriz. Tabi bunun yanında yeni yeteneklere de yer vermesi çağdaş sinemayı önemseydiğini ve asıl yüzünü çağdaş sinemaya çevirdiğini göstermesi açısından önemlidir.

Birbirinden farklı karakterleri içinde barındıran film, öykü ve karakterlerin anlatımında gereken özeni gösterilmesi filmin artı değerlerinden sayabiliriz. Farklı kültürlerde yetişen değişik sınıflara sahip olan toplumun kabul etmediği kişilerin biraraya gelerek bir amaç uğruna gösterdikleri fedakarlığı anlatması ve bu amaç sonucunda kişilik dönüşümlerine, uğramaları filmin belki de en çarpıcı taraflarındandır. Yıllarını baba mesleği olan polisliğe vermiş bir filmin sonunda terfi etmesine rağmen mesleğinde devam etmeme kararını alarak hayatının geri kalanını tiyatro yaparak devam etceğini söylemesi filmi sonlandırmanın asıl mesajı oluşturur. Bunun haricinde mafya babası, tinerici, fahişe ve bir uyuşturucu satıcısında değişimler görünmesinde, toplumsallaşma duygusunun etkisi yanında sanatın bireyler üzerinde olumlu etkisini görmek mümkündür. En gaddar, baskıcı, otoriter kişileri yumuşatarak deyim yerindeyse insanlaştırarak kendi bireyselliğini oluştur

masında etkili olan sanatın sadece insanı değil, toplumları da değiştirebilecek güce sahip olduğunu öne çıkarması açısından önemli bir film.

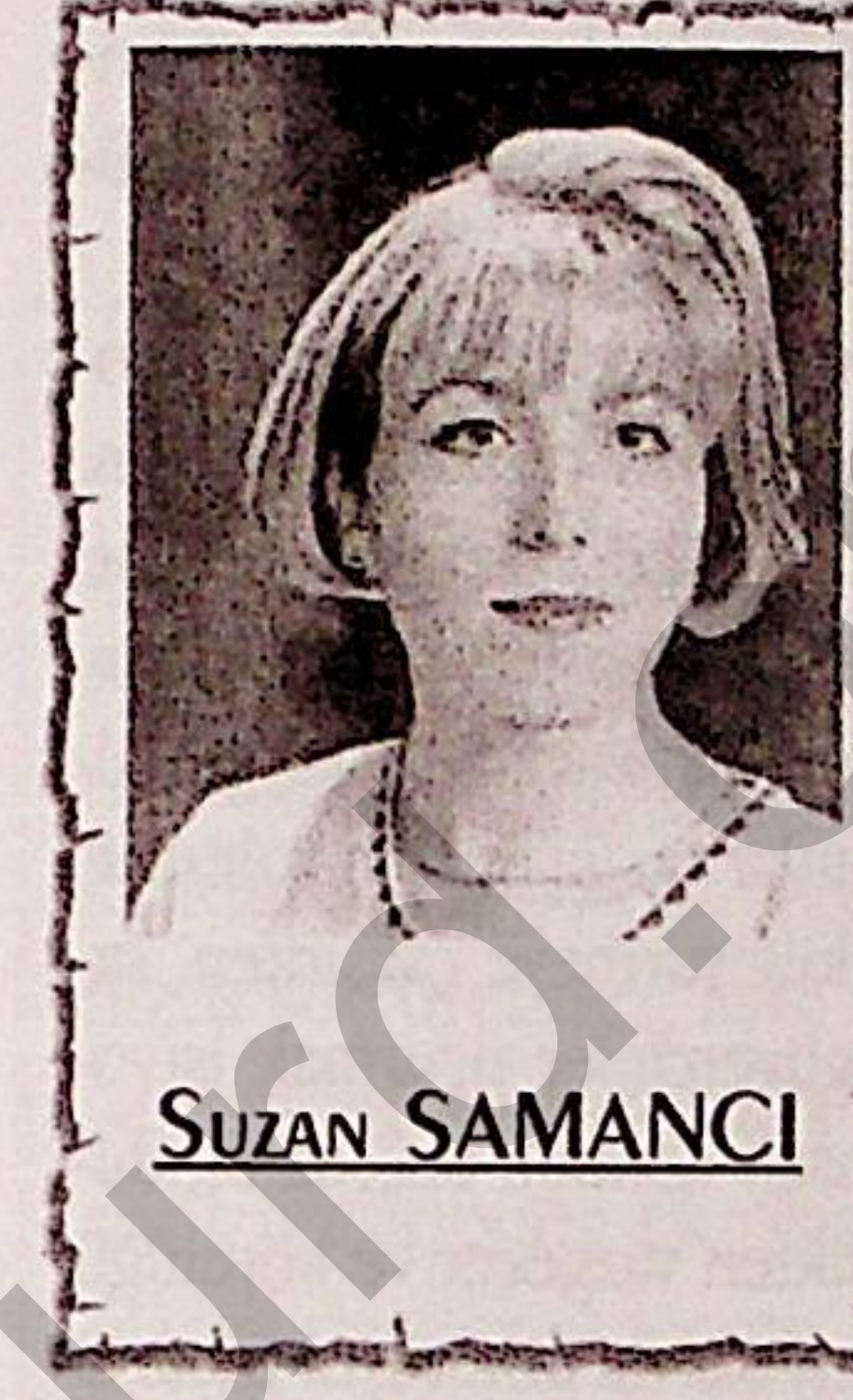
Filmin bir çok önemli özelliği olduğu bir gerçek.

Ama bu olumlu özellikleri içinde barındırmasına rağmen yüzeysellikten kurtulamayan bir yapıdır. Komiser Şekspir, özellikle görüntü kalitesi itibarıyla Propaganda filmin gerisinde kalıyor. Propaganda filminin kuşkusuz en önemli özelliklerinden birisi de görüntüleri idi. S. Çetin'in aynı zamanda hayat arkadaşı olan ve Propaganda'nın görüntülerini de imza atan Rebeca Haas'ın görüntülerini Komiser Şekspir'de göremiyoruz. Oldukça dramatik sahneleri içinde barındıran hatta kimi seyirciyi de göz yaşlarına boğan film yine de bu sezonun standartlarının üstünde bir yerli yapı olarak izlenmesi gereken filmler içinde gösterebiliriz.

İngelilerle İngelilerle

Uyanırım Uyanırım

O sabah yine imgelerle uyanmıştım. İmge ırmağına girmek istiyordum: bazen girer girmez kaygım alabora oluyordu. Usulca daldım. İmge ırmağına: Yabanıl ormanından fırlayan sözcükler, tümceler, kaygın çevresinde dolanan kişilere çarpıyor, el ele tutuşup ahenkle dans ediyorlardı. Telefon sesiyle irkildim. Suçüstü yakalanmışım sanki! Ahizeyi kaldırdım, telefonun ucundaki huzurlu ses, "Ben Feridun," dedi hemen "Andaç mı?" dedim. Öyle ya bizim buralarda hiç Feridunlar yok ki! Hep Şeyhmus ve Veyseller (Veysel Karani ve Sultan Şeyhmus yatırımlarından dolayı). Son yıllarda da Rojdalar Kendallar, Zınarlar...

Yıl 1971 soğuk bir kış günü Nevşehir'e sürüldüğümüzde elimiz yas havasına da bürünüvermişti. Ne edecektik gurbet elerde?... Çocukluğumun beş yılı, Almanya'ya hasret türkileri yapan insanlar arasında geçti. Basık tandir evlerinde bir araya gelen kadınlar geç saatler de yufka açarken hep müstehcen fıkralar anlatır, kocalarından, Alman kadınlarından söz ederlerdi korkuyla. Yufka günlerini çok severdim, sessizce ilişirdim. Yorulduklarında ya da çay molası verdiklerinde beni de fark ederlerdi. Tombul yanaklı kadınlar, "Hala gitmedin mi sen" Essahtan Kürt müsün? dediklerinde, suçluluk duygusuyla gözlerimi kaçırır, yanıt vermezdim. Bir keresinde Kadın Ana, sisli gözlerini bana dikip, "Töbe töbe de vallahi inanmam!" dediğinde, taze gelin "Ossun be ana onlar da bir insan" demişti. Babam Erivan Radyosundan ürkekçe Kürtçe türküler dinlerken, annemin dışlanmışlığı, uyumsuzluğu titizliğe dönüşüyor, değer duygusunu anıyordu...

Türkçe derslerini seviyordum. Ömer Seyfettin'in onurlu, babayıgıt Koca Ali'si kuşpalazından ölen Hasan için geceleri ağlıyordum. O yıl "Arkası Yarın" daki İNCE MEMED için soluk soluğa eve koşuyordum. Osman Cemal Kaygı'nın Çingenele'ni kitapçıdan aldığımda, kitapçı başımı oksayarak "Bunu sen mi okuyorsun küçük hanım" demişti. Kitaplara sığınuyordum. Çalışkuşu gibi günlük tutuyordum. Kürtlüğümü yüzüme vurmasınlar diye,

Nevşehir şivesiyle konuşmaya çalışıyordum, çünkü biz Kürt beynine dürt, Kürt küvelerdik, "Ama nafile! Bir gün ingilizce hocası Tanju Bey, Muzipce yüzüme bakıp, "Sen Barzani'yi tanıyor musun? 74 yılında Kuzey Irak'taki çatışma ona bunu söylemişti.

Yetmişli yılların ortalarında Diyarbakır'a döndüğümüzde devrimci hareketin yükseliş dönemi idi. Dernek çalışmaları, franksiyon çatışmaları, boykotlar, grevler, mitingler...

Şunu itiraf etmeliyim ki, alanlarda yumruk sallamadım, parka giymedim. Bir gün kapımızı çalan fakülteli kızlar, "aramıza katılmayı istiyoruz" dediler. Henüz on beş yaşındaydım.

Tarihsel Materyalizm'den bir paragrafı yüksek sesle okuyup anlatmamı istediler. Omuz çekip, "hiçbir şey anlamadım" dedim. Aralanna katılmadım, kaçtım onlardan. Küçük, renkli dünyama döndüm. Simone de Beauvoir'i tanıdım. Kendimi, kadınlığı keşfettim. Madam BOVARY ile birlikte ben de aşık oldum. Naif platonik aşklardı bunlar. Bu arada aşk şiirleri yazıyorum gizlice Magazin dergilerinde yayımlanınca yüzüm kızanıyor.

Liseden sonra erken gelen evlilik ... Karanımı veriyorum: "Yazmalıyım," diyorum. Eve kapandım, çevreyle ilişkimi kestim. Okudukça beni yok eden eriten değerlerden sınırlıyorum. "Ben insanım, kadınıyorum, Çevreyle çatışıyorum. Kendime yabancılaşırken yeni ben'im buluyorum. İlk ciddi şiirlerim (85-87) "Sanat Olayı" dergisinde yayımlanıyor. Sevinirken ürkiyorum da.. Yazma sevdasıyla bir ateşin içine düşmüştüm; bu ateş farklı bir ateşti. Çevresindeki güçlü özgürlük aurası beni avutuyor. aynı zamanda güçlü kılıyordu. Şiir yazdığım dönemde öykü yazmaya özeniyordum. Denemeye kalktığımda tıkanıp kalıyordum. Öykü sütüm henüz tam ısınmamıştı; henüz ısınmamıştı; elbet birgün kabanıp taşacaktı. Kadınca bir çıkış ve varolmak dürtüsüyle ilk öykülerimi "Eriyip Gidiyor Gece" başlığı altında topladım. 90'lı yıllarda bir ateş çemberindeydik. Üzerimizde karabulutlar dolaşıyordu, ağıtlar yükseliyordu. Güneşler Moğallar gibi yakıp yakıcı... Köyler haritadan siliniyordu bir bir ve günbatımıyla ıssızlaşıyorlardı. Sokaklar Bandalaire'nin dediği gibi 'Her şey cinayet cinayet sııyor'. Ne oluyor bana! Kalemim almış başını gidiyor. Sakın ha bir bildiri

falan yazmayım! Her olayın her ideolojinin her şarkının altın çağı doruğu vardır. Öykünün rengi biraz solmuştu. Ama renklenip; canlanmak için epey yol aldı bile. Hep imgelerle uyanım demişim ya o kayığa binmeden oldukça gerginimdir.

Yüreğim acıları taşıyacak denli yüklüdür. Kulaklarımda taziye ninnileri, bumumda çürümüşlük kokusu. Çevreyi dikkatle incelerim. Bu yolculuğun artısıyla eksisiyle iç içe olduğuna bir kez inanarak, ırmakta ilerken ırmağın öte yakasındaki ormanlıkta kendi öykülerimi görürüm. Çehov'un engin bozkırlarının önünden geçerken yuvarlak gözlüklerinin üstünden bakıp, 'dingin ol duvardaki tüfeği unutma! diye gülümser. Birisi sanki; "Hişt Hişt" der, arkamı döndüğümde, keskin mavi gözleriyle Sait Faik . "sıradan insanların yüreklerine sokul ayrıntıyı unutma! derken, alaycıdır biraz Sabaattin Ali, entelektüel bakışıyla, "kalıcı gerçek öykü, herşeyi göze alabilen, direnen öyküdür," derken hüznüldür. Sadık Hidayet tüvit ceket, flanel pantolonuyla dalgındır, mırıldanarak, "Dış dünya renkleriyle, kokularıyla insanları etkiler. Geriye dönüşlere çağışlarla dikkat! der. F. antes pişikince gülerken "Erotizmi unutmamalısın". derken Şolohov kızank yüzüyle, "Betimleme, betimleme! diye bağırır. Sonra Andre Gide'nin, "Herşe birey ve içtenlik", diyen sesini duyarım.

İrmağın kıyısında hep meşgul olan Vüs'at O. Bener, Tomris Uyar, Ferit Edgü, Selim İleri ile selamlaşırım içtenlikle. Kaygım artar. Kaygımı berrak köşeye çekerim, en yalın halime takınımm, coğrafyam belli, onu çok iyi tanırım. Bu coğrafyada da insa-

na ulaşmayı, onunla soluk alıp vermeyi en önemli çaba olarak görürüm. Bu çaba, kurtarıcılık çabası olmamalı. İçinde yaşadığım anı yakayabilmek için içinde güncel olurken, güncelliğin öykülerimi yutmaması gerektiğini hatırlarım.

İçinde bulunduğum coğrafya gözü yaşlı olsa da sarıp sarmalar beni. Parçalanmış kimlikleriyle, yangınlarıyla, kan revan içinde yadsımış insanlar karşıma dikiliverir. Gri bir atmosferle kuşatılmışımdır. Hüznülenirim. Yüzümü güneşe döner, onunla gerçek bir dostluk kuranım. Öykümün gölgesini uzatmasını fısıldadım. Umudu, sevgiyi, başı serpiştirmeye çalışırım. Kendiliğinden renkenip, biçimleneceğine inandığım öykülerle özgünlüğün ve özgürlüğün kıyılarına ulaşacağıma inanır.

İyi hoş da, tüm bunlara karşın yazmak için çaba gösteriyorum. Çok iyi öyküler yazdığım zaman kendimi önemli sayacağım.

Düşlerim ile gerçekler arasında öykü köprüsünden birlikte geçiyorlar, o köprüden geçerken renkleniyorlar. Düşlerime analık ediyor gerçekliğim. Yıllardır geri kalmışlığın ve sürgünlüğün yurdu olan bu coğrafyadaki insanlar vardılar, ama yoktular. Kulaklarını tırmalayan çığlıkları türküşürmeye çalışırken, savaşın çirkin izlerinden zeytin dallı güvercinler uçurmak istiyorum. Albert Camus. "Başkaldıran insan kendini suçsuz bulduğundan kötülükle savaşmak için iyilikten vazgeçer ve kötülüğü yeniden yaratır," diyor. Gerçeklik payı olsada ürkütüyor beni. O kötülüklerin kalemimin ucundan güzelliğe, umuda, sevgiye, insanları sanıp sarmalayacak yumuşacık bir dokuya dönüşmesini istiyorum.

Sonra bir şimşek çakar,
konu avcumun içindedir.
Olay benim için bir araçtır.
Olayın gerisinde dumayı
severim. Yabani
ormanımdan fırlayan
sözcüklerle uğraşırım.
Modası geçenleri rafa
haldırım. Yüksek sesle
okurum ritmi ve ahengi
için. Öykümün masada
günah çıkarmasını
beklerken öykü, "Ben
yemyeşil bir ovayı hafif
bir bırsla giden at," der
küstahça.

Konu Dışı Yazı

— (KARL MARX) —

Bir filozof fikir üretir, bir şair şiir, bir rahip vaaz üretir, bir profesör uzmanlık kitabı vb... bir suçlu suç üretir. Bu sonuncu üretimle bir bütün olarak toplum arasındaki bağlantıya biraz daha yakından bakarsak, kendimizi bir çok ön yargıdan kurtarabiliriz. Suçlu yalnızca suç üretmez, aynı zamanda ceza hukuku üretir ve bununla birlikte ceza hukuku dersleri veren profesörü üretir; buna ek olarak aynı profesör, kaçınılmaz olarak derslerini içeren yapıtını genel piyasaya 'meta' olarak sürer. El yazması yapıt işinin ehli bir tanık olarak bay profesör Roscher'in bize (dediği gibi) yalnızca yaratıcısına kişisel keyif vermekle kalmaz, ulusal zenginliği de artırır.

Suçlu ayrıca bütün bir polis örgütünü ve hukuk yargılamakurumunu, polis komiserini, yargıçları, cellatları, jürileri, vb. Üretir; ve birçok toplumsal işbölümü kategorileri yaratan tüm bu farklı iş kolları, farklı insan ruhu kapasiteleri geliştirir, onları tatmin edecek yeni yollar, yeni gereksinimler yaratır. Yalnızca işkence, dahiyane mekanik icatlara neden olmuş ve işkence aletlerinin yapımında birçok saygın usta çalıştırılmıştır.

Suçlu duruma göre, bir ölçüde moral, bir ölçüde trajik bir izlenim üretir ve kamunun moral ve estetik duygularını harekete geçirerek bu yolda bir "hizmet" görür. Suçlu yalnızca ceza hukuku yapıtları, yalnızca ceza yasaları ve onlarla birlikte bu alandaki yasa yapıtları üretmekle kalmaz, ama sanat yapıtları, yazınsal ürünler, öyküler ve yalnızca Müllner'in Schuld'u, Schiller'in Rauber'i değil, ama (Sofokles'in) Oedipus'unun ve (Shakespeare'in) üçüncü Richard'ının gösterdiği gibi trajediler de üretir. Suçlu, burjuva yaşamın alışılmış güvenliğini ve tek düzelğine bozar. Böylece o yaşamın durağanlıktan uzak tutar ve onsuz, rekabet mahmuzlarının bile köreleceği huzursuz bir gerginliğe ve hep tetikte olma çevikliğine neden olur. Böylece üretken güçleri de teşvik eder. Suç gerçi fazla nüfusun bir bölümünü emek piyasasından çekip alarak emekçiler arasındaki rekabeti azaltırsa ve belli bir

noktaya kadar, ücretlerin taban ücretin altına düşmesini önlerse de suçla savaşın, bu nüfusun bir başka bölümünü emer. Böylece suçlu, doğal "denge sağlayıcı" ağırlıklar "dan biri olarak belirir; doğru bir denge sağlar ve yararlı bir sürü mesleğin yolunu açmış olur.

Suçlunun üretken gücün gelişimi üzerindeki etkileri ayrıntılı olarak gösterilebilir. Hırsızlar olmasaydı, kilitler bugünkü yetkin düzeyine ulaşır mıydı? Kalpazanlar olmasaydı banknotlar şimdiki yetkinliğine varır mıydı? Ticaret sahtekarları olmasaydı, mikroskop alalade ticaret dünyasına gelir miydi (bkz : Babbage) ? pratik kimya, dürüst üretim çabalanna olduğu kadar, metalara hile karıştırılmasına da borçlu değil mi? Suç, mülke sürekli yeni saldırı yöntemleri nedeniyle, sürekli savunma yöntemlerine vücut veriyor; bu yüzden yeni makineler icat edilmesinde, grevler kadar üretken oluyor. Ve özel suç alanını bir yana bırakırsak, ulusal suç olmasaydı, dünya pazarı acaba varlık kazanır mıydı? İşin aslında acaba uluslar doğar mıydı? Ve Adem'den bu yana Günah Ağacı aynı zamanda Bilgi Ağacı değil mi ?

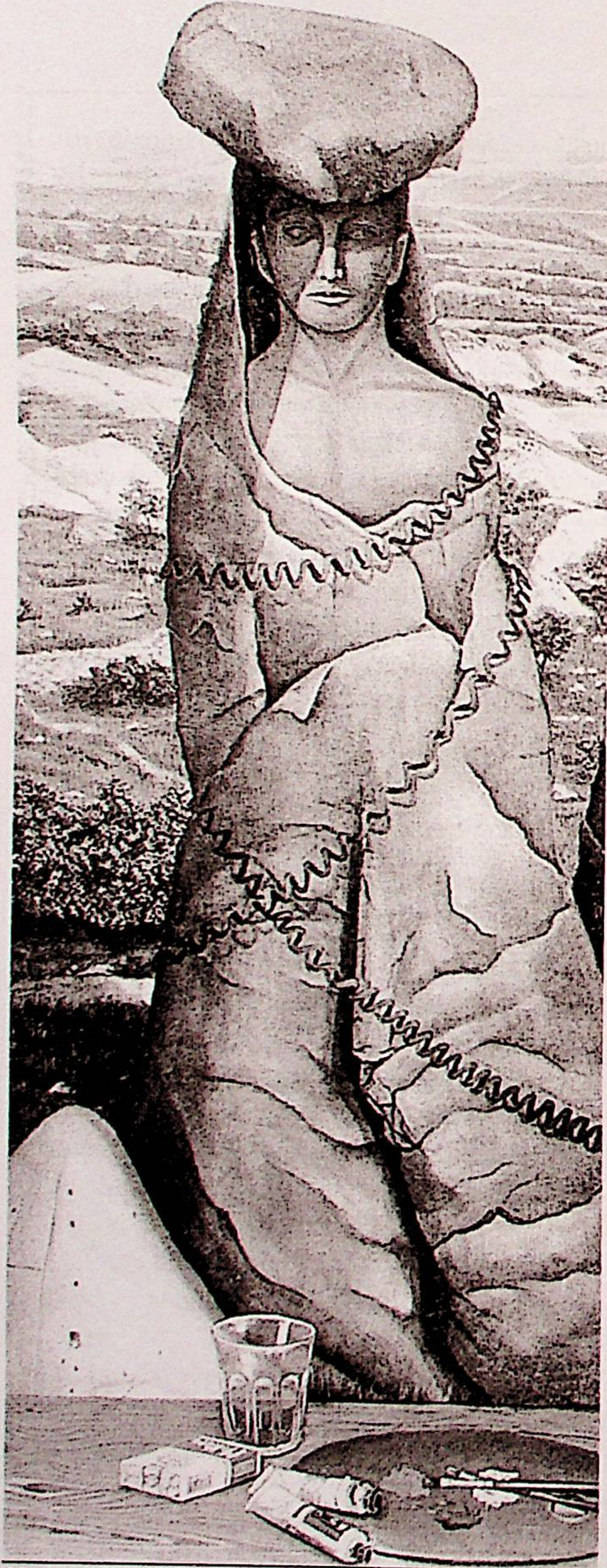
Fable of the Bees (Anıların öyküsü) (1705) adlı yapıtında Mandeville olası her türlü mesleğin üretken olduğunu göstermiş ve bu savını ifade çizgisini ortaya koymuştur:

"moral ve doğal açıdan, şu dünyada şer dediğimiz şey, bizi toplumsal yaratıklar yapan büyük bir ilkedir, sağlam bir temeldir, istisnasız her türlü iş alanının ve istihdam edilmenin yaşamı ve desteğidir(...) tüm sanatların ve bilimlerin gerçek kaynağını orada aramalıyız; ve (...) şer'in sona erdiği anda toplum eğer tümünden dağılmasa bile bozulmak zorunda kalır" (2.baskı, Londra 1723. s. 423).

Kuşkusuz Mandeville, burjuva toplumu dar kafalı savunucularının yanında sınırsızca cesur ve daha dürüsttü.

Karl marx, artideğer teorileri, birinci kitap, sf 363

Yasamsız Sen...

(Kırmızı Gül Reçeli)

I

Soğuk bir gündü gördüm seni.
Üzerindeki dokuma kırmızıdan çok
hemen yanıbaşında rengarenk duruşun
ve sabırlı oturuşun yakışıyordu sana

Yalnızca birkaç dakika....

İlk orada baktım gözlerine
derinlerde birileri ağlaşıyor,
birileri ağıtlar yakıp hüzün katıyordu
içten yalvarışıma.
Az sonra gidecektin
arkandan en huzursuz bakışlarla
gözlerinde ağlaşan kendim oysa.

II

Bir çocuk, sokak kiri elleriyle
mendili satmak için uzattığında
elindeki paranın kiriyle ne kadar da alçaldı
dünya!

O dünyanın kiri sana da bulaşmamış ya...

Beni de götür
Sessiz sakın bir mekanda
veya güpegündüz,
yol ortasında,
daha heyecanımın ilk sıcaklığında
yol ve yanında
tenine dokunmak istediğim o anda
tut ellerimden
beni de kendin gibi "akla"

III

Şimdi başıboş bir akşam vakti...
Yürüdüğüm yollar adresini soruyor.
akşam vakti...
Seni sormadığım insanlar
ne kadar da iyi ediyor bana hep seni
anlatmakla
adın geçmiyor, cismin yok ortalıkta
ve şimdi bir süvaridir hayatım senin için
herkesle savaşmakta

Yaşamsız sen...
bu yüzden duygularım
sanki bir harman yerinde
beklenmeyen rüzgarlar gibi
tozu dumana katmakta

ve ellerim
iplerim sana bağlanmış
derin bir aahh! çekince yüreğim
her seferinde defalarca sana dolanmakta
yaşamsın sen..
akşam vakti...
Şimdi nereye baksam ağlayan gözlerin

IV

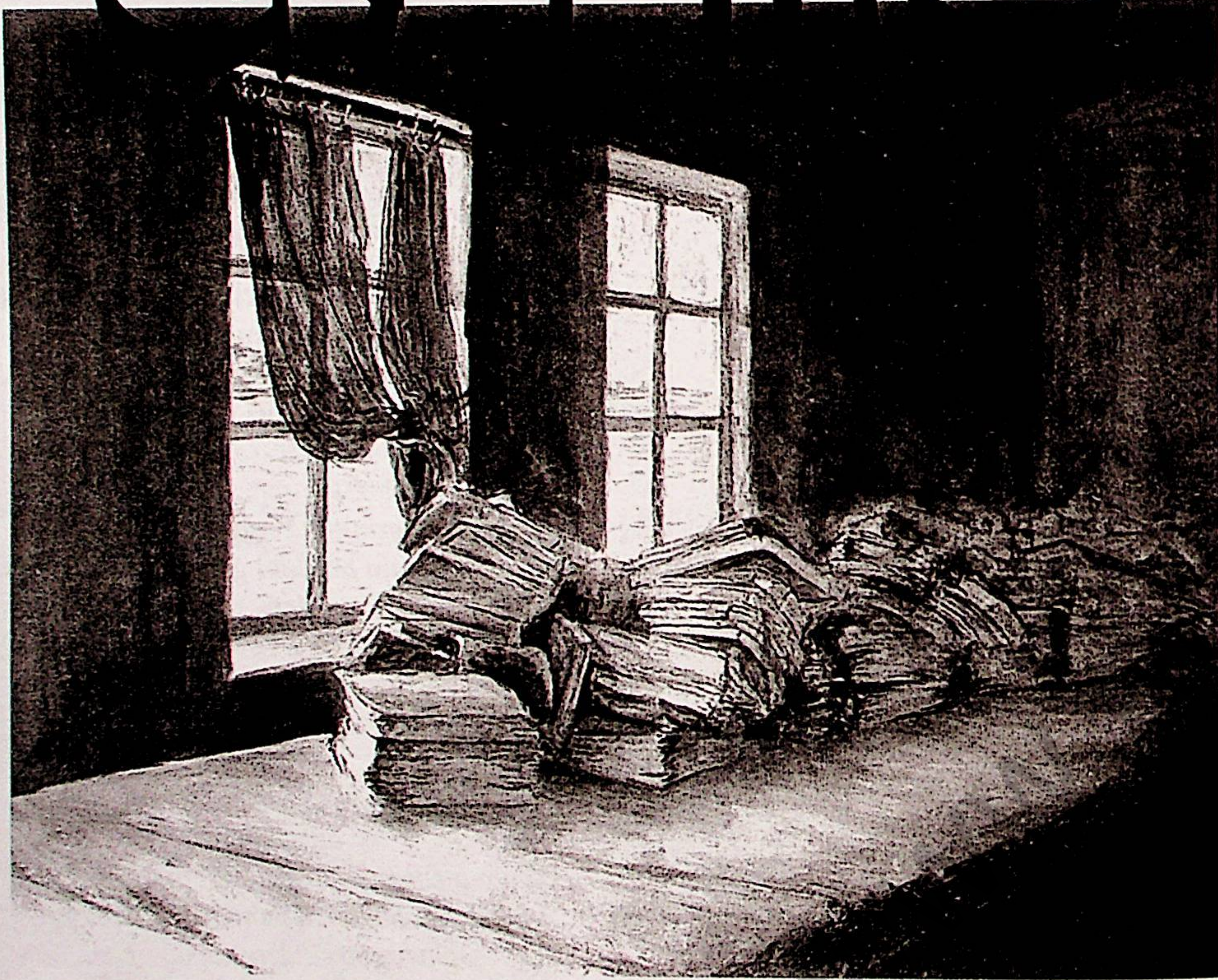
Yaşamsın sen
bu yüzden çok istedim seni daha ilk günden
ve nasıl yaşadığımı bilmeden
zamanın bir köşesinde
kendini unutmuş insanlığım
mutlaka kendini unutturmuş zamana yandı.
İnsanlığımı seni sevmeyi
birkaç serserinin kavgasından çekip aldı
ve ellerim sana bendeki güzelliğini sunmak
için
duruluğu ve saflığı,
acıları umutları ve açlığı
yoksul bir ananın sütünden çaldı

anladım..
ruhuma ebediyet arzusunu bırakan hayat
geceleyin kuşların ruhuma fısıldadığı,
çağların ötesinden kopup gelen,
destansı bir masaldı artık.

Gözlerin vardı gecemde anladım
Yakından baktığım her aynada
ağlayan gözlerin gibi
ağlayan gözlerimden bir sel aktı
yoksa
gecenin bu saatünde
beni sana bağlayan deli bir ırmak mı vardı?

MEHMET ÇENEKÇİ

GÖTME

Ayla EKİNCİ

Gideceksin! ardında bıraktıklarını buğulu bir cama gömecek... Bulutlar seninle olacak, yıldızlar, ağaçlar... Sana da bir şiirin kırık dökük mısraları kalacak. Her okuyuşumda gözlerimde duyduğum... birlikte adımladığımız öksüz caddeleri kalacak bu kentin. Gideceksin! Yüreğini de götüreceksin gittiğin yere... Bir hayalin kalacak emanetimde, bir hayalin...her gece önünde durup ışıklarını dinlediğim pencereleriyle evin kalacak bana... Ve sensiz bir kör gibi bakacak, yüreğim ıssız deltalarına...Gideceksin! Yanına umutlarını, hayallerini ala-

caksın ve kapına paspas olacak hatıraların...Bendeyse bir düşün yarım kalmış ezgisi çalacak. Her gece isli çaydanlığında demlediğim olacaksın. Ve sobamda kırık sözcükler ve paylaşılmamış sevecenlikler yanacak. Olmayan resmini asacağım, aynamın kenarına...

Baktıkça bir beni, bir seni görsün gözlerim... Neyse... Biliyorum, gideceksin... Bilsen ne zor geride kalan olmayan kırıksamak... Biliyorum sen gittikçe yüreğim ardında olacak.

Yurdundan koparma bu kalbi, GİTME!!!

Ben sende yolları, yaşamı, kendimi, seni ve her şeyi sevdim! Garip bir hüzne doğan yağmurları belki de... Uykusuz düşlerimi paylaştığım bitmez geceleri. Anladığım her nefesi. Orada kal, sakın gelme bana! Yoksa bozulacak tilsim. Sen sevdiğim olmayacaksın. Başkasına dönüreceksin ve bitecek sevgim. Düşten çıkıp yol almaya başlarsan gerçeklere, yitip gideriz bir de... Gelme! Tufanlara bırakıp ta kendini, salıncak kurmaya çalışırsan gökyüzüne, ağacımız yıkılır. Ve ikimiz de biliriz ki hiçbir merdiven bize çıkmaz. Hem zaten bir düştü yaşadığımız. Uyandıığımızda düş olduğuna inanmamak için çırpınsak da...

Acılarını sana versem acır mısın? Pay etsem yalnızlığımlı acır mısın? Hüzündür gözlerim mühürler misin? Sen ki benden daha çok bendin! Şimdi kaçabileceğini mi sanıyorsun benden, kendinden? Gittiğin yere yüreğini de götürdükten sonra?.. Acılarını versem sana acır mısın? Onları da bölsem yüreğine... Taşyabilir misin ben gibi? Korkutmasın seni bunlar. Bir şeyin öbür yarısı olmak da güzel ve tamamlamak, sen olmadan tamamlanamayacağını bildiğin şeyleri... bu yüzden adını düş koydum... Bir düş kadar erişilmez ve sıcak olduğun için...

Kapkara bir düşün renksiz yazgısıydın belki... Belki de mevsimlerin tanımsız aralığında adı konmamış bir aydın. Kimdin, neydin? Nasıl tutundun, benim başlarken bıraktıklarına? Ve ellerin dikenlerimi nasıl bir gül gibi sevebildi? Nereden gelmiştin? Hangi fırtınanın ürpertici soluğu taşımıştı seni bana? Kaçınıcı sıradağdı aşuğın? Kimdin neydin? Ben seni nasıl sevdim. Aynı yolların aynı kimlikle yolcuları mıydık biz? Peki bulduğumuz bu kavşak nereye götürecekti bizi. Biz'in yarısı olmayı nasıl başardın? Kimdin sen, neydin? Eksildikçe çoğalan yarımaların tarifsiz yüzü müydün? Tersyüz edilmiş hatalarının içinden mi çıktın yoksa? Nereden geldin? Hangi kuşun kanadındaydın, uzaklardan gelen haberin? Bir rüzgar gibi gelip de gidiveren ismine türküler yakıldı? Neredensin? Şimdi nasılsın? Acıların hala durur mu o banktu. Ara sıra olsa, azda olsa hatırına gelir miyim şimdi? Kalabalık yalnızlıklarda sende yitirdiğini arıyor musun? Bulamadığını biliyorum. Çünkü bende ... Neyse...

Pırlıtlı bir ışık büzmesi aydınlığa boğmuş. Geçtiğin caddeleri... Ve insanlar ayaklarıyla siliveriyorlar, bir zamanlar birlikte attığımız adımları... Oysa kararmalıydı dünya, insanlar yok olmalıydı. Aydınlıklar silinmeli gri yağmurlar yağmalıydı üzerime... Bulutlar anlandı bir tek beni. Çünkü Midas gibi kuyulara değil, bulutlara bağırıştım seni... Şimdiyse onlarda suskun. Bir sana yakıştıramazdım giysileri... Bir seni giderken düşünemezdim. Sanırdım ki tüm yollar seni bana getirir. Ve her kaya yüreğime açılır... Oysa usulca gidiverdin. Şimdi seni götüren sessiz adımlar kalbimi dövüyor. Kuşlar terk etseydi bu kenti yada dağları alıp başını gitseydi kalan olmak bu kadar koyar mıydı sanıyorsun? Kim bilir belki geride kalmak ür-kütecekti seni... Bu yüzdende dönüp bakmaman... Sen ardında dalında düşmek üzere olan bir yaprak bıraktın. Belki bir daha asla zihninde canlandıramayacağın bir hayal... Bense diğer yarımı... Eksişim şimdi. Ve yokluğunda eksile eksile, azar azar tükenecek bir yarımımı. Sahi tek kanatla gökler bile açmaz bana kucağını... Özgür bile olmayacağım demek.

Günahlarını da sevdim, acıların kadar... Çoğaldıkça sana akan yanımda kırılma da bazı şeyler... her yalnızın adresi ola-

rak beni gösterse de hayat... Ben günahlarını da sevdim senin acıların kadar... Ki, onlar hoyratı, doğdukça daha çok acırdı yaralarımı... Ve her yara bana beni doğururdu. Ben senle yaralarımı da sevdim! apansız geliveren bir bahar yağmuru gibi gülen gözlerinde yaşamı bulmuştum çünkü. Ben günahlarını da sevdim acıların kadar... Acıların hazanlar kadar çoktu. Nasıl da bilirdin saklanmasını koca bir mevsimi...Oysa gözlerinin içi gülüşlerin olduğu kadar bir parça da sığnağıydı bilirdim. Çünkü baktıkça gözlerine kendimi görüyorum, içim acırdı. Ben günahlarını da sevdim acıların kadar...Nasıl günahlarını da içine alacak kadar dipsizdi yüreğim... Yırta yırta sığdırdım kendimi onlara... Büyüttüm, besledim sevgimi günahlarımla... Ne çıkar artık sen yoksun... Ne eylemeli bu yüreği bilmem ki...Çünkü senle dolu. İçimden atsam seni, bir başka sen akıyor yüreğime usulca... Ve ben... Yapamıyorum! Gözlerin içime çevriliyken nasıl sorgularım seni, sevdanı? Yoksa sen benim bedelim misin?

Çekip çıkarsan benden kendini... Koparıp alsan, sonra da gitsen... Ve giderken bana bıraksan yüreğini... Emanet! Ve istersen benden yüreğimi... Biz, hep biz olarak kalsak... Bit-mesek, türkümüz bitmese... Darmadağınık bir rüzgar çalıp götürmese dokunuşlarımızı...Biz nerede kaybettik birbirimizi? Ben günahlarını da sevdim senin, acıların kadar... Çünkü şimdi ne onlarla varsın bende...

Tutmam yolları... Tutamam gidersen... Gidersen tutulurum suskunluğuma... Gökler düğümlemiş hiçkanklar yağdırır bu kentin... Ve geceler iklimsiz kefenlere sarmalar düşle-rimizi... Gidersen tutamam yolları... Aynı düşmüş dallarda rüzgara teslim olmuş yapraklar... Bu şehir kırılır, gidersen... Tutamam, gidersen... Her şafak bir intihar kokusuyla doğurur günü... Bu yüzden her gün biraz kan, her gece biraz duman olur. Gidersen hangi sözcükler yüklenir sensizliğin? Dilsiz yabancıklar doğurur bu kalabalıklar sen gidersen...Tutamam yollar... Tutamam gidersen... Takvimlerden yapraklar olur. Ve günler yetim bir bakışın serseri viraneliğinde yokluk kıvamında bir acıya dönüşür.

Gidersen her gece ölürüm bültenlerde... Her yok oluştan payım kalır. Tutamam yolları... Tutamam gidersen... Yokluğuna tutulmaya çalıştıkça uçurumlar çeker girdabın... Ben varamam. Rüzgarlar dinmez, fırtınalar kökünden koparı insanları... Koparı! Gidersen tutamam yolları, tutamam! Herkes annürken küllerinden, ben yangınlarını yeşertirim içimde.

Gidersen yolları tutamam ama kalbini rehnedirim öğlemlerimde.

Yokluğunda bu kent kanatır beni...Caddeleri geçilmez olur, içinde seni görmek umudu olmayınca... Yağmurları bile canımı sıkır. Aldığın her nefes tüketir ömrümü.. Yokluğunda bu kent kanatır beni... Düşlerime sığar mı sensiz? Ağaçlar bile dökmez olur yapraklarını... Soluksuz kalır duvarlar... Kaldırımlara hapsedilmiş düşleri solar bu kentin... Yokluğunda kanatır bu kent... İnsanları gardiyan olur ve taşımayacağı kadar ağır bir zincir oluverirsin ayaklarıma...Gitme ! yaşatma sensizliği... Alıp götürme öbür yanımlı... Yokluğunda köhne-miş bir yüreği taşıyamam... Ölürüm!

Eskitilmiş

Kaybolmuştu zaman
sevdalar eskitilmişti
sözü, beni korkutan
bir plâk gibi çalınıyordu artık herşey
gülümseyişler ise
somurtmanın ötesinde
bir çizgi olarak kalıyordu
(tüm dudaklarda kuru ezgiler)

ucuz pazarlarda satılmaktaydı artık
sudan ucuz fiyatlarla çoğu zaman
çoğu zamanda
eşantıyon olarak veriliyordu
esmer ve soğuk bir kız alan herkeze

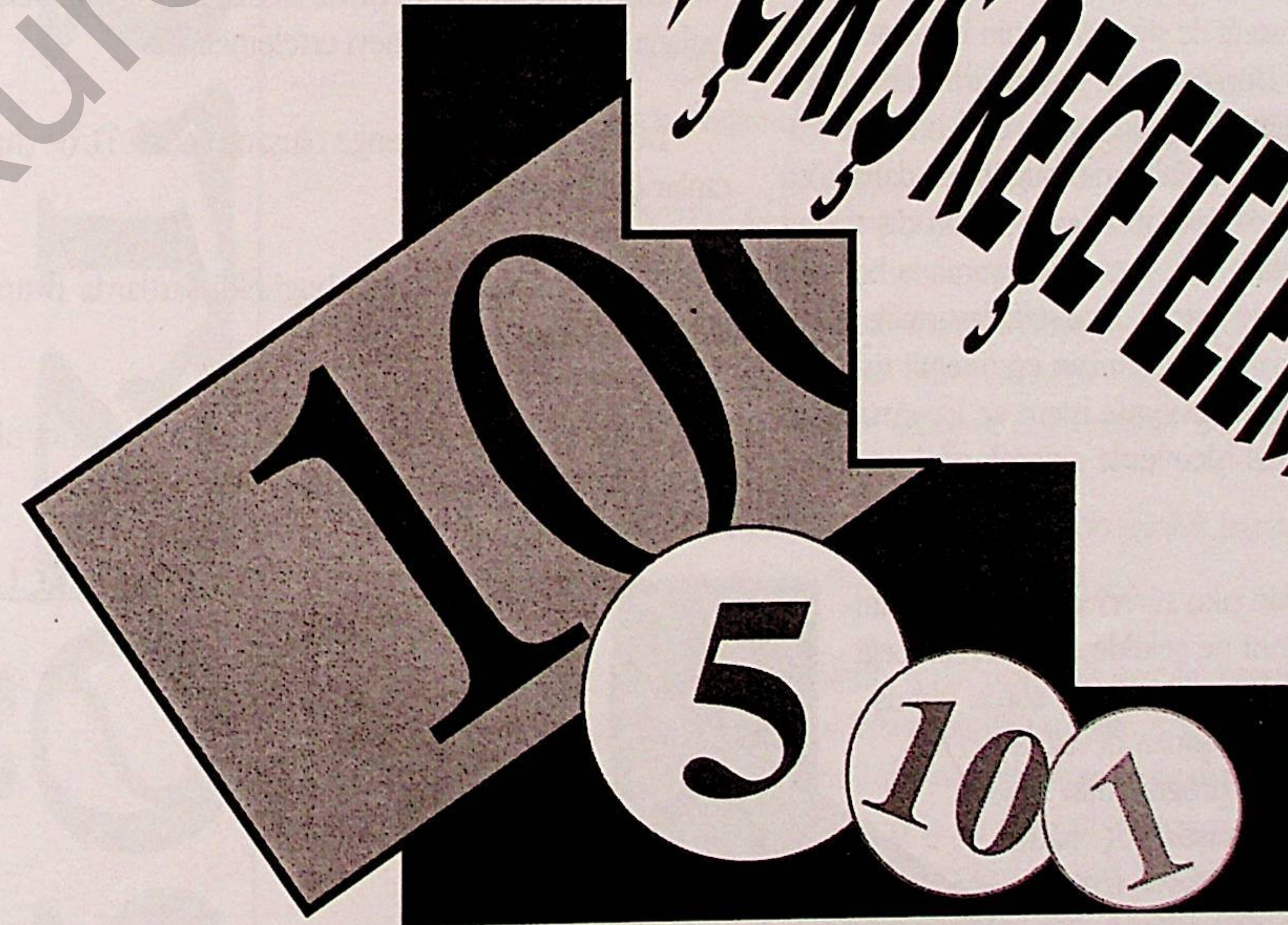
kaybolmuştu zaman
sevdalar eskitilmişti
aşkı beceremeyenlerle beraber
yitik
biraz ürkek
biraz da terserleşmişti artık

MEHMET BARIŞ İL

EKONOMİ YÖNETİMİ VE

VE

KRİZDEN ÇIKIŞ REÇETELERİ

1999 yılının Eylül ayından itibaren IMF destekli ekonomi yönetiminin uygulanmaya koyduğu ekonomi politikalarından kaynaklanan fırsatları, değerlendirmeye çalışan mali kuruluşlar kısa bir süre Türkiye'de en parlak dönemlerini yaşamışlardır. Dövizin baskı altına alınması sonucunda, kolay kazanç sağlamanın son derece yoğunlaştığı bu dönemde, ithalat ihracata oranla çok hızlı artmıştır. Bunun sonucu olarak döviz çıkışı ile döviz girdisi arasındaki fark giderek artmış ve cari açık tarihinin en yüksek seviyelerine çıkmıştır.

İstikrar programı denilen bu uygulamada dış borçlar sürekli artmış, iç borç maliyeti düşürülüyormuş gibi gösterilirken, kamu bankaları bütçe açıklarını kapatma aracı olarak kullanılmış ve bu bağlamda görev zararları 20 milyar USD'nin üzerine çıkmıştır.

Türkiye'nin halihazırda dört önemli sorunu vardır.

- * Devamlı dış ve iç borçlanma mecburiyetinde olması,
- * Vergi gelirleri kamu harcamalarını karşılayamaması,
- * Özelleştirme süreci önündeki siyasi ve hukuksal engellemeler,
- * Yolsuzlukların önüne geçilememesidir.

Böyle bir ekonominin uzun süre ayakta kalması beklenemez ve düşünülemez. Kamu harcamalarında bazı savurganlıklar olabilir. Ancak bugün ülkemizde yapılan kamu harcamalarının GSHM'ye oranı Avrupa Birliği ülkeleri ve OECD ortalamasından düşüktür. Daha açıkçası yetersizdir. Son yılların bütçe yasaları daha çok açık finansmanına yönelik düzenlemeleri içermektedir. Tüm beklentiler gelir artırıcı yönde olmaktadır. Bu beklentilerin temel nedeni harcamalarda fazla tasarruf yapılamayacağı gerçeğidir. Ancak yapılan kamu harcamaları da aynı bir yolsuzluk kaynağıdır.

Ülkenin yaşadığı kriz ortamının sona erdirilmesi ve yoksulluğun azaltılması için, ülke şartları ile bağdaşan iyi bir ekonomik programın yanında, üç olmazsa olmaz şart bulunmaktadır. Bunlar, liberalleşme sürecinde yoksullaşma sürecinin gözardı edilmemesi, kamuoyunun güven ve desteği ile siyasi iradenin kendine güveni ve istikrarıdır. Durağanlaşan yatırımların canlandırılması ve buna bağlı olarak üretimin ve istihdamın artırılması, bozulan gelir dağılımının bugünden daha kötü hale dönüşmemesini sağlamak ve bozulan dış ticaret dengesinin güvenilir hale getirilmesi yanında bozulan kamu finansmanı dengesini önce şeffaflaştırmak öncelikli hedefler olmalıdır. Ülkemizin en önemli riski, örtülü olarak yapılan ekonomik işlem ve kayırmalardır. Bu durum kamusal işlemlerde giderek etkili olmaktadır.

Kriz ortamından çıkış süreci içerisinde, yatırımcıların tasarruflarını ne şekilde değerlendireceği ve nasıl bir yol izleyeceği ise ayrı sorun olmuştur. Bayram öncesi yaşanan devalüasyon enflasyonla mücadele programının seyrini kökünden değiştirmiştir. Üç hatta dört haneli seviyeye fırlayan faizler, dalgalanan kurlar ve Ankara'daki programı yeniden şekillendirme çalışmalarını, yatırımcıların hesaplarını yeniden gözden geçirmelerine neden olmuştur. Krizle birlikte dış borçlanma piyasasının daralması sonucu Hazine dış borç finansmanını yurtdışından karşılamak zorunda kalacaktır. Bu ise iç piyasa ve kamu finansmanı üzerinde baskı oluşturacaktır.

Bu açığı kapatacak seçeneklerden ilki, yeni vergiler, kamu zammı ve giderlerde kısıntı yapmak. Finansman ihtiyacı karşılandığı ölçüde enflasyondaki artış sınırlı kalacak. Ama zam yapılmasına karşılık, gelir artırıcı ve gider kısma uygulamalarına geçilmezse o zaman geriye parasal genişleme kalıyor. Yani vergi enflasyon yoluyla alınacak. Bu nedenle yatırımcılar açısından önümüzdeki dönem belirsizlik sürdüğü için likit kalmak en iyi strateji olacaktır. Tabii bütün bu değerlendirmelerimiz yüklü miktarda herhangi bir dış yardımın gelmemesi koşuluna bağlı olmaktadır. Önerilerimiz,

- * Yeni ekonomik programın ayrıntıları ortaya çıkana kadar likit kalınmalıdır
- * Döviz birikimi olan, döviz alışsatış arasındaki fark azalana kadar TL'ye geçmeyi ertelemeli,
- * Döviz piyasasında denge oluşana kadar TL'de duranlar dövize geçmemeli
- * En uygun yatırım aracı bugünkü şartlarda B tipi likit fonlar olmalıdır,
- * Borsa nispeten riskli olmasına rağmen seçici olmak şartıyla orta ve uzun vadeli pozisyon alınabilir.

Atilla PAMUKCU

SÖZLÜK

EPİSTEMOLOJİ: Felsefede bilme etkinliği sürecinde özne ile nesnenin ilişkisini, insanın dünyayı bilme olanağını, gerçeğin ölçütünü, bilginin tutarlılığını arar.

ONTOLOJİ: En genel varlık yasalarına ilişkin öğretisi, Marxçılıktan önceki birinci felsefe olan ontoloji genel anlamda varlık öğretisidir. Metafizikle eşdeğer, varlığa ilişkin kurgusal bir genel tanımlar sistemidir.

AKSİYOLOJİ: İnsanın günlük yaşamda karşısına çıkan iyikötü, güzelçirkin, doğruyanlış gibi problemlerde ölçütün ne olduğunu sorgular.

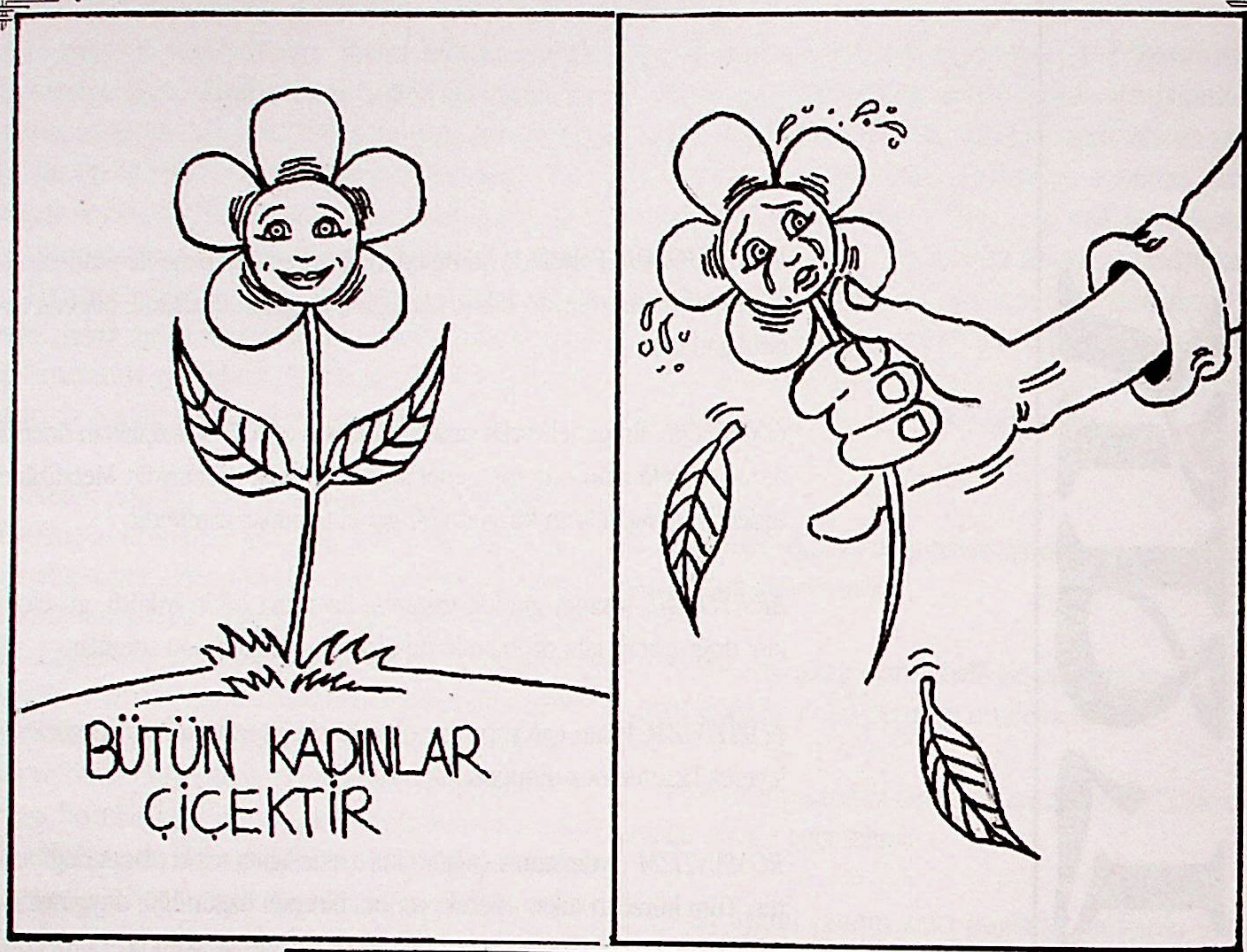
POZİTİVİZM: İnsan için yapıcı ve olumlu olanın sadece olguları gözlemleyerek betimlemek olduğunu ileri sürer.

ROMANTİZM: Aydınlanma çağının kuru akıcılığına tepki olarak doğmuştur. Tüm kuralları inkar ederek, yerine, bireysel özgürlüğü, duygu ve içtenliği koymaya çalışan sanatsal, felsefi ve siyasal bir akımdır. Buna göre varlık, mutlak gerçek olan 'BEN'in kendisini dışa vuruşudur. Geliştirdikleri varlık felsefesine göre varlığı ve tarihi yaratan 'BEN'dir.

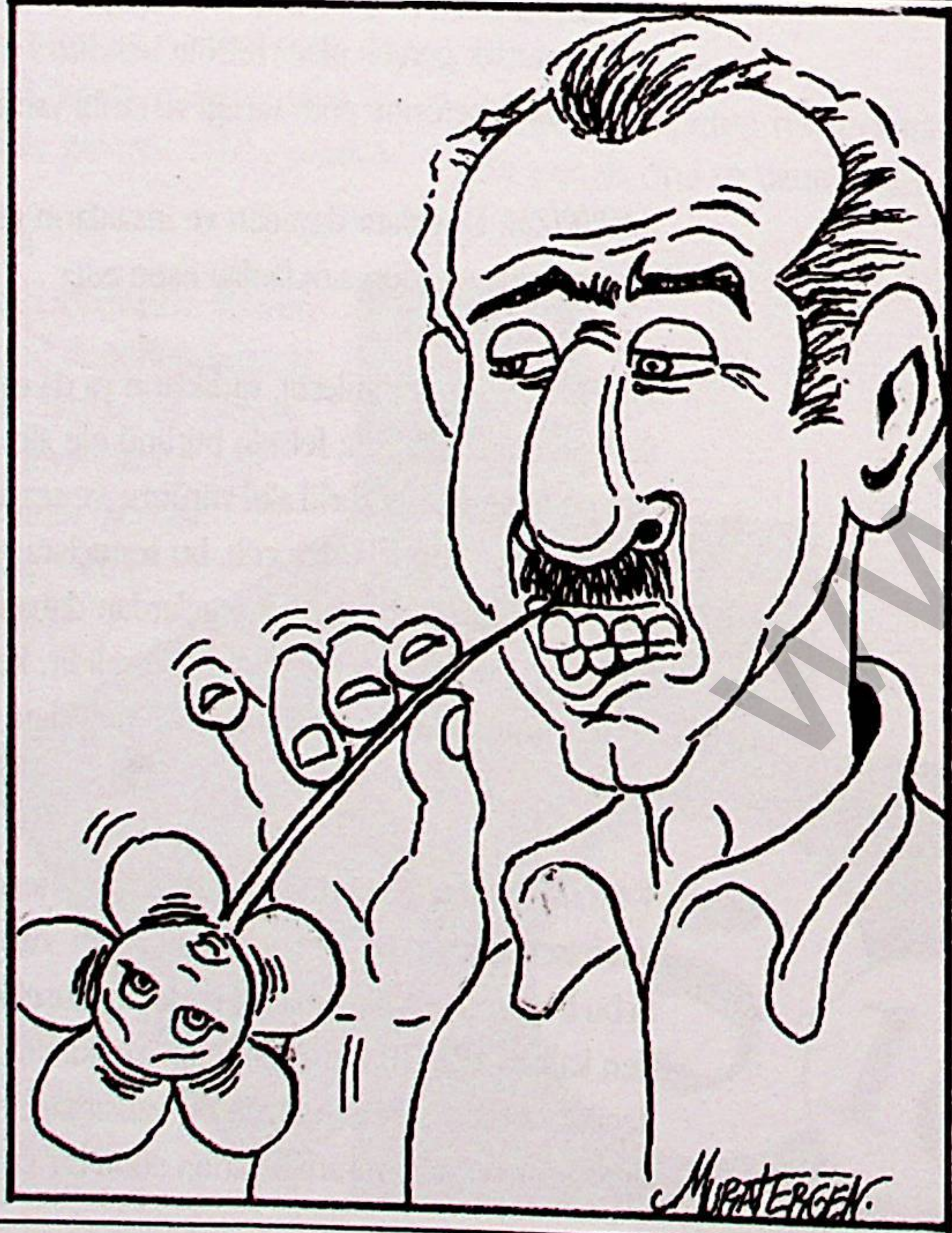
AMPİRİZM: Duyulara dayanan ve insanların günlük hayatta deneyimleri sonucu elde ettikleri sıradanlığı ifade eder....

FELSEFİ BİLGİ: Bilimlerin, varlıkların ya da evrenin kendileri ile ilgili olanı işlerken; felsefe bütünü ele alır. Araştırmalarını akla dayanan nedenlerle, her türlü akıl yürütme ve sezgi ile sürdürür. Önemli olan varılan felsefi sonuçlardan çok, bu sonuçlara varma yollarıdır. Bu nedenle birçok filozof, soruların sonuçlardan daha önemli olduğunu vurgulamışlardır. Felsefi bilgi, öznel, sistemlidir, kendi içinde mantıklı bir tutarlık taşımaktadır, doğruluğu ve yanlışlığı olgusal olarak denetlenemez...

VARLIK: Bilinçten bağımsız olarak varolan nesnel dünyayı, maddeyi belirten felsefi kavramdır. Varlığın nesnellliğini vurgulamak yeterli değildir; zira bu durumda varlığın maddi ya da düşünsel karakteri sorunu, çözülmeden kalır. VARLIĞI; birincil, bilinci ise ikincil ele alışıyla, diyalektik maddecilik, bilinci varlığın edilgen bir yansımından daha çok birşey olarak almış olur ve bilinci; varlığı varlığı etkin bir güç olarak görür...

BÜTÜN KADINLAR
ÇİÇEKTİR

MURATERGEM

